

Selectae observationes chirurgicae quinque et viginti. Item de gangraena et sphacelo tractatus methodicus / [Wilhelm Fabricius Hildanus].

Contributors

Fabricius Hildanus, Wilhelm, 1560-1634.

Rheterius, Joannes, active 1598.

Sarrassin, Jean Antoine, 1574-1598.

Publication/Creation

[Basileae] : Gabriel Cartier, 1598.

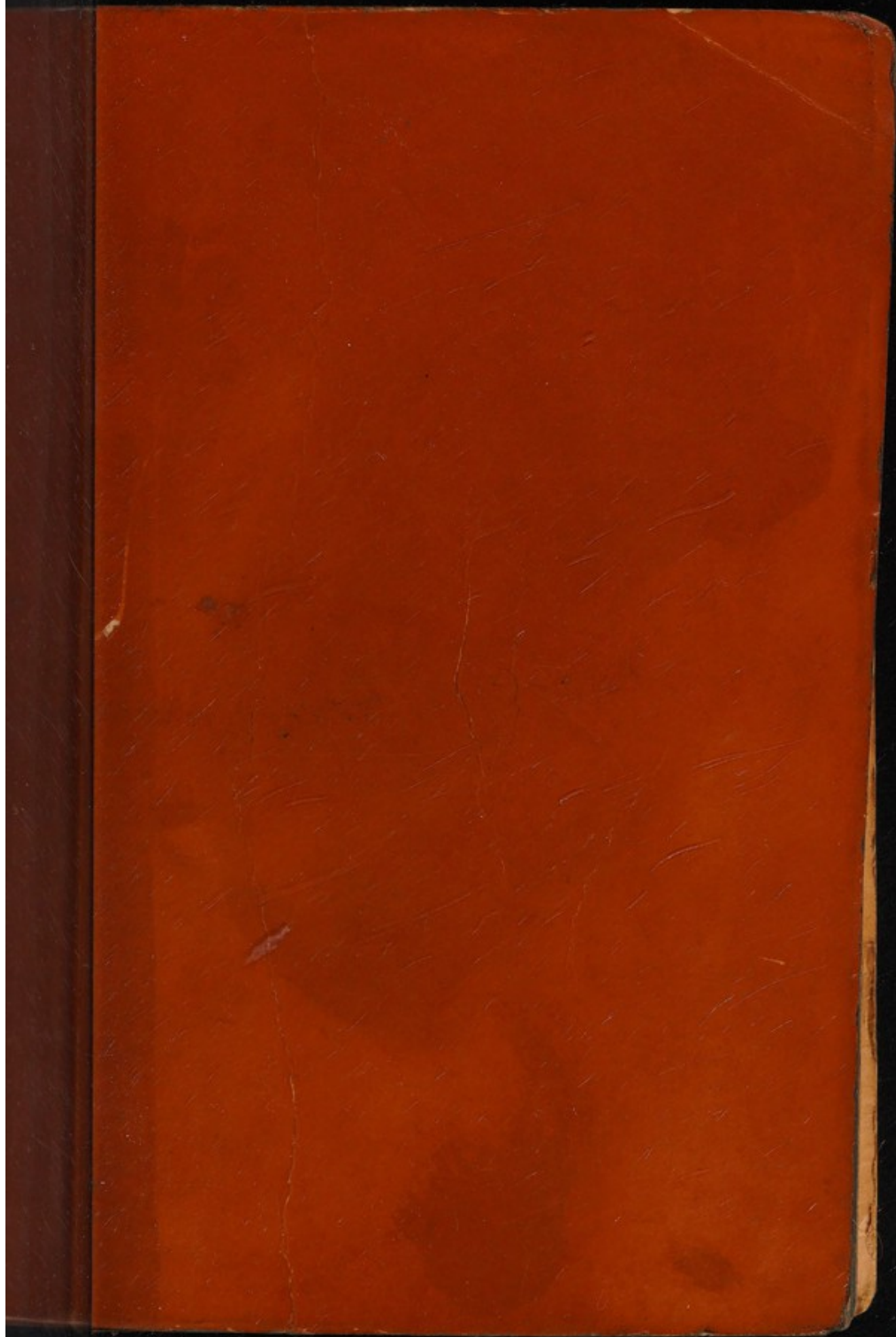
Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/a8mxfujc>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.











2127

A

66982
b5

GVLIELMI
FABRICII
HILDANI CHIRVRGI
SELECTÆ OBSERVATIO-
nes Chirurgicæ quinque
& viginti.

2

PH 74

Item,
DE GANGRÆNA ET SPHA-
CELO TRACTATVS
Methodicus.



EXCVDEBAT GABRIEL CARTIER.
c19 13 xcviii.

GVLIELMI
FARRICII

HILDAVICI VRSI

SELECTAE OBSERVATIO

de Chirurgica praxi

origina.

1600

DE GYNGERANA ET SPHA

CEO TRACTATVS

Medicinis.



RECVDIBAT GABRIELI CANTIERI

1600



GENEROSISSIMO
AC AMPLISSIMO VIRO,
HILDEBRANDO CROSANO:
Laufannensi Patritio: Domino à
Prilly & Cressy, &c.

Domino meo benignissimo, ac plurimum ob-
seruando, IOANNES RHETERIVS
salutem dico.



TI illius nostri ærumnas,
Vir Amplissime, censuerunt
amici clarissimi spisso quo-
dam è Theologia nostra o-
pere consolandas iuxta ac nobilitan-
das. At ego segnioris naturâ ingenij,
iudicij per ætatem minùs excussi, ad-
còque contracti ex malorum iliade
stuporis tacitè conscius, veritus item
pruritus suspicionem, diu steti ambi-
guus: quippe interim id amœnissimũ

ad salutem lumen ex eorum maximè
sentètia affulgebat, quos spretos non
oportuit. Tandem excussi veterum,
& dedi me in viam, Christi auspiciis.
Succisuis autem horis, cùm relaxan-
di animi gratia frequens Fabricium
hunc nostrum inuiserem, (inuitabat
autem viri in arte Chironia eximij,
insignis non dico humanitas, at pie-
tas potiùs charitáque verè Christia-
na) fortè incidi in Observationum e-
ius quos premit cõmentarios, in qui-
bus cùm recens eaque nobilissima cu-
ratio Lustriacensis describenda esset,
adhibitum me voluit. Exin sollicitato
gustu, creuit amor in virum hunc &
operationes eius. Et cùm Medicarum
Observationũ exempla rara studiose
perquiri audirem, quę sanè luculenta
apud præstátissimos neotericos quos-
dam mirari soleo existius dono, pla-
cuit ab instituto paulum deflectere
ad Pyladis mei Chirurgicas historias

siue

siue Obseruationes, adiuncta de Gan-
græna & Sphacelo eiusdem methodo
pridem Germanicè, nuper autè Gal-
licè edita, & doctissimorum virorum
calculis, vt audio, comprobata. Iste
Obseruationes selegit ac disposuit:
ego Latinè reddidi, vt potui, omnia:
clarissimus demū ac præstantissimus
Medicus D. Saracenus, rei arbiter di-
gnissimus & authori summus, reco-
gnouit ac recensuit. Iudicent qui pos-
sunt: ego harum artium rudis, ex au-
thoris celebri dignitate, & nomina-
tissimi Regij Medici iudicio sat ha-
beo rerum venerari pondus & mo-
menta. De Obseruationum autem o-
rigine & vsu in genere, si quæris, Vir
Nobilissime & disciplinarum aman-
tissime, dicam pingui Minerua & tã-
quam in transcurso quod sentio.

Cùm Deus & Natura, teste passim
Aristotele, nihil temerè faciant, ho-
minibus tamè ignoratione causæ for

tuita multa putatur. Hinc in artibus
& cæteris quæcunque aliter euenire
possunt, dubia non pauca. Vnde Ari-
stoteles Ethic. Nicom. lib. 6. cap. 4. ait
fortunam & artem circa eadem qua-
dantenus versari: citatque Agatho-
nis veteris poëtæ versiculum,

Fortunã Ars diligit, Artémque Fortuna.

Ideo necesse habent quotquot cir-
ca τὰ ἐνδεχόμενα versantur, quales qui
Artem Medicam, aut Prudentiã Ci-
uilem tractant, per singula ire obser-
uando & annotando, vt quæcunque
vaga, fortuita, absurda & singularia
occurrunt, eadem collecta memoria
ad experientiam & conformationes
vniuersales reuocentur, & à fortunæ
ludicra opinione ad Naturalis, aut
Ciuilis scientiæ principia & axioma-
ta tralata stabiliantur. Nam cum viro
Medico tā dædaleus, tamque subinde
nouus appareat in corpore humano,
morbis interturbatibus, Naturæ fle-

xus: itémque, cùm vobis viris Politi-
cis rerum humanarum & ciuiliũ tam
varia & subito mutans ac nutans fa-
cies obseruetur, dentúrque non pau-
ca, quibus híc Prudentiæ, illic Artis
principia infirmantur raritate & mi-
raculo, necesse est fugaces Dædali i-
magunculas eiusdem methodi vin-
culo sisti & colligari, qua notissima
iamdudum artium ac doctrinarum
principia etiamnum & habemus &
declaramus. Nempe docet Aristote-
les generali clausula librorum de De-
mõstratione, principia ista, eorúmque
habitus singularium inductione com-
parari per Naturæ facultatem ad sen-
silia criticam. Ex sensu memoria, in-
quit: tum ex eiusdem frequetata me-
moria existit experientia. Complures
enim numero memoriæ vnã con-
stituunt experientiam. Quasi cùm in
prælio milites fugã capeffunt, si col-
lectis animis substiterit vnus, deinde

alter, & sic deinceps alij, necesse est ad
fugæ principium deueniri, & sisti o-
mnes in cohortem: ita in animo, si il-
lorum quæ sensibus percipiuntur, fu-
ga reprimatur, & notionum non dif-
ferentium colligatur manus, vniuer-
salium ac principiorum fiet confor-
matio, ex qua demum scientificæ cu-
iusque disciplinæ Demōstrationes &
Complexiones. Quæ omnia quàm
multis obstructa sint difficultatibus,
quanto labore vestiganda & distin-
guenda, quibus & quàm paucis per-
specta ingeniis, commendata accura-
tissima methodo, diuinè Plato in E-
pistola ad Dionis propinquos & fa-
miliares. Sic audio & lectitando ipse
agnosco, Cum illum in re Medica
facilè principem cum alibi, tum Epi-
demiorum libris exquisitè annotasse
quæcunque rara in visendis ægrotis
deprehenderet siue in morbis, siue in
pharmacorū natura & usu: vnde tam

familiaris, tum ob eã qua tu me præ-
ter alios semper prosequutus es, beni-
gnitatẽ tuo dignam genere, tua am-
plitudine: iam inde à Prilliacensi in-
auguratione illa in Ministerium Ec-
clesiasticum, cuius domesticum mo-
nimentum manuscriptũ quod habes
à me, ludicrum licet & iuuenile nimis,
huc transferri fecit quotidiana penè
Fabricij nostri flagitatio, quò magis
magisq; gratus erga te animus, si quã
potest, innotescat. Vale, Vir No-
bilissime, meque cum optimis tuis ci-
uibus amare perge. E Musæo no-
stro, Nonis April. 1598.

XENIVM

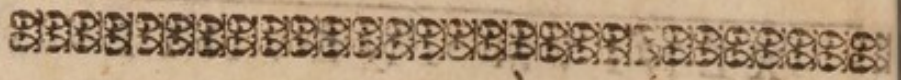


XENIVM INEVNTE

ANNO 1593.

*Coniugio stabili coeunt insignia gentis
CROSANAE & GRANDIS, misto virtutis amore.*





מסל 223

מִן הַתְּבֵה נָח יוֹנָה מִבֶּסֶף
נָסָא עֲלֵה-זֵית מְהֹרָה:

בְּלִבְנוֹת לִבְנֵה הִיא אוֹרְאָה

בֵּית וְגוֹי קְרוֹזָנוֹס אֲבוֹת לְאַסְף:

כּוֹכְבֵי מֵאִמוֹ וְקוֹרָה

זֶהר בְּשָׁמַיִם לֵה גוֹרָה:

אֶרֶצָה חֲבַצְלֵת שְׁמוֹ הַחֲשֵׁף:

רֵאָה טֹהַר

ΕΙΔΟΣ





ΕΪΔΟΣ ΜΟΝΟΣΤΡΟΦΙΚΟΝ

27 Δωδεκάδης.

Δωδεκάς α΄.

Εκγονον ἀνδρ' εἰκυδέων
 ἐξ ἀρετᾶν νέος ὕμνος
 εὐφρανεῖ, θεῖαν χυθλίαν
 δὸς ἧ νέω ὄντιαν-
 τῶ μοι νέον δῶρον, θεῖα,
 Πιερίηθεν ἴθ' ἄ-
 δοισ' εὐθύπορον μέλος αἰδοίω χυθί,
 τοῦ πυκνὰ χάεις, δῶχμις τ' ἀφένδιον
 εἶνεκα, καὶ θείας.
 ἄστροις μὲν ἀιπφνοῖς ἔδραι
 σίλβοντι φωλὸς παρθένω
 πρῶτα σῶευνω.

Δωδεκάς β΄.

ἄ πόρεν οἱ μέγαν ὄλβον,
 κλαρονόμον γεγραφῆ ἄ-
 τέκνος· εὐδόξω τ' ἀνεψι-
 ἄ φίλος ἴθ' ἔφυ·
 ἐπεὶ μόνος ποροῖν ὠπασε
 δαρὸν, ὅπως νόθον εἶρ-
 γοι εὐχυμέος κεφαλᾶς θείας ἄπο.
 ἄ δ' ἄρ' ἔθηκε συγχυεῖ ὧ ὑπέροπλον
 μναμόσῳον χάειθς,
 πλεῖστον, μέγιστον δῶρον, ὄν-
 δόξου χυθίς σήλαν βροθίς,
 μοίρα δαμείθς.

Δωδεκάς γ'.

ὡς ἢ πάλα λόγος ἀνθρώ-
πων, τελεεσμύρον ἐσλόν
μὴ χαμαὶ σιγαῖ καλύφαι,
μῆνᾶμα πείρινόν ἔθῃ
ἄμφοϊν, θαπλὸν ποικίλοις
σίγμασιν, ἐν κορυφαῖς
καλῶν μεγάρων, ἵνα καρπούς ἀφθόνως
ἀγρῶν ἀμπελῶν τε γεωργὸς ἀνάκτι
ἐνθα χ' ἐνθα νέμει.
κεδνᾶς θ' ὁμοίως νυῶ ποτᾶ-
ται σᾶμα κλεινὸν συζύγου
ἔλλας δάμαρτος.

Δωδεκάς δ'.

σίμματι δ' ἀγλαὸς ἦρως
τᾶν ἀρετᾶν, πατρὸς οἴο
σᾶμα πάλλευκον πελείαν
σεμνοπρεπῆς ἀφελει-
ας εἶδος ἀπεί ἔρανῶ
διοτρεφῆς ἱλαχεν.
λάμπη δ' ἄμα μαλῆρος ἀσηρ
δοιός, χρυσέα δοκίδι σιβαρὸν ἔ-
ρεισμα δόμων σωέχων.
ἀνθεὶ χ' ὑπαὶ λευκὸν ρόδον
ὀδμᾶν ὀπάζον δώμασιν
ὄλβῳ θεόρτῳ.

ΕΡΙ-

EPIGRAMMA.

Coniuge lata suo coniunx, sobrina sobrini
Officiis, poterant viuere: Parca vetat.
Idem heres utrique, nouam cum prole iugalem
Nunc retinens, memori signat opes animo.
Hinc qua Prilliaca surgunt insignia villa,
Fœmineum gaudent tollere ad astra decus.
Queis adpieta micat puro candore columba:
Cum stellis tignum, cum niueâque rosa.
Illud stemma patris: maternum hoc: nobile utrūque,
Nobile, & antiqua simplicitate pium.
Candida si genitrix, genitor tibi candidus, ecce,
Quid te, YSBRANDE, queam dicere candidius?



EMBLEMA.



Græcè.

Πρὸς σκολιῷ σκίπτωνι δράκων πύκα ἵσαται ἔνθα,
Ἐνθα δ' ἀλεκτόειος μαργαεῖτης ὀμίσος.
Αἰ γ' ὡς σὺ κάμνοντι παρῆ νόος ἰητῆρος
Ὀρθὸς, καὶ σκοπίν, θ' ὕγιες ἐκφύεται.

Latinè.

*Nodoso in baculo prudens hinc prominet anguis,
Inde vigil cantans: unio stat medius.
Quippe egro si adsit Medici prudentia docti,
Excubiaq, niens tum valetudo subit.*

GVLIEL-



GVLIELMI
 FABRICII
 HILDANI CHIRVRGI
 SELECTÆ OBSERVATIONES
 Chirurgicæ quinque
 & viginti.

OBSERVATIO I.

*Ficus canerosus in oculi dextri orbita, cum grauissi-
 mis capitis symptomatis, feliciter
 extirpatus.*



ANNO Domini 1596. Calendis Lustria op-
 pidulum
 procul
 Lausanna
 ciuitate
 duo circi-
 ter millia
 ria, ad
 marginē
 Lemani,
 Augusti acciuit me Lausanna Lu-
 striam Generosus Claudius Lu-
 striacus, eius loci & totius Vallis
 propriè sic dictæ Maior: quoniam
 diro & funesto morbo conflictabatur. Is fuit tu-
 mor prominens, scirrhosus, in cancrum degene-
 rans, cum symptomatis internis & externis lon-
 gè grauissimis.

Hic cum à natura, tum à variis morbis, febri-
 bus, casibus, luxationibus, fracturis, &c. haud
 parum fuit catarrhis obnoxius: maximè cum ac-
 cederet moris patrij victus largior cum amicis
 & hospitibus, in quos fuit perpetuò liberalissi-

*Morbi
initium.*

mus. Itaque anno 1580. cum fuisset hyems humida & clemens, haud dubie corporis vniuersi partes oppletæ sunt humoribus excrementitiis, qui à iocinoris calore sursum ac imprimis ad caput sublatis, cœperunt diuexare hominẽ. Ineunte enim anno 1581. circa Februarij finem æger correptus est hemicrania ad dextrum latus, & frustra adhibitus multum diuque medicus: siquidẽ humor capite conclusus, euacuationis quæsita via, impetum fecit in oculũ dextrum. Hinc vehementissimus dolor & inflammatio. Et sic superiora symptomata, dolor capitis, febris, inquietudo, vomitus, lipothymia, aucta sunt potius quàm imminuta. Nec, vt aiebat æger, præfidiis, reuulsione, deriuationeue vlla potuit listi humoris affluxus: quinimò congestio tanta facta est, vt tandem erosa sit vel potius putrefacta oculi membrana prima, coniunctina dicta. Hic verò breui eaque necessaria digressione annotandum, supra decem hebdomadas non solum dolorem adfuisse grauissimũ, sed & cerebri motum atrectanti perceptum fuisse, quæ sagittalis & coronalis futuræ concurrunt: auditos etiam sonitus & cranij crepitationem quandam, quasi lignũ finderetur. Id ego tum accidisse autumo, quum cranij futuræ ob dolorem, inflammationem & copiosum in cerebro humorem disiectæ sunt: & verum fuisse mihi persuadeo, cum ex amplissimi viri ægroti relatu, & generosi Gabrielis à Blon y Baronis à Chattelart, &c. eius generi assiduò præsentis, tum quòd ipse tale quid obseruari in viro honestissimo apud nostrates Germanos inferiores. Hic ex grauissimo morbo & febr

*Observa-
tio.*

*Eiusdem
vel altera
observa-
tio.*

& feбри ardente, cum dolore capitis acutissimo, habuit suturas adeò disiunctas, vt per interstitiũ illud cerebri systole & diastole facilè deprehenderetur. Vbi via facta est ad coniunctinã, longo tẽpore exstillauit copiosus humor: tũmque primum & dolores & reliqua symptomata mitigari cœperunt. Vrgentibus doloribus adhibitus erat ceruici setaceus funiculus, sed eum vt nimis incommodum post 15 dies detrahi iussit. Clauso vulnere impressum est ibidem potentiale cauterium: sed & hoc vlcus, ceu nimis dolorificum, claudendum fuit. His frustra tentatis optauit æger humori morbifico dari exitum excitato vlcere in dextro brachio, beneficio potẽtialis cauterij. Tũm demum partim ob febrim antè dictam, quæ plerosque humores superfluos absumperat, ipsũmque adeò corpus exsiccãrat atque extenuãrat, partim propter euacuationes subinde iteratas, partim denique quòd cauterium ita ad brachium applicatum fluxionem auerteret, oculus cœpit arescere. Et quoniã tres oculi humores, ruptis coniunctina & cornea membranis, effluerant, sensim etiam concidẽre & contractæ sunt ipsę membranę: atque ita oculus, deperdita naturali magnitudine & rotunditate, simul quoque in imam orbitam contractus est, & coẽuntibus palpebris clausus ab anno 81 ad 95 citra symptoma vllum, nisi quòd singulis annis subinde recurrebãt & defluxus & capitis dolor.

Anno demũm 95 cũ in diætã modũ non seruasset, rediit capitis & oculi dolor, priore tamen leuior: ideo fortean, quia membranę & reliquę oculi partes etiamnum dilatatæ erant, vnde po-

Hippocr.
Aph. lib.
2. Aph.
51.

terat humor sine vi influere. Etenim *qua sensim sunt mutationes, parum dolorifica sunt.* Sic igitur affluente magis magisque humore in capacitatem coniunctinæ propriis humoribus destitutæ & contractæ, ipsa paulatim intumuit. Tùm verò palpebræ quindecim annis clausæ denuo aperte sunt, & oculus ad eò intumuit, vt post semestre palpebras superaret, sparsis per totum oculum venarum ramis liuidis, crasso, adusto & melancholico sanguine turgentibus. Tùm eger, ingrauescentibus in dies & morbo & symptomatis, vndelibet præsidia conquirere cœpit: inter quæ adhibitum fuit medicamentum, quod ad eò irritauit morbum, vt subito accreuerit oculus plurimum. Exin, vt initio dictum, vocatus sum ab ægro Lustriam in eius ædes. Laborabat ille hemicrania ad dextrum latus: oculus ouo anserino maior extra palpebras prominebat, durus, scirrhosus, liuidus & canerosus: aderat magna oculi & vicinarum partium inflammatio: præter capitis dolorem, oculi quoque dolor acutissime pungens, in parte exteriori potissimum, hominem male habebat. Quòd si quis miretur, quomodo ex tumore duro & scirrhoso tantus dolor excitatus fuerit, in præteritis sunt causæ. Primum enim tunc formabatur cancer, fiebatque humor corrosiuus & acris, ac proin vellicans & calefaciens vicinas partes. Deinde inualescete morbo violentius humor irruebat in coniunctinam, quæ est exquisito sensu prædita. Doloris verò in extrema parte vt plurimum grauioris quàm in intima causa fuit ossiculum quadratum & vndique scabrosum, quod interius ad coniunctinam
latens

latens (vtri ab operatione compertum) eam perpetuò premebat ac pungebat. Accessit & febris, itémque sitis, lipothymia & vomitus. His ego symptomatis cœpi statim occurrere. Itaq; post præscriptam legitimã victus rationem, sub vespere iussi leniêtem clysterem iniici. Postridie purgatum fuit corpus sumtis duabus vnciis syrupi rosacei laxatiui cum rhabarbaro, agaricò & fenna infusis & decoctis in aqua betonicæ, agrimonix & euphrasix. Sequentibus diebus propinatum fuit Iulapium sequens:

℞. Aquarum borraginis,
Acetosæ &
Betonicæ, ana ℥ij.
Syrupi de succo citriorum &
Granatorum, ana ℥ij.

Misce pro tribus dosibus.

A purgatione secta fuit vena cephalica respõdens parti affectæ, & missus sanguis ad vncias circiter sex. Paucis post diebus admoui hirudines venis iugularibus sub aurem ad idem latus, necnon & scapulis cucurbitulas modò siccas, modò cum scarificatione. Pedes laui decocto herbarum calidarum, rorismarini, saluiæ, maioranæ, origani, menthæ, cum sale &c. Suadebãtur & frictions: sed cum his incalescat sanguis, subtilisque, calidus & erodens euadat, censui abstinendum, contentus memoratis reuulsionibus: maximè cum æger lubens iteraturus esset sæpius superiorem purgationem per syrupũ rosaceum compositum & similia, quibus peccantem humorem subduxi. Ita mitigata imminutãq; sunt paulatim symptomata. Statim etiam partem af-

fectam ablui gossypio imbuto stillatitia quadam
aqua, quæ multum potest aduersus cuiuscunque
partis cancrum. Eius hæc est forma:

*Eximia
destillatio
contra can-
cerum.*

℞. Radicum scrophulariæ maioris,
herbarum geranij primi Dioscoridis, hoc est,
herbæ Roberti, ana M. ij.

arnoglossæ maioris,

solani,

buglossæ syluestris,

borraginis,

portulacæ,

euphrasiæ,

betonicæ, ana M. j.

ranarum aquatiliū &

album. ouorum diu agitatorum, ana nu. 2.

feminis cydoniorum & scenigræci aliquantum

conquassatorum, ana ℥ j. His seminibus

affunde aquarum rosarum &

euphrasiæ, ana ℔. j.

Incidantur omnia & conquassentur, destillen-
túrque in alembico plumbeo.

Et quoniam ingens fuit affluxus, præter reuul-
siones admoui fronti sequēs vnguentum ad flu-
xionem intercipiendam:

℞. Farinæ hordei ℥ ij.

pulueris rosarum rubearum,

myrtillorum,

balaustiorum,

nucum cupressi &

florum betonicæ, ana ℥ ij.

acaciæ ℥ j.

Cum oleo rosato, pauca cera & aceto, fiat
vnguentum.

Hoc

Hoc defensionum adhibui tribus vel quatuor diebus, ad sistendum fluxionis impetum: dein supersedi, ne plus satis refrigeraretur caput. Hac methodo sedavi ad tempus tum capitis, tum ulceris dolores acutissimos, ceteraque symptomata, crescente nihilominus in dies tumore.

Aliquantò post rogatus sum ab ægro uti sibi fusissimè morbi naturam declararem, liberèque aperirem quæ præviderem pericula omnia, ac simul quæcunque ad sanitatem optima viderètur præsidia proponerem. Tum ego coram clarissimo Alberto Roscio D. M. Lausannæ commorante, in ædibus Claudij Marionis fidelissimi ac diligentissimi pharmacopœi & civis Lausannensis, ita disserui. Generose Domine, siquidè ad eò exoptas & iubes coràm declarari quæ ad morbum tuum attinet, etsi præter medicorum institutum in consultationibus id sum factururus, dicam tamen liberè & coràm quæ sentio. Ad quemvis morbum tollendum, caput est nosse ipsum morbum. Tuus iste ab essentia definitus, nihil aliud est, quam scirrhus illegitimus, seu potius cancrusus: quippe qui definit in cancrum occultum & latètem, hoc est, non exulceratum. At ex figura Celsus *Cels. lib. 6.* *Definitio morbi in hoc ægro.* *φρόπιωσιν*, vel cum Latinis, exitum oculi nominat. Actuarius *μῆλον*, id est, malum vocat. Ego à figura Ficum, ab essentia scirrhosum & cancrusum cognomino. Scirrhus propriè medicis dictus, est tumor durus & indolens, qualis hic ante annos aliquot. Verùm postea humor coniunctina membrana conclusus & ita quasi conculcatus, ut nulla potuerit fieri trãspiratio, tandem accensus est & acrior atque malignior redditus:

ficque formatus est scirrhus illegitimus, seu potius cancrusus. Hoc indicant non modò durities, inæqualitas, dolor, color liuidus, seu potius plumbeus, sed maximè venæ crassiores toto tumore sparsæ, atro sanguine, adusto & melancholico turgentes. Et quanuis nondum exulceratus sit tumor, periculum est tamē, ne temporis progressu sanguis & humores melancholici accensū tantum malitiæ attrahant in locum affectum, vt tandem (proh dolor!) exesa cute fiat cancer ulceratus, aduersus quem medicamentis frustra pugnetur.

Causa morbi. Primitiua.

Huius & similium morborum causa triplex: Primitiua, antecedens, coniuncta. Primitiua medicis est exterior, posita in victus ratione aliisque non naturalibus, aère, motu & quiete, somno & vigilia, animi pathematis, excretis & retentis. Plerunque enim si supprimantur solitæ euacuationes, vt mensium & hæmorrhoidum, fit magna congestio humoris melancholici: vnde hic morbus. Nascitur etiam ex vulneribus, contusionibus, fracturis: imprimis verò erysipelate & inflammationibus perperam curatis: cum scilicet ipsarum materia frigidiorum applicatione in duritiem cōcrefcit: aut eum solis calidis, non etiam emollientibus, tenuior portio dissoluitur, crassiore subsistente.

Antecedens.

Antecedens causa est humor melancholicus, item splenis imbecillitas, qua fit vt ex officio sub sanguinis portionem sæculentam ex iecore non alliciat. Huc quoque plurimum facit ipsa iecoris constitutio, siue id naturâ procliuè est ad generandam atræ bilis copiam, siue nimis calidum

dum & biliosum, vnde coquatur nimis & aduratur sanguis, necnon & alij humores. Coniuncta causa est, humor in locū affectum congestus. *Cōiuncta.* Tres istæ causæ hīc concurrunt. Nam cūm generosus Dominus habitu sit non mediocriter bilioso, bilis assiduò præbuit materiam humori melācholico: siquidem cholericus humor summa adustione tandem etiam vertitur in atram bilem. Adde victus rationē, in qua haud parum peccavit Dominus, largiūs potans, vtēnsque cibariis crudis & concoctu difficilibus, itēmq̃ aromatis, cæpis, alliis, porris, raphanis, &c. Huiusmodi primitiuarum causarum cōcursu excitata & corroborata est antecedens: inde humor ille qui ab anno 81 supererat ex inflammatione indurata in oculi membranis, data occasione accreuit. Cūmq̃e superflui humores ferè influant in locum affectum, natura sese, quantum potuit, exoneravit in eum locum. Hinc coniuncta causa in istam quam videmus magnitudinem aucta est: & perget, inquam, nisi occurratur iis quæ infra proponemus auxiliis.

Quoad signa: tametsi initio canceri sicut herbe germinantes difficilè cognoscūtur, authore Galeno, nihilominus tumor iste fat liquidò intelligitur canerosus, contra eos qui merum esse scirrhum apud generosum Dominum contendunt. Canceri cognoscantur eo, quòd sint præduri, inæquales, liuidi, sparsis circa tumorem crassioribus venis, atro sanguine turgentibus. *Signa cãcri. Galen. Meth. med. lib. 14.*

Sæpe etiam adest intemperies calida, siue calor & inflammatio cum dolore pungēte & pruriente. Si fuerit exulceratus cancer, exit subtilis

Pregno-
fica.
 & foetida sanies. Ista autē hīc visuntur pleraque omnia. Non quidem peruenit cancer ad summā malitiam, sed ad eam properat, breui peruenturus. Aduustus enim sanguis loco affecto inclusus tandem contrahet (& iam cœpit) malignitatem tantam, vt quæ hæctenus mirè operata sunt præsidia sedandis doloribus, reprimendo morbo & minuēdis symptomatis omnibus, demū infirma futura sint ad reprimendum morbum & prohibendū ne exulceretur & occupet reliquas faciei partes, sicque fiat *Noli me tangere*, hoc est vlcus cancriformum in facie perquam malignum & immedicabile, assiduò erodens imas partes affectas, nec sisti pote, vt monet Aëtius.

Aëtius
lib. 6.

Curatio.

Nunc de curatione. Hæc perfici solet tribus potissimū: victus ratione, euacuatione humoris antecedentis, & Chirurgicis auxiliis. Victus & cæterorum non naturalium quæ sit ratio iam sepe ex me audiuit Dominus: vitanda nimirum esculenta dura, vaporosa, & quæ facile corrumpuntur: cuiusmodi sunt carnes sale aut fumo inueteratæ, bubula, suilla, ferina & similes: itē aues aquaticæ. Utendum bona veruecina, vitulina, hœdina, pullis, capis, perdicibus, turdis &c. Piscibus abstinendum, nisi fortè, vt nō nihil appetitui indulgeatur, iis vti liceat sub initiū prandij, nō in cœna, idque adiectis paucis aliis cibis. Sint autē pisces carne firma præditi, veluti perçæ, truttæ, &c. In aquatilibus optimi sunt gāmari sine aromatis. Aromata enim omnia vitanda, piper, zingiber, garyophylli &c. item cæpe, porrū, allia, raphani, sinapi, & quæcunque vim habēt calefaciēdi nimis sanguinē: legumina, fabæ, lenticulæ,

ticulæ, pisa, phasioli, &c. plurimum nocēt: itē caseus, & quævis lactaria opera. Vespertina iuscula potissimū noxia: vinū itē vaporosum. Bibendū autē album, maturum & modicè potēs. Diuturnus somnus, potissimum statim à cœna, noxius: aër itē nimis calidus, aut sūmè frigidus vitādus.

Secundā sanationis partem diximus positā in euacuando humore antecedente: quod vbi fiet, spectāda erit Domini habitudo biliosa, & intēperies calida, cum obstructione iecoris: ideóq; purgandū cholagogis, habita tamē partis affecte ratione. Quē in vsum mirè placet syrupus rosaceus cōpositus cū rhabarbaro, agarico & senna, quo sæpe vsus est eger, cū decocto betonicæ, euphrasie, agrimonie &c. Salubriter etiam vsus est prescripto à me diaphœnico in tabellis, & electuario de succo rosarū. At ex Hippocrate ante purgationē preparandus est & coquēdus humor apozematis aperientibus, qualia poterit prescribere DD. Roscius. Phlebotomia, cucurbitulæ & hirudines sæpe vtilis, imò necessariæ ad hūc morbum, tum vt euacues minuāsque causam antecedentem, humorē videlicet melancholicū, tum vt deriues à loco affecto. Opportunum his verum tempus, authore Hippocrate. *Quibuscunque, inquit, vena sectio, vel medicatio conuenit, hos vere purgare, vel vena secta vacuare oportet.* Hippocr. Aph. lib. 6. Aph. 22. Apertiēda vena brachij ad latus partis affectæ: cucurbitæ scapulis & clunib⁹ applicandæ. Hirudines applicētur, quo modo iā applicuimus magno Domini bono, modò sub aures ad iugulares venas, modò ad hæmorrhoidas ano, prout medico videbitur, idq; vrgente demū necessitate. Tū verò

senfim emittēdus sanguis propter malè cōstitu-
tū iecur, quod cū sit iamdudū debile, scirrho-
sum & obstruētū, dubiū non est quin nimia aut
importuna phlebotomia plurimū sit nocitura.

*Curatio
palliati-
ua.*

Tertia & postrema tollendi morbi ratio po-
sita est in operatione chirurgica, in curando vi-
delicet loco affecto. Porrò huius morbi sanatio
chirurgica duplex est: Vna palliativa seu fucata:
Altera vera. Palliativa est, quam hæcenus adhi-
buimus & cōmodo victu, & purgato sæpe cor-
pore ad deducendum humorem, siue causam
morbi antecedentem, atque etiam inhibendo
eius impetū exterioribus applicationibus, qua-
libus hucusque sumus vsi. Sed cū hæc curatio
tandem futura sit inualida ad reprimendā mor-
bi vehementiam, & perfectè sanandum ægrum,
operæpretium fuerit proponere veram & legi-
timam sanationem.

*Meth.
med. lib.
13. & 14.*

Cū igitur legitima sanatio tumoris præter
naturam, authore Galeno, fiat extrahendo tol-
lendōque quicquid adest in parte affecta: viden-
dum quot modis tolli possit tumor siue excres-
centia ista, & quæ tollendi tutissima ratio. Iam
antè ex me audit Dominus, id faciendum vel
resoluentibus, vel erodentibus pharmacis, aut
ipsa manu. Quoad resoluētia, cū tumor sit du-
rissimus, credibile est nullo resolutum iri medi-
camento, nisi prius emolliatur. At verò præter-
quàm quòd huiusmodi prædura materia tam-
diu (quindecim videlicet annis) congesta emol-
liri nequit, periculum est, ne ex isto emollien-
tium vsu tumor subito contrahat summam ma-
litiā, vti testatur Galenus, & nos in tractatu

*Author
tract. de
gang. c. 3.*

de

de Gangræna confirmauimus, exemplo scirrhi in iocinore inueterati. Hic enim adhibitis emollientibus, statim versus est in cancrum exulceratum, ex quo mors. Ex hac ergo methodo nil sperandum. Erodentia verò mihi perquam periculosa censentur. Nam cum prominēs hic tumor sit durissimus, credibile est benigna medicamēta irrita futura: quin potiùs, vt summa durities adest, sic vehemens requiritur medicatio, cuiusmodi est quæ vi septicorum & escharoticorum fieri solet. At verò vt lenibus non afficitur cancer, sequissimum malum, sic irritatur & ingrauescit vel tantillùm acribus & vellicantibus, vt antè expertus est æger. Porrò cum pars affecta sit cerebro proxima, oculus videlicet, in quem, vt radicitus tollatur morbus, penetrandū est altiùs ad neruum opticum erodētibus pharmacis, haud dubiè illorum vis communicabitur membranæ cerebri, vnde maxima & periculossissima exorietur inflammatio: siquidem magna intercedit sympathia & necessitudo inter oculi tunicas & capitis, vt infrà liquebit ex oculi anatome. Ergo ne sic quidem sanari potest æger.

Superest quam diximus chirurgica operatio, vt simul & semel extirpetur quicquid vitiosum est. Hæc autem omnium minimè periculosa, meo quidem iudicio. Primùm, quia solidè conuicio me faciliè posse radicitus malum extrahere, quantumuis altè latens in oculi orbita, nempe ad ipsum vsque opticum neruum, cuius & pars amputanda. Deinde, quia venarum & arteriarū vasa ibi tenuia sunt & quasi capillaria: idcòque

nullum hæmorrhagiæ periculum. Denique licet
 altiùs incidendi sint nerui opticus & qui secūda
 coniugationis est, nullam tamen periculum: si-
 quidem neruis perfectè incisis in obliquum, eo-
 rum extremitas contrahitur, ipsi que integuntur
 carne, sic que desinit illorum functio, nec ab aere
 aut medicamentis lædi possunt. Vnum hoc ti-
 mendum, ne cum ægri corpus iam dudum caco-
 chymum sit, ac ætate iam prouectiore, ad annū
 videlicet accedēs quinquagesimum sextū, faci-
 lè accendatur intemperies in partibus intimis,
 simulque excitentur febris, capitis dolor, aliq;
 id genus symptomata. His vt occurrat, laudabili
 victu vtendū, purgationes vsurpādē, secāda ve-
 na, applicādē cucurbitulæ, & cæterę reuulsionū
 ac deriuationū species: sic que tuta erunt omnia,
 si modò benedixerit Deus Opt. Max. cui pro
 generoso Domino vota nuncupamus.

His auditis, partim quòd exhorresceret æger,
 partim quòd dissuaderēt nōnulli, absurdè & im-
 peritè spem facientes fore, vt quicquid ex oculo
 prominebat sponte excideret, visum est pergere
 in curatione palliativa. Hac verò etsi sedabātur
 dolores, nihilominus tamen excresebat fungus
 in dies. Nascebātur quoque tubercula & varices
 liuidæ ad pisi magnitudinem, merum quandoq;
 sanguinē emittentes. Eiusmodi hæmorrhagiam
 etsi probabant nōnulli, vt que ægrum & partem
 affectā leuatura videretur, ego contrā constāter
 affirmavi ita indies magis magisq; debilitatū &
 refrigeratū iri iecur iā pridem obstructū, durum
 & scirrhosum, ac tandem illectum iri sanguinem
 aliósq; humores ad caput & faciē: vti sanè acci-
 dit

dit 13. Iulij. Reverso enim generoso Domino à breui peregrinatione, ex qua incaluerat ei caput, itémq; corpus vniuersum, tubercula illa & varices oculi cœperunt sanguinē profundere tanto impetu, vt 13. & 14. diebus eius mensis impletæ sint sanguine scutellę septē, præter eū qui periit in linteis, spōgiis, vestibus &c. Singularū scutellarum sanguis à me appensus præsentibus g. Dn. *Observatio insignis.* ægroto, Nicolao Gantino, Fráncisco Croserano, & Ioãne Glaronio, fuit vnciarum decē & semis: quod quidem tam verū est, quàm dictu mirabile. Paulò pòst æger impensè debilis, imminēte altero profluuio me accersuit eiusdē mensis die 15. Cum primùm aduenio, fasciã qua malum cõtegebatur resoluo: tùm cœpit sanguis lōgè maiore quàm vnquam antea impetu promanare: id quod, nisi fuisset testis oculatus, ægrè credidissem, quū sint oculi venæ ferè omnes capillorum instar exiles: sed hæ cõtrà in hoc bono viro varicū instar dilatate cõspiciebãtur. Attamē insperato puluere nostro sanguinis sistendi vi prædito, cuius descriptio habetur in libelli nostri de Gãgræna cap. xv. illicò suppressus ita est sanguis, vt deinceps non nisi parcissimus fluxerit. Ab hoc profluuio declinantibus sensim viribus, & excrecente indies oculo, non nisi miserrima eaque propinqua mors expectabatur, cùm tandem generosi viri, Baro à Chattelart & Dominus à Denizy eius generi, cū aliis nobilibus & honestissimis amicis statuerunt aduocandos eruditissimos & peritissimos quosq; medicos & chirurgos, quorum deliberationi & sententię sese æger subiiceret. Annuente ægro accitur Geneua cla-

rissimus ac doctissimus Ianus Antonius Saracenus M.D. & Philosophus eximius: Lausanna itē doctissimus DD. Albertus Roscius, senex experientissimus. His me tertium adiunxit æger benevolus, vt si opus esset chirurgica operatione, hanc ego perficerem. Die Iulij 28. inita consultatione, proposui quæ infra suo loco. Verum hîc mihi digrediendum in eos, qui spem adeoque fiduciam ægro faciebant fore, vt totus oculus ex orbita sponte decideret, allatis imperitè & stolidè exemplis, quibus persuasus æger operationem tam diu differri voluit: vnde morbus deterior euasit, in dies noua subinde creans symptomata, imprimis autem profusum illud & mirabile sanguinis profluuium, extenuationem maximam, iocinoris refrigerationem, &c. Vt autem demōstremus nō posse oculū suo pte impetu decidere: item, vt confirmentur quæ paulò pōst sumus allaturi, consideranda est oculi compositio & connexio, quam breuis & synoptica eius expediet anatome: tūm deinde quàm falso vulgus oculum ex sua orbita excidere posse sibi persuadeat, docebimus.

*Oculi anatome.
Musculi.*

Oculus constat musculis, tunicis, humoribus, neruis, venis, arteriis, pinguedine & glandulis. Musculi sunt sex: quorum quatuor perficiunt motus rectos, ab ima orbita oriundi & cincto neruo optico in medium oculum desinentes. Hi dum functionem simul omnes exercent, introrsum trahunt oculum: si superior solus agit, sursum: si inferior, deorsum: si dexter, dextrorsum: si sinister, sinistrorsum trahit oculum. Reliqui duo ipsum circumagunt: vnde præstantissimo

Bauhino

Bauhino Circumactores dicti. Horum vnus lō-
 gior & gracilior, oritur fere ex eodem loco ex
 quo ille qui dextrorsum flectit oculum, ad ma-
 iorem videlicet canthum, & postquam peruenit
 ad anteriorem anguli intimi partem, quā lacry-
 malis eminet glandula, tūm desinit in tenuissi-
 mum tendonem, qui per mediam quæ illic est
 membranam, velut per annulum, penetrat: hinc
 in superiorem oculi partem absimitur. Quintus
 hic musculus dum cōtrahitur ad principium suū
 tendone circulari, eo motu torquet oculum ad
 canthum maiorem. Sextus illi contrarius oritur
 ab inferiore orbitę parte: & cūm sit tenuissimus,
 transuersim ascendit ad angulum exteriorem, o-
 culūmque ita transuersim inuoluit, vt exiguo
 tendine ipsi inseratur iuxta quinti insertionem.
 Hinc fit, vt duo tendones sæpe videantur vnus.
 Hic solet oculum extrorsum flectere ad minorē
 canthum. Est & nonnullis septimus musculus
 in ima orbitā infra sex illos, opticum neruum
 ambiens: sed hic in solis brutis reperitur.

*Cass.
 Bauh. A-
 nat. hist.
 cap. de
 musc. ocu-
 lorum.*

Tunicas numerant alij quinque, septem alij.
 Ego quod Anatomicis magis receptum sequu-
 tus, quinque statuo.

*Tunica
 seu mem-
 brana.*

Prima est coniunctina siue adnata, Epiphe-
 cos hymen Græcis, à pericranio orta: hæc astrin-
 git & stabilit oculum in orbita, ideóque eum to-
 tum integit vsque ad circulum Iridem, & totum
 oculi album constituit.

*1. Coniun-
 ctina.*

Secunda cornea dicitur, cuius origo proximè
 à dura matre, laternæ corneæ instar pellucida:
 differt hæc & variat à se ipsā: siquidem anteriùs
 est perspiciua, vt præbeat rebus obiectis transi-

2. Cornea

tum: posteriore parte opaca est. Qui septem putant, duplicem hanc faciunt: partem quidē diaphanam, corneam: reliquam partem *σκληρωτικὴν* siue duram nuncupantes. Mihi vna & simplex esse videtur.

3. *Vua.*

Tertia est *Vua* siue choroides, intertexta venis & arteriis instar secundarum muliebrium. Oritur à pia matre: totum oculum ambit, excepta pupilla, in qua est perforata, & corneæ adhaeret per venas & arterias, quas nutritionis & vitæ causâ illi communicat. Vbi ad Iridem peruenit, relicta cornea descendit intrinsecus, & nonnihil reflectitur ad ampliorem ambitū humoris crystallini. Porro in parte posteriore multicolor est, nigra, fusca, cærulea &c. instar iridis cœlestis, multos in vsus.

Primum, si unicolor esset, omnia visui obiecta, eum colorem repræsentarēt. Deinde colore nigro tincta est: vt cogantur spiritus à luce dissipati. Tertio, fusca & cærulea, ad conseruandum & recreandum visum: mollis est, ne lædat humorem crystallinum, in cuius circumferentiam desinit. Perforata est ante humorem illum, ne obscuritate sua rebus obiectis aditum ad crystallinum humorem intercluderet: sed potius vt tot colorum species illo nigrore tanquam cōtrario suo colligi & corroborari possint. Qui septem tunicas fingunt, hanc quoque diuidunt in duas: à neruo optico ad iridem, secundinam: reliquum quod est infra partem pellucidam corneæ, *vua* dicunt.

4. *Amphiblestroides.*

Quarta *Amphiblestroides* seu retiformis, oritur à neruo optico in tunicā verso, & in reticuli formam

formam texta ex venis, arteriis & nervis quos accipit ab vvea, cum ad sui nutritionem & vitam, tum propter humorem vitreum, quem postica parte cingit.

Quinta Arachnoides, figura & consistētia te- 5. Arach-
noides.
lam aranæ referens, cingit humorem crySTALLI-
num anteriore parte, vt conseruet eum, vtpote
primarium visus instrumentū, si contigerit lædi
reliquos humores. Credibile est oriri ab excre-
mentis humoris illius crySTALLINI.

Cæterum reperitur & alia membrana proxi-
mè infra coniunctinam, aliquibus innominata
dicta: verum hos ego putarim potius extremos
tendones sex illorum muscutorum in membra-
nam extentos.

Tunicis continentur humores tres. Primus Humo-
res.
1. Aqueus
aqueus, ad instar aquæ limpidus. Situs est inter
corneæ pellucidam partem, humoris crySTALLINI
in pupillâ patētem portionem, atque eam refle-
xionem vveæ quæ ab iride est ad humoris cry-
STALLINI circumferentiam: vt vacuum illud im-
plens corneam distēdat, eiusdemque prolapsum
in humorem crySTALLINUM prohibeat. Item vt hu-
miditate sua humorem crySTALLINUM vindicet à
nimia exiccatione.

Secundus humor crySTALLINUS est, à colore lu- 2. Crystal-
linus.
cido & splendente crySTALLI instar, situ medius
in oculi centro, vitreo innatans, à quo nutritur:
pro speculo est videndi facultati eò deductę per
spiritum visualem.

Tertius humor albugineus, figura & consi- 3. Albu-
gineus seu
vitreus.
stentia albumini oui similis: situs est in postica
parte crySTALLINI, vt aliquantum retardetur spi-

ritus visualis impetus per neruum opticum ad humorem crystallinum descendens: haud aliter quàm aqueus crystallino parte antica obiectus est, ad reprimendos obiectorum colorum impetus. Hic humor alitur à tunica retiformi.

Nerui.

Nerui duo. Vnus primæ coniugationis opticus, à quo spiritus visualis defertur ad oculum. Postquam peruenit ad vitreum seu albugineum humorem, absumitur in structuram tunicæ retiformis. Alter secundæ coniugationis, sub egressum è cranio in orbitæ radice distribuitur & dissipatur in oculi musculos, quibus motum affert.

Venæ & arteriæ.

Venæ & arteriæ aliæ sunt internæ, illuc productæ cum tunicis vasorum cerebri: aliæ externæ, constitutæ in coniunctina & musculis iis qui à venis ingularibus & carotidibus extimis oriuntur. Ministrant oculis alimentum venæ, vitam arteriæ. Interiecta est oculorum musculis pinguedo multa, ne oculi continuo motu desiccentur. Glandulæ quoque binæ: vna ad maiorem canthum prope nasum, altera ad minorem canthum. Vtiles primò lubricando & humectando oculo, ne continuo motu exiccetur, vt de pinguedine dictum: deinde continendo firmiter oculo in orbita media, ne in alterutrâ vergat partem. Siquidem enim teres est oculus, ovalis autem orbita, necessariæ fuerunt glandulæ ad implendos hinc inde oculos. Facit quoque quæ est in maiore cantho glandula ad obturandum meatum, qui euidenter penetrat ex oculi orbita in narem, nempe vt ne cerebri excrementa per nares influenza redundent ad oculos, vt fit in iis quibus

quibus fistulę lacrymales, ab exesa hac glandulâ: vnde stillant illis oculi assiduò. Adest & spiritus visualis & lucidus, continenter accurrens è cerebro per nervos opticos ad visum formandum.

Ex his intelligimus quàm firmiter hæreat capiti oculus, & quàm non pote sit vt sponte decidat, quacūque tandem putrefactione. Etenim antequam putruerint & nervi & tunicæ parum alioqui ad putredinem proclives, fœtor proculdubio inuaserit, & lethaliter infecerit spiritus animales.

Nūc videamus quid vulgus deliret, dum credit oculum ex capite excidere posse. Nunquam accidit illa vulgo credita procidentia, quin præcesserint ictus, vulnus, aut affluxus magnus, ex quibus orta inflammatione gignitur pus intra coniunctinam & corneam, quod membranas eas abrumpit & putrefacit, ita vt dehiscens vlcus patefaciât: quod in oculi capacitatem penetrasse comperitur. Sex autem muscoli, cū sint carnosæ partes, facilè afficiuntur illa inflāmatione: ex qua intumescētes circa neruum opticum & ponè oculum, coarctant adeò & comprimunt oculum, vt propulsentur humores tres, & cogantur simul & semel & cum impetu perrumpere. Hi autem humores cū sint consistentia sua satis solidi, (crystallinus præsertim & albugineus, oculi figuram representantes) vulgus putat totū procidisse oculum. Humoribus sic effusis, membranz tanquam displosa vesica aqua flatūe distenta deprimuntur & contrahuntur in imam orbitam: hinc cessante inflammatione & dolore (verè enim desinunt paulò pòst) adducūtur pal-

pebrę ad se inuicem vix vlla remanente oculi figura. Hinc vulgus falsò sibi persuadet oculum è capite excidisse.

Inita consultatione commemoravi apud clarissimos Doctores Medicos duos quę antè apud ægrum & DD. Roscium in ædibus & præsentia Marionis Lausannæ proposueram: iterum concludēs sola manus operâ plenissimè sanari posse egrotum. Cùmque ex noua quorundam sententia sperasset æger commodè incisum iri cæcrum religatum serico, necesse habui meas contrà sæpius allatas rationes subiicere hunc in modum.

Filo sericeo nõ potuisse tolli cancrum.

1. Argumentum.

Primùm, quòd mali radix à ligatura relinqueretur: siquidem quæ facta est morbi renouatio, liquidò constat factâ esse in orbita, adeòq; altiùs ad opticum vsque neruum. Ligatura autem cùm id solum apprehendat quod prominet à palpebris, relictura est quicquid orbita continetur, sicq; irrita futura esset operatio. Etenim id quod relinquetur, illico proferet nouum fungũ, priore maligniorem.

2. Arg.

Secundò: quòd fieri possit vt rumpatur vena aut arteria quæpiam importuno tempore, putà nocte: & sic æger vel exiguâ sanguinis iacturâ euestigio moriatur, cùm tanta iam sit facta profusio.

3. Arg.

Tertiò: quòd ex ligatura futurus esset grauissimus dolor totis quindecim diebus & vltra, propterea quòd coniunctina, in qua fieret ligatio, utpote à pericranio deducta, miro sensu sit prædita. Quo ex dolore, vt nil dicam de cerebri læsione, sequeretur humorum affluxus ingens in partem affectam. Adde quòd æger iamdudum debilis

debilis & extenuatus hos dolores & inquietudines tolerare non posset.

Quartò: quòd pars oculi supra ligaturá, dum ^{4. Arg.} corrumpetur, fœtore suo grauissimo læsura foret partes principes, & ipsis adstantibus intolerabilis futura. Relinquitur incisio, quam spero à nobis tam dextrè factum iri, propitio numine, vt leuiores sint cruciatus, & nulla aut minima hæmorrhagia. Quod ambigitur queátne morbus radicitus erui: spero equidè id factum iri. Quippe iam pridem excogitavi instrumenta quædã, quibus oculum tutò & agiliter ab ima orbita recisum extraham. Præterea, quantuluscunque ille qui percipitur motus, apprehenso tumore ficoso non nihil mobili, spem facit hunc non hæere perioftio: cui si adhæreret, certè esset immobilis. Imò & ex eo intelligimus, reliquam esse aliquam pinguedinis & musculorum ambientium portionem inter oculum & os: ex quibus operatio tantò facilior, tutior & felicior expectatur. Quoad hæmorrhagiam, ego certè non nihil moueor, cum subito animo nupera illa sãguinis profusio vobis notissima. Attamen venę in oculo tenuissimę nō videntur largum emissurę sanguinem, si incidantur ad basim: & potest diligēte manu inhiberi erumpens sanguis, quem post tantum profluuium non est verisimile multum futurum. Denique haud dubiè ex ægri metu & horrore maior pars sanguinis recurret ad cor. Consultissimum tamen fuerit extrema ligare arctissimè, brachia supra cubitum, tibias supra genua, idque horę dimidio ante operationem, vt nimirū molesta & cōstringente hac ligatura san-

guis auertatur ad illas partes & procul ab iis in quibus futura operatio. Atque hoc meum est de hoc morbo eiusque chirurgica extirpatione iudicium: vos medica videte, & de nostris iudicate, Doctores clarissimi.

Hic Medici postquam differuissent de morbo & medicamentis vniuersalibus, nostra omnia comprobauerunt: & decreta est mali extirpatione per incisionem. Saracenus rem detulit ad ægri necessarios & amicos, quotquot aderant. Illi audito tum presentaneæ & quidem funestissimæ mortis periculo, tum sanationis spe per oculi extirpationem, facile assenserunt, multoque lubentius æger ipse magnanimus.

Tum postquam prædixi metuenda symptomata, decreta est in proximè sequentem diem lunæ, qui in Augusti Calendas inciderebat, operatio. Interea præscripta est ægro victus ratio congrua, ad reparandas vires deperditas superiore sanguinis profluuio. Præscriptus & illi ad diem Sabbathi decimum nonum Calendas Augusti laxatiuus potus:

℞. Tamarind. electorum,

Foliorum fennæ orient. mundat. ana ℥ ij.

Vuarum passarum mundat. ℥ j.

Epithymi. sem. anisi, sceniculi, ana ℥ s.

Cichorij, agrim. ceterach, polytrichi, ana p. j.

Fiat decoctio ad ℥ iij. in qua colatra macera

Rhabarb. elect. ℥ j. s.

Cinnamomi electi gra. 7.

In expressione dissolue syrupi violati ex 9. infusionibus &

Mannæ granatæ, ana ℥ j.

Misce:

Misce: fiat potio.

Sequente die Dominico, & die Lunæ manò ante operationem exhibitus est potus cordialis sequens:

℞. Aquarum buglossæ,
 Violarum,
 Rosarum,
 Melissæ, ana ℥ j.
 Syrupi corticum citri & de succo acetosæ,
 ana ℥ j.
 Confect. Alkermes ℥ j.
 pulu. diambæ ℥ ℞.

Misce: fiat potio pro duabus dosibus.

Exteriùs super corde, ante & post operationem, applicitum est scutum sequens:

℞. Florum trium cordialium, ana p. ij.
 melissæ,
 maioranæ, ana M. S.
 seminis & cortic. citri,
 seminis ocymi, ana ℥ ij.
 pulu. elect. Diamargar. frigidi,
 pulu. elect. è gemmis, ana ℥ iiij.
 pulu. diamoschi dulcis &
 diambæ, ana ℥ ℞.
 croci ℥ j.

Excipiantur gossypio, & cum sindone rubra fiat scutum interpunctum pro regione cordis.

Ante & diu post operationem vnctus est stomachus hoc vnguento:

℞. Cerati stomach. Galeni ℥ iiij.
 pulu. aromat. rosati ℥ j.
 garyophyll. & nucis mosc. ana ℥ S.
 olei nardini & mastichini, ana ℥ S.

Fiat linimentum pro regione stomachi ante cibum.

Aliud vnguentum pro stomacho, aliquandiu applicitum post operationem factam:

℞. Olei mastichini & de menta, ana ℥ S.

olei nardini & de

absinthio Pontico, ana ℥ iij.

cerati stom. Gal. ℥ ij.

ladani &

olei de nuce mosch. ana ℥ j.

pulu. arom. ros. &

ligni Aloes, ana ℥ j.

pulu. garyophyll. &

ambrae griseae, ana ℥ S.

Cum cera noua q. s. Fiat vnguentum, quo calidè illinatur regio vetriculi ante cibos, bis die.

His ita prescriptis, amici qui aderant studuerunt ægrum recreare, quantum fieri potuit. At ille magnanimus & sanitatis auidissimus constantia se sua magis quàm alienis verbis solabatur: nisi quòd statò die nonnihil territus est D. Roscij excusatione per literas facta, veritus nimirum nequid ille mali præfagiret: quod tamen ita dissimulauit, vt nonnisi ab operatione resciri potuerit: adeò vrgebat ipse operationem. Itaq; præmissis solèribus precibus pro felici successu, & tribuenda ægro patientia ac viribus, ipsemet sumto recente ouo & cyatho vini, cathedram accommodatam sibi delegit & vtrò sedit: ita vt cum mollis quispiam cathedræ alligandus foret, necesse duntaxat habuerim adstantium duobus brachia, tertio caput committere. Actum cœpi sub palpebra superiore ad maiorem canthum,
instru-

instrumento infrà figurato, quod ipse inueneram & nominatim præpararam ad eam operationem, lenticulari forma, ne orbita læderetur, sed nonnihil incuruo, separare coniunctinam: adactóque ferro ad opticum vsque neruū, percurri oculi ambitum, quæ erant separáda disiungens: eodé nque instrumento opticū secui, tūm & eum qui secundæ coniugationis est: & tam

dextrè & agiler me gessi, vt vix decem passus fierent, dum ficus ille canerosus totam oculi orbitam implens & in faciem latè prominens intactis palpebris radicitus erutus est.



Nec tamen non dolorifica fuit operatio, quátumuis diligens, ob coniunctinam membranam & nervos. Nulla ægritudo, nisi linguâ, cūm ter quaterue Deum in clamavit. Inieci illico copiosè puluerem nostrum, cum album.ouorum, ad sistendum sanguinem, cuius vix stillarunt vnciæ duæ: idéoque nihil opus fuit actuali cauterio argenteo, quod propriè præpararam propter loci affecti nobilitatem & præstantiam.

*Vide aut
th. tract.
de Gangr.
c. 15.*

Dein inuoluta fasciis orbita, & defensiuis ad frontem & col- lum circumcircà adhibitis æger ipse se abluit, & voluit ire pedibus in lectû trīginta circiter pas- sus ab operatio- nis loco. Nos prohibuimus, & sella detulimus. Mirum tam diu- turno morbo, tanto sanguinis profluuio, æuo tam prouecto. Operationis testes fuêre qui se- quuntur:

Generosus Ga- briel à Blonay Baro à Chattelart, &c.

Gen. Philippus Ceriatius, Dominus à Deni- zy, &c.

Prudentiss. & Consultiss. Georgius Ansellus Illustriss. Dominorum Bernensium Procurator patrimonialis.

Gen. Hildebrandus Crosanus, Dominus à Prilly & Cressy, &c.



Gen.

Gen. Philibertus à Sacconay.

Venerandus Claudius Merlinus Villetanæ & Culliacensis Eccles. Pastor.

Ven. Iacobus Richardus Sauiniacensis Eccles. Past.

Clariss. & præstantiss. Ianus Antonius Saracenus M. D. & Philosophus eximius, Regis Galliæ & Nauarræ Consiliarius prudentiss.

Consultiss. Nicolaus Ganthinus Lustriacensis Tribunus.

Consult. Iacobus Gerbesius Villetanus Senator.

Consult. Franciscus Croseranus Lustriacensis Senator & Castellanus Corsiacensis.

Perit. Ioannes Glaronius ægri chirurgus ordinarius.

Fideliss. & diligētiss. Ioachimus Rohaut Pharmacopæus Laufannensis.

Hon. Moses Bethesius ægri negotiorum gestor: & plurimi alij.

In tumore post operationem dissecto inuenimus officulum & mole & figura dimidiatam fabam repræsentans, vbique tuberosum, prope minorem oculi canthum. Hic varia iudicia. Alij in tumore natū dixere, quod densa & dura integeretur tunica, quæ mihi sclerotica esse videbatur. Alij diutino defluxu carie affectum cranium censebant, indéque cariosum officulum sponte naturæ separatum sensim membranam illam penetrasse, atque illud callo deinde obductū fuisse. Veri mihi similis videtur, id officulum è cranium illuc penetrasse, quàm vt in ipso tumore natum esset. Primùm enim ex figura euincitur, ad

*Officulum
intra oculi
substantiam
reperitur.*

orbitam oculi pertinuisse. Deinde materia, intra quam repertum illud est, instar atramenti nigra erat, nihilque aliud quam sanguinis fæx. At necesse est quod ex materia aliqua gignitur, eius colorem referre: officulum autem album fuit, ac proinde non ibidem genitum. Tertio ex curationis progressu facile fuit animaduvertere, è cranio illud delapsum: siquidem percipiebatur cicatrix nonnihil caua ad minorem canthum: qualis afolet, vbicumque est ossis deperditio, teste Hippocrate. Residuum tumoris duabus diuersis substantiis constabat. Nam pars ea quæ extra orbitam prominebat, instar fæcis atramenti fuit, satis densa, forti membrana inuoluta, quam autumo ex coniunctina & cornea membranis ita coaluisse. Pars verò orbitam contenta, dura fuit & scirrhusa, colore liuido. Hos ego puto fuisse oculi musculos, qui quidem nequaquaquam conspicui poterant agnosciue, vti neque membranæ, quia planè occalluerant cum aliqua alia materia residua ex priore illa inflammatione anni 1581.

Hippocr.
Sect. 6.
Aph. 45.

Ipsa operationis, die non est resectum vulnus metu hæmorrhagiæ, at postridie tantum applicatum ex concepit linamentis digestiuum sequens:

℞. Terebinth. lotæ in aqua betonica ℥ ij.

Gummi elemi ℥ s.

Dissolue in olei rosacei ℥ j.

adde Vitell. ouorum nu. 2.

Croci ℥ s.

Misce: fiat digestiuum.

Insuper admoui emplastrum basilicum. Inunxi totum caput & collum oleo myrtil. & rosato:
fronti

fronti & collo defensionum applicui: nec aliter processi, quoad facta esset vulneris digestio. Sequenti die Saracenus relicto longiore scripto, in quo victus ratio tum in rem presentem tum etiam in futurum conueniens tradebatur, domum repetens mihi rem omnem commendauit. Ego sex diebus continuauit digestiuum & basilicum: exin digesto vulnere, pro digestiuo adhibui mundificatiuum sequens:

℞. Terebinth. lotæ in aqua betonica ℥ ij.
gummi elemi dissol. in oleo rosac. ℥ s.
radic. Aristol. rotundæ,
iridis Flor. ana ℥ ij.

cum melle rosaceo, fiat mundificatiuum.

Tum applicui emplastrum de betonica, eoque ipso incarnauit vulnus: cicatricem induxi puluere sicco, ex cerussa, lithargyro, cornu cerui vsto, alumine & radicibus iridis, & superinducto empl. diapalma. Victus rationem æger adeo accurate & libens obseruauit, ut supra decimum quartum diem vino sibi temperarit, contentus ptissana cui adiectum erat paucum coriandrum preparatum, aut etiam oxysacchare cui inter parandum indebatur tantillum cinnamomi. Atque sic adductis tandem concinne palpebris, à fico cancroso eiusque omnibus symptomatis vir genere & virtute, imprimis verò pietate, nobilissimus persanatus est.

Porrò cum locus multum diuque affectus, ac proin debilis, ut plurimum obnoxius sit defluxionibus à valentioribus partibus transmissis, idè, ut ne deinceps noui exoriretur in facie affectus aut in parte nuperrimè sanata, author ægro

*Setaceo
locus op-
portunus.*

fui ut clauderetur vlcus cauterio excitatum in brachio dextro, quod progressu temporis inferiùs descenderat & circum circà callosum euaserat, & nouum applicui superiùs ac propius venam cephalicam, 22. Augusti. Porrò in eundem vsum & ad maiorem præcautionem suasi setaceum ad ceruicem traïci legitimo loco, qui est à prima vertebra ad tertiam, nec inferiùs. Adhibitum quidem fuerat anno 81 ineunte morbo, sed malè ad sextam ceruicis vertebam, vbi eminentiores sunt nerui, quàm superiùs ad caput: hinc acutissimus dolor ob quem ab eo excitatum vlcus post mensem claudendum fuerat. Ille consilium nostrum admisit, & consultus Saracenus literis in eandem sententiam scriptis confirmauit.

*Setacei
adhibendi
nova ra-
tio.*

In omnibus autem doloribus cùm maximè abhorreret eger à ferro candente, voluit setaceũ adhiberi ad eum modũ, quem Colonix & Lausannę sæpius seruauì, necnon etiam Lustriæ paucis antè diebus in filiolo Ioannis Glaronij. Prehensa tenaculis cute, pro ferrea acu cãdente adhibeo argenteam frigidam, eãmque ancipitè: hac perforo quod tenetur tenaculis. Tũ primo apparatu applico albumen oui, secundo digestiuum, dum digeratur vulnus, tandem quæ vulgo adhiberi solent. At hïc rei nouitas de more suspecta, suis confirmanda est argumentis. Quod ut fiat, ante omnia expendendę duæ primarię actiones & qualitates quas inurit cãdens ferrum: dein videndum ànne sint proposito nostro accommodæ. Ferri candentis actio & qualitas prima est desiccatio, quę quidem fit ratione quali-
tatis

tatis calidæ & siccæ, quam ignis elementum ferro imprimit. Hinc altera, merum tamen prioris accidens: corroboratio videlicet partis quam afficit, eò quòd humiditas excrementitia candente ferro desiccata sit. Vt enim humiditas nimia emollit, laxat, stopefacit & ineptas reddit partes ad suas functiones; sic temperata siccitas còtrarium potis est efficere. Iam disquiramus, num actiones & qualitates istę sint ad institutum nostrum. Siquidem adhibetur setaceus funiculus loco sano ad deriuandum ac reuellendum humorem quemlibet, nil opus locum sanum desiccari aut roborari. Nam si velim setaceum ad se illicere humorem ex parte affecta, non modò non exiccandus est locus cui applicatur, sed contrà humectandus: quippe constat sicca non attrahere, nisi priùs aliquantum mollita. Præterea quoniam corporum nostrorum siccitas accidentalis constringit & comprimit partes, hæc eadem humiditates parte illa contentas simul exprimit & depellit in partes debiles, illis excipiendis opportunas. Alter ferri candentis vsus, quem diximus, est corroboratio partis cui applicatur. Hæc rursus malè conuenit loco in quem deducendi humores. Postquam n. corroborata est actuali cauterio, tantum abest vt attrahat, vt contrà propulsatura sit quod influebat. Ex his colligimus in defluxionibus, catarrhis, & imbecillitate visus & faciei partium, nec desiccanda, nec roboranda esse setacei vel cauterij loca, ceruicem & brachia: imò contrà roborandum locum dolentem, & debilitandum eum in quem deriuandus est affluxus. Setaceus

verò funiculus nostro modo adhibitus his actio-
nibus vacat. Neque n. desiccatur, cum absit calor:
nec roborat, imò debilitat potius, cum solvatur
continuitas. Tertio denique in eius applicatio-
ne non mihi probatur vsus ferri candentis ob
phantasiam & horrorem, quem plerique omnes
ex eo concipiunt. Age n. quot homines ex sola
phantasia in gravissimos morbos incidunt, fe-
brim, syncopas, epilepsiam, apoplexiã, &c. ad eò
ut sint nonnulli quos citius ad prælium adigas,
quàm ut ferro candenti sese permittant? Dolor
non maior, quàm in phlebotomia: nisi quum fit
digestio. Sed quid hoc respectu doloris ex cau-
terio?

*Opinio
propria
de poten-
tiali cau-
terio in
cervice.*

Cæterum quia pro setaceo adhibetur non-
nunquam potentiale cauterium eodem loco, iu-
vat peculiari nostra de hoc cauterio opinione
totum hunc tractatum claudere. Infantulis præ-
scribunt Practici cauterium hoc pro setaceo;
quòd tolerabilius credant & minus dolorificum
Ego contrà dissuadeo plurimum, & commendo
setaceum. Primùm, quòd cum sint pueri agiles
& turbulenti, subinde excidat à vulnere pisum,
siue aliud tale quod vlceri inditur: hoc sublato
statim coalescit vlcus, ut difficilè possit aper-
tum teneri ea parte, uti decet, & ita nulla sit e-
ius utilitas. Hæc ut corrigas duo, necesse est ar-
tissimè ligare vinculo stricto caput in *regula*
figuram: necesse item ad continendum ià vlce-
re globulum duplicatum linteum imponere, ut
formetur vlcus altiùs: nam in summa cute parum
purgabit. At ex hac ligatura ecce maius incom-
modum. Nam cum puerulis ossa, imprimis ve-

2. Ratio.

rò cranium sit tenerum & cartilagineum, id ligatura sic comprimitur, vt nihilo magis possit in latitudinem crescere, quàm cucurbitæ, quas solent mulieres ad lagenarum vsum in medio ligare dum crescunt: in altitudinem verò totum excrescit. Inde perit capiti (vt vidi in pluribus) sua portio & rotunditas in longitudinemeducta. Et, quòd grauissimum, cranio ita mon-^{3. Ratio.}strofè ducto in transuersum, cerebrum eiusque ventriculi simul etiam arctatur & comprimuntur: vnde, spiritibus non satis elaboratis & præparatis, debilitatur caput & fit catarrhis obnoxium: & si adolescant (quod rarum) ingenio sunt tardiore, nisi maturè omiffa ligatura dilatatum sit cranium, & nativæ formæ redditum. His ego rationibus statuo nil iuuari cauterio isto pueros, imò contrà morosos effici. Compresso sic cerebro, quæ pars corporis humidissima, coguntur excrementitij humores, qui inibi assiduò oriuntur, vi quadam erumpere: vnde cùm non detur tempus quærendo naturali meatui, modò in dentes, modò in stomachum, modò in pulmones aliæue loca incidunt. Quod cùm citra dolorem nequeat fieri, eò redduntur pueri morosiores, quòd defluxus in partes neruosas incurrat.

Setacet nostri dolor cùm ex his quæ suprà dixi ~~causis~~ est, tū tolerabilior in loco extimo, quàm graue partis intimæ & quidem nobilissimæ, cerebri videlicet, incommodum: nec non utilis ille ad attrahendos magis magisque humores superfluos à cerebro ad colli emunctoria,



OBSERVATIO II.

Ex globulo virreo in auris meatum immisso gravissimā symptomata, tandem curata. Ubi de distributione neruorum quintæ coniugationis cerebri, ad Clarissimum & doctissimum Casparem Bauhinum M. D. & Anatomica iuxta ac Botanica Professore ordinariū in Academia Bastiensi. S. P.

RATEOR accepisse me iam pridem, Vir clarissime, tuas literas quæ insignem tuam erga me benevolentiam testantur: sed quòd hætenus silui, id ne obliuioni, sed plurimis subinde recurrentibus negotiis tribuas velim. De obseruatione autem Anatomica, quam à me expectasti, sic habeto. Omnino neruorum quintæ coniugationis cerebri distributio multò amplior est, quàm hætenus apud Anatomicos legere meminerim. Etenim cum primùm neruus ille à laterali parte cerebri exoritur, ingreditur foramen cæcum siue labyrinthum, distentusque membranam tympanum format. E foramine cæco mox egreditur ramulus minor eo qui ingressus est, versus spinalem medullam tendens: perinde ac si cum neruo sextæ coniugationis tenderet ad partes infimas. Sed mox emittit rursus ramulos per primam & secundam vertebram, qui inseruntur laryngis musculis. Argumento est ex immodicè
& ni-

& nimis altè aut profundè titillatis auribus sicca subito exoriens tussicula. Mittit tertio suos ramulos cum quarto, quinto, & sexto brachium mouentibus neruis ad brachia & digitos: nec deserit vsquam neruus ille spinalem medullam, sed continenter emittit ramulos cum neruis spinalis medullæ ad ipsa vsque crurum & pedum extrema. Hæc super distributione neruorum quintæ coniugationis cerebri, Vir clarissime, in diuersis dissectionibus superiore hyeme obseruauit: quæ ipsa cum sint paulò obscuriora, sequentis historie narratione & fide illustrabo.

Rosæ filia quondam Roberti Chaperonis annos 10. natæ verno tempore sui similibus colludenti insinuatus fuerat in concauum auris sinistrae globulus vitreus instar pisi, cuiusmodi puerorum carpis pro brachialib. accommodantur. Admonita mater chirurgum aduocat, qui globulam extraheret: frustra. Venit & alter, tertius item & quartus, diuersis tamen temporibus: ex his nemo iuuit, quinimo altiùs insinuatus est ab illis globulus. Exin desperavit mater de extractione: & quamuis casum filia doloribus assiduis conflictatæ agrè ferebat, Dei tamen & natura arbitrio permittendum statuit. Postmodum sedatus quidem est auris dolor: sed tota pars illa capitis vsque ad futuram rectam nocte dièq; doluit, plus tamen minùsve pro aëris constitutione: cælo maximè humido ac pluuioso, quale est hyeme & autumnò, cruciatus urgebant. Accidebant præterea læuo brachio quasi stupores vsque ad digitos pollicem & indicem, progredientes ad lumbos vsque, tibiam & pe-

dem: & vt paucis dicam, totum latus finistrum
continuis iis ceu stuporibus languebat. Trans-
mutati sunt postea torpores in dolores grauif-
simos brachij, humeri & cruris: idque, vti di-
ctum, noctu & aere frigido & humido. Tussi-
cula sicca assiduò aderat. Menstrua ex parte sup-
primebatur, & non nisi semel singulis trimestri-
bus, aut parum fluebant. Cùm annis quatuor aut
quinque sic doleret, acciderunt interdum epilep-
ticæ conuulsiones: ipsum quoque brachium in
atrophiam incidit. Videns mater tam dira sym-
ptomata, varios adhibuit medicos, chirurgos &
empiricos: & cùm nullus auris dolor adesset
(quippe maximi dolores obscurabant minimū)
de symptomatis tantū querebatur, omissa pri-
maria morbi causa. Nequicquā autē hęc omnia:
neque enim intermittebant dolores, aut sym-
ptoma vllum, imò augescebant. Tandem adiit
me anno 1595 mense Nouembri. Purgavi ipsam
aliquoties: inunxi præterea humerum, brachiū,
& reliquas partes dolentes oleis anodynis & ca-
lidis: breuiter, quæcunque necessaria ad hunc
morbum videbantur, adhibui: frustrâ tamen, vt
priors. Cùm viderem morbum repugnare o-
mnibus idoneis remediis, desperabam de salute.
Latebat enim me istius morbi causa, nisi forte-
an ex catarrho foret. Interim cogitanti quid me-
liùs adhibere possem, ipsa necopina cœpit reci-
tare casum: nempe quòd sibi ante octo annos
globulus in aurem demissus esset. Hęc ego au-
diens, cœpi cogitare eam esse morbi causam. Et
quamuis illa valde repugnaret operationi, pro-
pter superiorum chirurgorum irritos conatus in
recente

recente morbo, tandem tamen paruit. Tùm ego feliciter extraxi globulum sine vi vlla, quamvis profundius, prope tympanum videlicet, excrementis & sordibus auris firmissimè hærentem. Cessarunt illicò dolores capitis, reliquarúmque partium corporis: & subsequente nocte meliusculè habuit: sicque paulatim leui inunctione olei lumbricorum restituta fuit. Cessarunt inquam dolores, stupores, conuulsiones epilepticæ, reliquaque omnia symptomata. Restitutum est brachium, ita vt hætenus bene se habeat. Testes clarissimi ac doctissimi, Ianus Antonius Saracenus, Andreas Bonetus Medicinæ & Philosophiæ doctores: Antonius Macæ pharmacopæus: quorum penes me chirographa.



OBSERVATIO. III.

Inciso & perforato cranio dura mater ubique cranio firmissimè adhaerere inuenta.

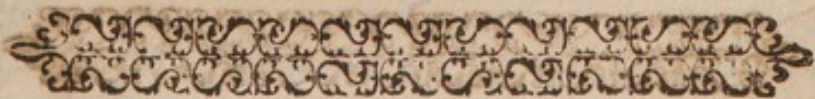
DURA mater caluariæ connectitur futurarum ope, tum vt pensile & erectum teneat cerebrum, tum etiam vt per futuras egressa pericranium procreet. Spaciû verò inter suturas rectè natura liberum reliquit, vt vacuum quoddam esset inter duram matrem & caluariam: has nimirum ob causas. Primò, ne quicquam ipsius cerebri systolæ & diastolæ obstaret. Secundò, ne venæ &

arteriæ per extremam duræ matris partem sparsæ, leui aliquo ictu in cranio facto rumperentur. Postremò, vt ruptis in dura matre venis sanguis non inter duram & piam matrem, sed inter duram matrem & cranium effunderetur, & perforato cranio faciliùs extraheretur. Hic est ordinarius naturæ ordo: nos contrarium in vno atque altero obseruauimus, vt ex sequentibus liquet.

¶ Puerum quadrimum ex phtisi mortuum priuatim cum quibusdam Medicinæ studiosis anno 1596 dissecaui. Huic dura mater vbiq; instat periostij vitreæ tabulæ adhærens neutiquam auelli potuit, nisi priùs incocto in aqua cranio. Itaque venæ quæ alioquin per externam partem duræ matris quæ cranium respicit, (duplicem n. duram matrem cum Realdo Columbo assero) expanduntur, illæ in parte interna versus cerebrum conspiciebantur. Erat nihilominus vacuum aliquod inter duram & piam matrem: hæc enim cerebro adhærebat, illa cranio. Plagas & contusiones in huiusmodi caluariis maximè periculosas esse nemo dubitat, tum quòd membranæ cerebri facillimè læduntur, tum etiam quòd earum ruptis venis, sanguis inter cerebrum & duram meningem effunditur. Venæ enim, vt dictum est, in interna parte duræ matris sitæ sunt: ita vt nullo modo sanguis extravenatus euacuari possit, quamuis cranium terebello perforetur, vt ex sequente historia liquet.

¶ Rusticus in pago Geneuæ proximo Chesne dicto vulnus circa dextrum os bregmatis baculo accepit: mox in terram cecidit: vomuit, & lo-

quelam amisit. Neglecto primùm morbo, tandem octavo post die vocatus sum vnà cum clarissimo Iano Antonio Saraceno. Inuenimus ipsum febricitantem & delirantem, lingua arida, oculis rubicundis. Cùm a. nec rima, nec fractura appareret, cranium perforaui. Nihil inueni vacuum: sed dura mater ita adhærebat cranio, vt styli acies inter cranium & duram matrem minimè posset immitti. Vnde cùm nihil puris extillaret, perforatio inutilis fuit: ipse decimo quarto post die è viuis excessit. Quandiu dura mater resecta fuit, nempe ab octauo die vsque ad supremum, motus cerebri quantumuis continuus minimè percipiebatur: verùm ea fuit distantia inter cerebrum & duram matrem, vt pulsus cerebri membranam non attingeret. Hinc perspicuum fit cerebrum moueri, non autem ipsius membranas vti volunt nonnulli.



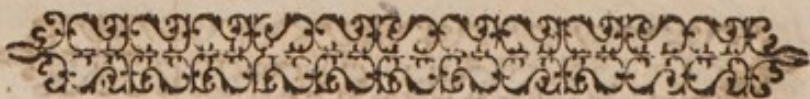
OBSERVATIO IIII.

Mirabilis distributio venarum & arteriarum iugularium internarum.



ANNO 1596 rogatus à quibusdam Medicinæ studiosis, privatim illis dissecaui caput detruncatum. Inueni distributionem venarum iugularium & arteriarum carotidum internarum obseruatu dignissimam. Quoniam maior pars earum venarum & arteriarum quæ

per duram & piam matres sparguntur ab vtraque capitis parte, immixtis ramulis quibusdam ad venam torcular dictam constituendam, in vertice sibi inuicem coniungebantur, & constituebant prope futuram rectam vas capacitatis æquans pennam cygni, quod tum dura, tum pia matre obuolutum erat. Huius extremitas vna cerebri substantiam respiciebat, nullis interiectis membranis: altera cranio tam firmiter adhaerebat, vt non nisi vi auelli potuerit. Præterea cranium in ea parte vix papyrum crassitie æquabat, vbiq; instar ossis cribrosi perforatum. Cutis quæ extra cranium spiraculum seu caminum illud cooperiebat, flauens fuit. Hominis robustissimi caput vix vnquam dolore affectum crediderim: ita vt proculdubio ad decrepitem senium peruenturus fuisset, nisi præuenisset cum violenta mors.



OBSERVATIO. V.

Monstruosus hydrocephalos.

N rarò cōtingentibus bene hydrocephalos censetur: nobis in vno & altero videre contigit. Coloniae in vico Erenstras multoties inuisi puerum robustissimis parentibus natum, cui caput in incredibilem molem excreuerat: ita vt ipsius rotunditas vnam & quartam partem vnae Coloniae, eiusdemque altitudo ab vna aure ad alteram

alteram similiter vlnam cum quarta parte excederet. Non autem sic natus erat: sed cum septimum mensem ætatis vix attigisset, cœperat ei caput monstrôsè excrecere. Nullus præcesserat morbus: reliquum tamen corpus parum nutriebatur. Verùm caput intra menses 30. paulatim in illam magnitudinem accreuit: ac tandem puer in soporem lethargicum incidit, nec ita multò post obiit, anno 1594. 19. Februarij. Cranio dissecto coram clarissimis doctissimisque Ioanne Slotano & Henrico Pallantio Medicinæ doctoribus, inuenimus in duobus anterioribus cerebri ventriculis aquam crystallo clariorem, ad libras Colonienses 18. Illa autem non solùm ventriculos, sed & substantiam cerebri distendebat: ita vt totum cerebrum (cerebellum excipio) in sacculum extenderetur: hinc fiebat vt circumuolutiones & gyri cerebri non conspicerentur, sed turgerent omnia. Dura & pia matres integræ erant, atque ita dilatatæ vt totum cerebrum cooperirent. Cranium similiter dilatatum erat, sed passim mēbranosum potiùs quàm osseum. Id adhuc in musæo meo visitur. Tertius ventriculus cum duobus anterioribus confusus non apparebat. In quarto viscidam quandam materiam, parua tamen quantitate, inuenimus: reliqua in cerebri basi secundum naturã erant: nec reperiebãtur meatus per quos serosus ille humor ad caput delatus fuerat, quantumvis accuratè dispiceremus omnia. Denique cor, pulmo, diaphragma, hepar, stomachus, mesenterium, lien, renes, perquam sana erant. Quapropter functiones vitales & naturales eo egro-

tante, parum lædebatur: ita ut vix febre vnquam laborauerit: quinimo edebat, bibebat, excernebat & dormiebat tanquam sanus: ipsa tantum deerat nutritio. Totum enim corpus (excepto capite) perexiguum & extenuatum remansit: ut patet ex effigie, quam ad vitium domi habeo. Actionibus autem animalibus & facultatibus quæ ex cerebro prodeunt, putà ingenio, loquela, visu, auditu & cæteris planè destitutus fuit. Brachia etiam & tibias, labia, palpebras, oculos voluntariè vix mouebat, at inuoluntariè sæpius: hoc est, contrahebantur & conuellebantur continuo: attamen absque dolore.

Cognoui & alium puerum Coloniae hydrocephalo laborantem, qui ex omni parte sanus permansit vsque ad tertium annum ætatis: tùm demum cœpit ipsi caput accrescere, verùm non in tantam molem. Obiit tandem ex variolis. Aperto cranio inuenta est aqua multa in duobus anterioribus cerebri ventriculis.



OBSERVATIO VI.

Commotio cerebri in principio neglecta, postmodum grauissimorum symptomatum causa fuit.



FILIVS Domini Bernardi ab Hatzvelt Domini in VVildéberg decennis ex alto cecidit: mox vomuit: sanguinemque per nares & aures egescit:

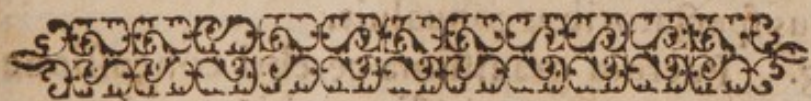
fit: verum neque loquelam, neque sensum aut motum amisit. Cum autem nec vulnus, nec contusio aliqua extima appareret, nec febricitaret ipse, morbus plane neglectus est, nec vllum initio adhibitum remedium, capite alioqui perpetuo dolente. Post menses quinque aut sex collum relaxatum est, adeo ut nullo modo caput erigere, aut erectum, nisi beneficio numellæ ex pelle & xylo contextæ, continere posset. Postmodum asthmaticus factus est, & relaxatis ligamentis 10. 11. 12. vertebrarum metaphreni, gibbosus factus est. Coxam quoque dextram imbecillius mouebat: sub claviculis ex utraque sterni parte atheromata conspiciebantur. Cum circiter biennium ita cruciatus fuisset, & symptomata in peius euaderent, parentes ipsum Coloniam ad clarissimum Dominum Henricum Botterum Illustrissimi Hessiæ Lantgrauij archiatrum adduxerunt, qui variis adhibitis remediis collum in integrum, vocemque & loquelam ex parte restituit. Deinde exortus est ipsi tumor ad sinistram aurem inter iugulares venas & arteriam asperam, qui sensim in maximum abscessum auctus cum esset incidendus, aliaque chirurgica peragenda, accersitus fui. Primo, 2. & 3. diebus ultra libras sex materiæ eiecit, extillauitque ea quotidie copia satis magna. Huius euacuationis beneficio dolor capitis omniaque ferè symptomata ex parte lenita sunt: at vires in dies immiutæ. Circa 28 mensis Martij nouus incidit catarthus, qui in pulmonem & stomachum influens, tussim, nauseam & vomitum prouocauit, sinistrum latus resolutum fuit. Nonnulli

quoque paroxyfmi epileptici acciderunt, & vlcus in collo penitus exiccatum est, ita vt 6. Aprilis 1593 decesserit.

Præsentibus clarissimis viris Ioanne Slotano & Henrico Pallantio Medicinæ DD. cadauere inciso viscera sic affecta comperimus.

1. Incisa cuti in tumoribus sub clauiculis reperta est copia satis magna puris instar pultis, quæ costis & sterno cariem contraxerat.
2. Cystis fellis prægrandis, & intestinū duodenum vbique humore bilioso refertum.
3. Hepar scirrhosum & obstructum.
4. Pulmo vbique pituitosis & viscidis humoribus oppletus.
5. Lapidēs quamplurimi ex gypsea materia concreti & cysti inclusi proximè cor, nimirum in ea parte, qua arteria aorta ex corde prodit, & ramos suos versus iugulum mittit: quorum vnus magnitudinem nucis superabat: reliqui parui. Adhærebant autē non tantum arteriæ aortæ & ipsius ramis qui iugulum petunt, verum etiam asperæ arteriæ, & sinistro recurrenti neruo. Ex quibus facilè colligitur, quibus causis vocem & loquelam ex parte amisisset.
6. Capite aperto lapidem ex simili materia concretum & membrana inclusum in posteriore parte capitis sub sutura lambdoide inter duram & piam matrem inuenimus ad eò adhærentem duræ matri, vt non nisi violenter auelli posset.
7. In tribus cerebri ventriculis, hoc est, in duobus anticis & medio, vltra libras duas aquæ limpide reperimus.

8. Ulcus in collo tum ad asperam arteriam, tum etiam ad os basilare, & foramen quo spinalis medulla vertebrae ingreditur, penetrabat: ita ut materia ex ulcere manas tum ex pectore, tum ex capite confluisse intelligeretur. Verum propter angustias viarum subtilior pars effluerat; crassa autem in lapides concreta erat, quales prope cor visebantur.



OBSERVATIO VII.

Cerebri concussiones & quidem gravissima curata.



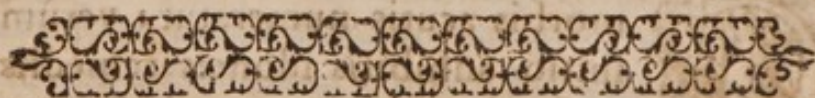
OMMOTIO cerebri recte in morbis acutis numeratur: verum initio adhibitis idoneis remediis multoties curata tum ex doctorum virorum scriptis, tum ex sequentibus observationibus intelligitur.

1. Equiso generosi viri Domini Herft satrapæ in Lunsdorf Dusseldorpiæ ad dextram partem capitis percussus in terram concidit, euomuit: mox loquelam amisit, & cruorem per nares & aures eiecit. Eum ad diversorium delatum Cosmus Slotanus Illustrissimi Iuliacensium, Cluensium, &c. Principis archichirurgus adhibitus variis remediis sanavit: loquela quoque & mens amissa paucis post diebus illi rediit.

2. Herman Kikup venator generosi Domini à Velbruch in Garrad ex arbore in congela-

tam terram lapsus mox euomuit, & sanguinem per nares, aures & palatum eiecit, loquelam amisit: fuitque ad vndecimum fere sine sensu & motu quasi apoplecticus, febricitans vehementer. Vocatus crines abradi, & caput oleo rosaceo & myrtillorum inunxi, venam brachij secui: clysteres acres inieci, aliâque quamplurima remedia adhibui, quæ hîc breuitati studens omitto. Tandem diuino fauore & mea diligentia stupētibus spectatoribus conualuit.

3. Puerum grauissima cerebri concussione laborantem cum peritissimo chirurgo Ioanne Griffonio curavi. Variis remediis capiti additis, exortus est tandem tumor insignis sub aure, quo inciso maxima puris & sanguinis coagulati copia effluxit, atque sic puer conualuit.



OBSERVATIO VIII.

Læso cerebro, aut etiâ portiuncula eius amissa, non ex necessitate mortem consequi.

DVTANT nonnulli cerebro læso aut etiâ ipsius tunicis mortem necessariò consequi, ex Hippocratis authoritate, qui sic scriptum reliquit: vesica discissa, aut cerebro, aut corde, aut septo transuerso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut ventriculo, aut iecore, lethale est. Sed hoc (lethale) teste Galeno Hippocrates aliâs vsurpauit, ceu mortem necessariam inferens, aliâs ceu pe-

ricu-

Hippocr.
Aphor.
lib. 6. sect. 6.

riculosum. Cerebri certè quidem vulnus, nisi profundum & ad ventriculos vsque penetrans, non ex necessitate mortem inferre testatur Galenus, commentario ad superiorem illum aphor. id quod & nobis sæpius observare contigit.

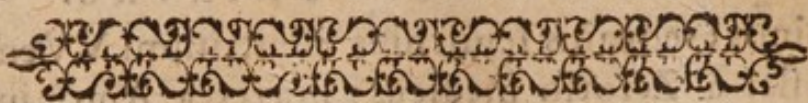
Ante annos decem & amplius cum darem operam prædicto præstantissimo Archichirurgo Cosmo Slotano, missus ab eo in oppidum Langenberg 8. Septembris 1581. ut ibi curarem varios ægrotos, vocatus fui à quodam rustico Ioanne Horstman prope Hattingen, ut ipsius inuiserem sororem, quæ vulnus contusum in dextro osse bregmatis cum fractura & impressione cranij acceperat. Euomuit mox ab initio biliosum humorem & cibum indigestum, sinistrum latus resolutum est: in dextro autem convulsiones patiebatur. Abrasis crinibus fragmenta aliqua cranij & portiunculam adinstar fabæ ex cerebri substantia digitis extraxi. Altero die aduenit Slotanus, qui dilatato vulnere denuo extrahit fragmenta quædam ossis & portiunculam ipsius cerebri ad nucis auellanæ magnitudinem. Postea aliquoties ipsemet Slotanus me præsentem de cerebri substantia detraxit: & tamen conualuit plenissimè.

Anno 1596 accessit ad me puella cum insigni tumore ad dextram sincipitis partem, in concursu futuræ rectæ & coronalis. Causam exquirenti respondit se ante sex hebdomadas in lapidem impigisse. At cum nec vomitus, nec dolor febrisve adfuisset aut adesset, non suspicabar cranium, multò minùs cerebrum, læsum fuisse. Tumorem reincidente maxima effluxit puris quantitas:

postea stylo deprehendi insignem cranij fracturam : vnde subesse periculum animaduertens, Medicū accersendū suasi. Perendie cum aduocatus esset clarissimus D. Ianus Antonius Saracenus, cutem decussavi, extraxique fragmenta quamplurima cranij: ita vt cerebrum ad thaleri latitudinem denudatum conspiceretur. Tunicæ enim planè corruptæ erant: quarum particulas quasdam præsentē medico Saraceno extraxi. Tribus hebdomadibus ferme quotidie portiones aliquas ex cerebri substantia abstuli, natura ipsa expellente: ita vt pars illa valde concaua cōspiceretur. Nihilominus tamen cerebri motus egregiè apparebat: vt de cerebri motu nihil quicquam dubitandum sit. Mouetur enim cerebrum, non membranæ tantum. Tandem verò exortæ sunt ex ipso cerebro denudato & carente membranis tubercula carnosā lentium instar, quæ sensim aucta se inuicem coniungebant, & tegumētum carnosum & satis solidum procreabant, cuius beneficio concauitas impleta & cerebrum tectum fuit: sicque pristinam sanitatem puella breuī recuperatura videbatur. Nihilominus cum aliò me negotia vocarent, neglecta, vt verisimile est, curatione, ipsam post semestre obiisse intellexi. Sed illud notandum, quandiu illam curavi nullum superuenisse dolorem, febrem, aliudve symptoma: ita vt domestica sua curaret, quasi plenè valens, stupentibus omnibus iis qui curationi interdum intererant. In quibus præcipuè clarissimi viri Ianus Antonius Saracenus Medicus & Philosophus eximius: Amandus Polanus SS. Theologiæ Doctor, & Dominus

minus Georgius Ienischius illustrissimi VVen-
cesslai à Zerotin medicus: præterea Antonius
Macæus pharmacopæus, & multi alij, qui non
immeritò illius casus admiratione tenebantur.

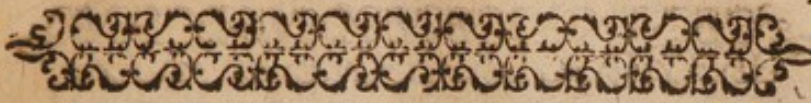
Dum hæc curabatur, vocatus fui vnà cum cla-
rissimo Domino Iano Antonio Saraceno in Sa-
baudiæ vicum quendam ad rusticum, qui exigui
vulneris contusi occasione supra dextrū os bre-
gmatitis maxima fractura cranij laborabat: vn-
de fiebat vehementer, & delirabat, sinistro
simul latere resoluta. Cute ad Y figurā iuxta cra-
nij fracturā incisa, statim tria fragmēta ossis satis
magna digitis extraxi. Inueni quoque in vulne-
re portionem cerebri ad nucis magnitudinem.
Chirurgus eius prior (agebatur n. quintus dies)
cum id vidisset, aiebat se desperare de salute. Ve-
rū admonitus cerebri vulnera interdum cura-
ri, nobis promisit summam se adhibiturum dili-
gentiam. Nos omnia ad morbum & symptoma-
ta eius præcepimus. Cessauit febris, & delirium:
latus paralyti laborans restitutum fuit. Verū
cum reliqua fragmenta cranij essent extrahen-
da, & chirurgus ipsius propter imperitiam id ne-
glexeret, post hebdomadas aliquot in febrim a-
liāque symptomata recidit, & paucis post die-
bus è vita decessit, adeoque meræ suæ negli-
gentiæ pœnas luit. Si enim fragmenta ossis, vti
decoit, extracta fuissent, proculdubio plenissi-
mè sanus euasisset.



OBSERVATIO IX.

*Ex hydrope nervorum opticorum obstructio: idem-
que hydrops maxima hemorrhagia
narium curatus.*

EV T G E N à Thenhausen prope
Hildē homo robustissimus & sangui-
neus annum agens tricesimum inci-
dit in leucophlegmatiam maximam,
ita vt à vertice vsque ad pedes intumuerit. Inde
obstructi sunt nerui optici, & sensim cæcus fa-
ctus est. Ad eum curandū cum essem vocatus v-
nâ cum clarissimo doctissimoque Domino Ioâ-
ne Slotano medico Doctore, vtrique nostrum
visum est imprimis curandū esse hydropem, ceu
morbum primarium & causam cæcitat. Cura-
tio apozematis aperientibus & præparantibus,
necnon catharticis lenitiuis inchoata fuit. Sed
antequàm valētiora exhiberemus, accreuit hæ-
morrhagia ex nare dextra, atque adeò magna, vt
subitò vltra libras 4 eiecerit: vnde in syncopem
eger incidit. Vocatus inueni ipsum semianimē:
sanguine tamen suppresso non tantum vires re-
stauratæ sunt, verumetiam ab hydrope, citra vl-
lorum aliorum remediorum vsum, breuī curatus
est æger. Sed propterea quòd dehinc remedia o-
mnia respuit, à cæcitate non penitus liberatus
biennio post ex febris continua decessit.

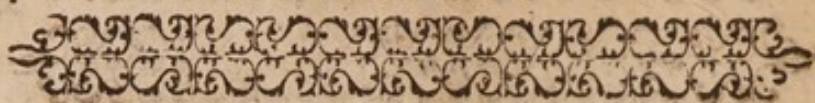


OBSERVATIO X.

*Ex sternutatione neruorum opticorum obstructio,
& ex hac cecitas consequuta.*



ADOLES CENS I4 annos natus & phlegmatici habitus cū æquali spō-
sionē fecit, posse se sternutare ad li-
bitum, imò etiam centies. Deposito
pignore cœpit ex immodica titillatione irrita-
tis naribus sternutare circiter centies & amplius.
Exin protinus correptus est dolore capitis & he-
betatione visus, qui etiam sequenti die deperdi-
tus fuit, citra tamē inflammationem oculorum,
aut febrim. Convocatis mecum clarissimis do-
ctissimisque viris Iano Antonio Saraceno &
Andrea Boneto, decretum est vt purgato cor-
pore setaceum adhiberetur collo, vti & scapulis
cucurbitulæ: atque his vsus reuulsionibus vi-
sum paucos post dies recepit. Hinc apparet quā-
tum hallucinētur, qui in neruorum obstructio-
ne aliisque morbis oculorum errhina & sternu-
tatoria præcipiunt & adhibent. Materia enim
quæ à vehementi motu ex cerebri ventriculis
ad nares trahitur, & circa os cribrosum accumu-
latur, transiens prope neruos opticos, ratione
propinquitatis eos magis magisque obstruit.
Obiicitur, purgationē vniuersalem præmitten-
dam errhinis: sed nunquam ita possit exonerari
cerebrum, quin tantum materiæ supersit, quan-
tum ad hanc exiguam neruorum opticorum ca-
pacitatem obstruendam satis sit.



OBSERVATIO XI.

Adolescens oculo perforato visum recepit.

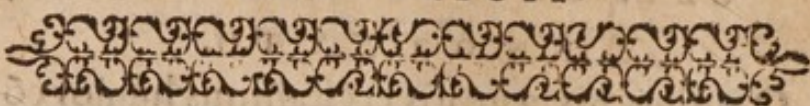


VINDECIM annorum adolescen-
tem sutoris filium Genevæ in vico
diuæ Mariæ cum domino Ioanne
Griffonio curavi, circa annû 1587,
cui acus sutoria perforauerat adna-
tam prope Iridem: hinc factû vt humor aqueus
statim effluerit, & adolescens illico visum pla-
nè amiserit. Oculo imposui in primo apparatu
albumen oui cum aqua rosacea, & nonnihil cro-
ci: fronti autem defensionum ex bolo Armenia,
terra sigillata cum oleo rosaceo, paucâque cera
& aceto in formam vnguenti redactum, inieci-
que statim enema. Sequenti die catharticum ex-
hibui, & anodynis ad septimû vsque & ampliùs
vulnus tractavi. Deinde collyrio ex aqua euphra-
siæ, saccharo, & tuthia præparata cicatricem in-
duxi. His curatus fuit nullo superueniente sym-
ptomate: haud multò post curationem visum
quoque recepit. Dodonæus in suis observatio-
nibus simile aliquid refert.

Anno 1597 curavi filium Matthæi Barbotti
cuius & mercatoris Lausannensis: cui, infixâ sa-
gitta, perforata fuit cornea, qua parte cõspicitur
Iris. Effluxit nonnihil humoris aquei, vnde cõ-
tracta est cornea, & puer protinus visum amisit.
Vulnus curavi ad modum suprâ dictum: puer
hic quoque non ita multò post visum recepit.

ANNOTATIO.

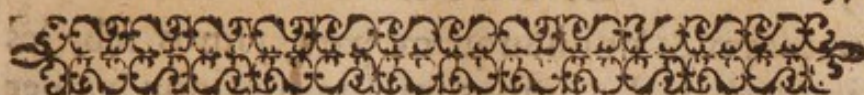
Omnino his ægrotis crystallinus humor cō-
 punctus nō fuit: est enim ille humor præcipuum
 instrumentum visus, ac sua propria continetur
 membranula Arachnoide: qua dilacerata, am-
 pliùs humor crystallinus officiū facere nequit.
 Effluxit autem in his aqueus tantum humor,
 quem natura in anteriorem partem inter vueam
 tunicam (quo loco duplicatur & inuertitur) &
 corneam locavit. Atque hic cū sit excremen-
 tum quod exudavit ex venulis illis, quæ in vuea
 tunica conspiciuntur, & circa locum humoris a-
 quei terminantur, aliquando renascitur, præ-
 cipuè in pueris, vt etiam eximius Anatomicus
 Realdus Columbus in suis Anatomicis scri-
 ptum reliquit. Id autem hīc notandum, vulne-
 rata pupilla visum recipi non posse, quanuis hu-
 mor crystallinus sit illæsus, & aqueus renasca-
 tur: vt in multis, ac potissimū in assecla gene-
 rosi viri Otthonis Schencki domini ab Horst
 ante annos aliquot obseruaui. Is cultello perfo-
 rata pupilla visū amisit. Curaui vulnus vt suprā:
 tamen visum non recepit. Inevitabilis enim ci-
 catrix impedit quominus radij eorum quæ vi-
 sui obiiciuntur ad humorem crystallinum per-
 veniant. Ex quibus perspicuum fit in extirpanda
 ad pupillam cicatrice nihil temerè tentandum,
 ne malum incredescat, quod ex sequente obser-
 uatione patebit.



OBSERVATIO XII.

*Ex cicatricis ad pupillam extirpatione gra-
uissima symptomata.*

NOBILIS puella ita laborarat va-
riolis, vt & cornea vnus oculi affi-
ceretur pustulis: ex his relicta est ci-
catrix ad canthum maiorem, ad in-
star vngulæ quæ Græcis pterygion dicitur. Cō-
suluerunt me parentes: sed cum responderem
nihil hîc me posse præstare, adhibuerunt empi-
ricum, qui negauit cicatricem esse, sed concre-
tam materiam dixit in superficie corneæ, quam
se facillimè & sine periculo abstrahere posse au-
dacter affirmavit. Parentes confisi filiam ipsi cō-
miserunt: at ipse admota manu dilacerauit cor-
neam. Inde dolores vehementissimi, inflamma-
tio, febris, aliâque grauiora symptomata. Tan-
démque humores omnes exciderunt: vnde tu-
nicæ contractæ sunt, & oculus planè clausus. Ho-
nestissimam matronam Colonix in vico nouo,
Im Korb, noui, quæ in pueritia, vt ipsa retulit sæ-
pius, laborauerat variolis: vnde etiam cicatricem
pupillæ contraxerat. Eam empiricus sibi com-
missam, non manu, sed medicamentis erodenti-
bus se curaturum promittebat: sed incidit & illa
in grauiora symptomata: quippe effluerunt hu-
mores, contractæ sunt tunicæ: inde oculus tota
vita clausus.



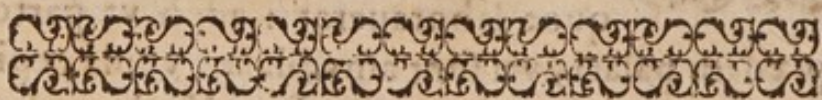
OBSERVATIO XIII.

Ex ulcere circa fauces appetitus vitiosus, citra quem cibus degluciri non poterat.



MULIEREM quadragenariam sæpius inuisi Colonix, quæ ulcere maligno circa fauces ex pituita salsa è capite destillate per annos aliquot laborauerat: adeò vt partes quædam palati, vt sunt amygdalæ, vuula, epiglottis, & portio gulæ, exesæ essent. Vix loquebatur: cibum & potum non nisi maximo cum dolore poterat deglutire. Hæc autem imprimis notatu digna: quod quamuis minimè grauida esset, interdum hæc vel illa prægnantis instar appeteret, nempe haec, carnes & pisces salitos & infumatos, aliòsque concoctu difficiles cibos, vt & fructus immaturos. Deinde (mirum magis) quòd talia quantumuis dura sine dolore vllò deglutiret, si modò appeteret. Verùm appetitum & deglutitionem illam planè supernaturalem illi summo Dei beneficio accidisse non dubito: alioqui vita in tot annos protrahi & foueri non potuisset, cum nullo modo hordeatum, aut amygdalatù, vel carniuum ius, aut tale quippiam sorbere posset, abhorrente stomacho: adeoque sæpissime totum triduum à cibo & potu abstineret, donec appetitus ille vitiosus denuò recurreret. Præterea quamuis quod appetebat morbo contrarium esset, eo tamen sine noxa vescebatur: quicquid autem respuebat, licet idoneum,

nauseam & nonnunquam paroxysmos febriles inducebat. Ex quibus intelligimus, non semper ægrotis seuerius deneganda quæ natura summè appetit. Siquidè videmus & nonnullos haud priùs ex quartana aliisque morbis chronicis conuulsisse, quàm illorum quantumuis vitioso appetitui satisfieret. Sed ea curatio non vsquequaque: tuta est: imò neque ista mulier illo modo sanitatem recuperavit.



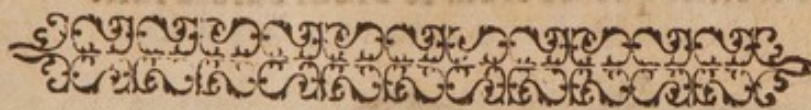
OBSERVATIO XIII.

Spina piscis gutturi infixæ, biennio post excitato abcessu in externa colli parte extracta.



ANNO 1594 Colonia accessit ad me mulier laborans tumore insigni ad maxillæ inferioris partem dextram: qui tumor sese ad asperam vsque arteriam, aurem & furculam extendebat, repræsentabatq; steatoma: mollis erat, sine inflammatione. Imprimis emollientia & discutientia per aliquot dies applicui: sed cum viderem his nihil profici, causam penitiùs inquisiui. Illa respondit se ante biennium inter edendum spinam piscis deuorasse, quæ œsophago adhesisset, indeque statim exortum dolorem maximum, ita vt difficilè cibum & potum deglutire posset: tandem dolore sedato collum paulatim intumuisse. Ex hac declaratione cognoui spinam aut ipsius

ipſius portionem adhuc remanere: hinc ad ſuppurantia confugi. Suppuratus tumor à Ludouico Gandorpio chirurgiæ ſtudioſo, cui proficiſcens curationes commiſeram, inciſus eſt. Manauit materies plurima: ſpina poſt apparuit, quam ipſe integram & incorruptam extraxit. Vlcus poſt paucos dies coaluit.

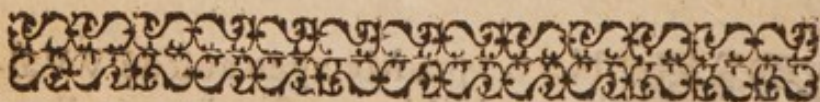


OBSERVATIO XV.

Mulier officulum deuoratum, quo penè ſuffocatur, ſeptimo tandem die egeſſit.

A NNO 1592 Metzgen auff dē VValber in Hilden, officulum vndique peracutum deglutiuit. Primo, ſecundo & tertio diebus prouocato vomitu, neque egerere, neque trāſglutire potuit. Vocatus tandem quarto die, inueni collum intus & extrā inflammatum, ita vt vix inſpirare aut exſpirare, vel etiam iuſcula ſorbere poſſet. Urgebant dolor vehemens, febris, delirium & conuulſiones. Cū officulum neque vomitu, neque inſtrumētis vllis depelli, nedum extrahi poſſet, ſed iam in ipſo gutture abſceſſum procreaſſet, anodynis quantum potui dolores ſedaui, & ſuppurationem prouocaui. Intus decoctum ex radicibus althææ, ſemine lini, ſœni-græci & cydoniorum, cum oleo amygdalarum dulcium per ſiphonem inieci. Exteriùs autem collum inunxi oleo anethino, liliorum alborum,

& amygdalarum dulcium: & cataplasma ex farina fabarum, floribus chamæmeli, meliloto, semine lini, fœnigræci, coctum in hydrelæo adhibui. Interim etiam aliquoties enemata inieci, & vires iusculis conseruavi vsque ad septimum. Tùm per os reiecit plurimū puris, simulque osficulum, cuius magnitudinem & figuram hîc subieci: sicque liberata & breui curata fuit.



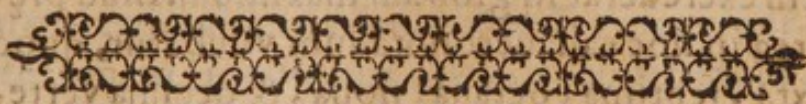
OBSERVATIO XVI.

Quidam per imprudentiam deuorans frustum cor, ypropemodum suffocatus, tandem conualuit.



ANNO 1594 mense Maio, ciuis & sutor Coloniensis, è regione diuî Laurentij habitans, inter confabulandum ore continebat corij frustum, quod illo præ risu hiante gutturi se insinuauit & infixit. Prouocauit statim vomitum: sed neque regerere, neque deglutire potuit: quapropter homo ille propemodum suffocatus est. Vocatus vnà eum clarissimo doctissimoque viro Domino Ioâne Kuenio Bridembachio Medico D. protinus inieci gutturi decoctum

ctum emolliens ex radicibus althææ, seminis lini, scænigræci, cum oleo amygdalarum dulcium: deinde stylo argenteo incuruo corium ad capacitatem stomachi depuli: quod post semestris spacium per aluum egressit.



OBSERVATIO XVII.

Inciso cadavere, gibbositatis causa abdita, inuenta est in cranio: vertebrarum cariosæ partes in media ferè pulmonis substantia deprehensa.



DOLESCENS à pueritia gibbo & asthmate vexatus, tandem ex phthisi obiit circa annum ætatis decimū sextum. Huius cranium aperui præsentè clarissimo doctissimoque Esaia Colladone Medico Doctore & Philosophiæ in Geneuensi Schola professore ordinario. Inveni processum siue interstitium aut septum illud quod eminet in medio ossis Ethmoidis seu cribrosi (qui processus crassitiem papyri excedere vix solet) in latitudinem & altitudinem ita auctum, vt fere totum os cribrosum obtegeret: adeò vt foramina huius ossis, per quæ pituita ex cerebro ad nares solebat affluere, planè opplera viderentur, & quantumuis percocto cranio vix eorū vllum pateret. Denique ossicula superioris maxillæ, quæ in magno oculi cantho conspiciabantur, adeò excreuerant, vt septum nasi hincinde propemodum attingerent. Hanc

præcipuam fuisse gibbositatis causam verisimile est. Cum itaque pituita per nares minimè possit expurgari, versus spinalem medullam tēdebat: sicque vertebræ earumque cartilagineæ assiduò irroratæ pituita viscida & relaxatæ tandem excreuerāt in gibbum maximum. Illud prætereà in hoc cadauere notādum visebatur, quòd sexta, septima, octaua, nona, & decima vertebræ metaphreni, quæ gibbum efficiebant, exesæ erant carie: præcipuè autem octaua & nona: quarum nihil præter exteriorem semicirculum cum suo processu conspicietur. Interiores autem partes harum vertebrarum in quatuor aut quinque partes fractas non sine admiratione in ipsa media pulmonis substantia inueni. Pulmo in ea parte quæ dorsum respiciebat ulcere magno & calloso laborabat, per quod ea fragmenta ex continuo pulmonis motu attracta fuisse dubium non est. Postremò erant ossa omnia à collo usque ad pedes, præcipuè vertebræ, os sacrum, os pubis, ossa pedis, denique omnes epiphyfes siue appendices præter consuetudinem molles ac tenellæ, vt fere instar ceræ tractari possent.



OBSERVATIO XVIII.

*Ex scirrho & ulcere cancroso in intestino
cæco exorta iliaca passio.*

THEO-

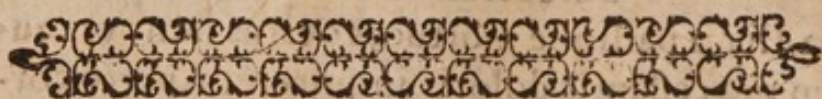
THEODORI auff der Koulen in Hilden puerum aliquoties inuisi, qui dolore fixo & continuo sub regione hepatis per annos aliquot laborauerat. Eo tandem ex grauissima Iliaca passione mortuo, vocatus sum vt causam præcedentis doloris inquirerẽ. Aperto corpore inueni intestinum cæcum contractum, in intestinum ileum sese insinuasse, idque opepluisse adeò vt nihil ex superioribus intestinis ad colon permeare possit: inde iliaca. Denique fuso ileo, & exempto cæco, id ubique inflammatum & prætumens inueni. Præterea scirrhus exulceratus, aut potius cancer exulceratus in ipsius cæci intestini fundo conspiciebatur.

ANNOTATIO.

Diuersæ constituuntur causæ iliacæ passionis, quam nonnulli Miserere mei appellant. Præcipua autem est ilei constructio & coarctatio. Itaque huius rei indagandæ causa diuersa cadauera inspexi: & quamuis vt plurimum fœtor adeò teter erat, vt vix possent exquisitè omnia considerari, id tamen in omnibus hætenus obseruauimus, principium & originem huius morbi fuisse circa intestinum cæcum: hoc est, sacculum qui in fine ilei & coli principio conspicitur.

Quamobrem existimo valvulam, quam præclarissimus D. Casparus Bauhinus anatomicus insignis in principio intestini coli inuenit, primum ex intestini cæci inflammatione adeò contrahi & constringi, vt nihil quicquam excrementorum permeare possit: sicque accrescere inflammationem, vt tandem totum intestinum

ileum, imò & circumiacentes partes gangrænas & sphacelo corripiantur: vt obseruavi in omnibus quos præter prædictum puerum hætenus dissecui.

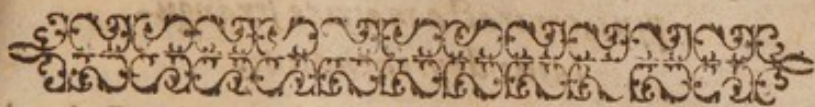


OBSERVATIO XIX.

Hydrocardia.

GEORGIVS Benedictus pharmacopola quinquagenarius scirrho hepatis, obstructione splenis & venarum mesaraicarum, item dolore cõtino tum capitis, tum circa omoplatam dextram, necnon destillatione ad pulmones, tussi, & nonnunquam palpitatione cordis aliquot mensibus vexatus est. Mortui cadaver incidi, & inueni pectus plenum serosi humoris: pulmonis dextram partem propemodum absumptam: sinistram non mediocriter inflammata & pleuræ costisque mediante callo quodam firmissimè adhærentem. Sed, quod mirabilius, in pericardio ultra libras quatuor sanioffi sanguinis & materiæ purulentæ inueni. Nullum tamen indicium solutionis continui, neque in ipso corde alioqui externa sui parte leuiter inflammato, neque in pericardio: nec patebat via vlla per quam materia & aqua illa serosa ad pericardium percolata fuisse videretur. Id tamen ex ipso nonnunquam audiui cùm æger esset, percipere se interdum ad partem colli vtramque, quâ carotides arteriæ ascendunt, frigidissimum quendam humorem ex capite delabentem ad pecto-

ris regionem. Dissectioni interfuerunt clarissimi & doctissimi viri, Ianus Antonius Saracenus: Marcus Offredus: Andreas Bonetus: Saluator Verdetus: Georgius Ienischius Medici doctores, & quamplurimi alij.



OBSERVATIO XX.

Ex umbilici abscissione subita mors.

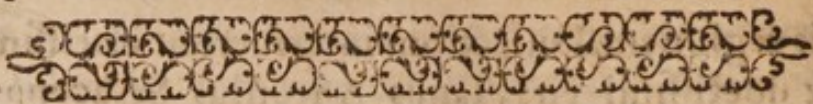


DOLESCENTI vulnus exiguum inter umbilicum & costas mendosae acie gladij inflictum est: mox is procumbens humi quamprimùm expiravit. Vocatus, miratus sum eum tã leui vulnere accepto, & circa locum, mea quidem sententia, haud ita periculosum, tam subito decessisse. Sequenti die, cadauere dissecto causam peruestigans, inueni interiora omnia illæsa, præter umbilicalem venam, in adultis ligamentum potius: quæ quidem vena planè abscissa fuit.

ANNOTATIO.

Infans quandiu gestatur utero, per venã umbilicalem ad se trahit alimentum. Nato puero vena illa (ne penitus sit inutilis) sensim indurefcit in ligamentum, cuius beneficio hepar umbilico alligatur. Ligamento autem abscisso hepar sursum retrahitur & diaphragma adeò comprimit, vt homo neque inspirare, neque expirare possit: imò suffocetur ilico.

F



OBSERVATIO XXI.

Infans eruptione facta matricem lacerat, totumque capite in ventris capacitatem delapsus, contracta matrice strangulatus deprehenditur.



ANN O 1593. 21. Aprilis Coloniae praesentibus clarissimis ac doctissimis Ioanne Slotano & Henrico Palantio M. DD. dissecuri aurificiis uxorem ex parturitione mortuam.

Comperta est matrix erumpente infante lacerata, eiusque caput in laevam ventris capacitatem demissum: eademque matrix, pars nervosa, circa infantis collum contracta, quae ipsum proculdubio suffocarat. Mater totos undecim dies parturiens fuerat, frustra adhibitis obstetricibus, meque tandem ipso pridie ante obitum cum multo ante mortuus esset infans in utero, solo extante laevo brachio quod propendebat.

ANNOTATIO.

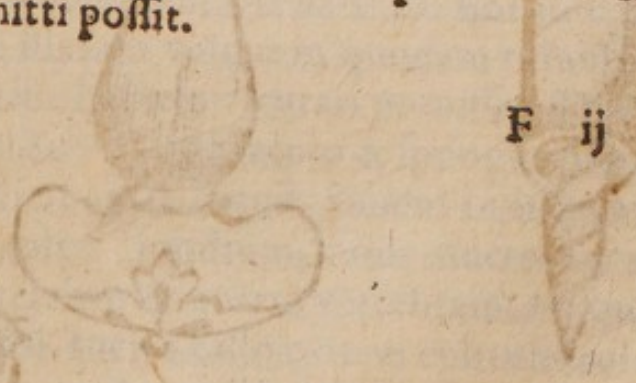
Fœtus in utero mortuus variè extrahitur. Alias apprehensis pedibus, alias capite, nempe ventri, vel oculis, aut naribus, aut denique sub mentu infixis hamulis. Prior modus naturali parturitione contrarius: alter videtur congruus. Verumtamen si quis ad hunc modum infigat hamulos, non nisi vi magna, & vicinarum partium periculo potest fœtus extrahi: propterea quod caput aut obliquum, aut transversum adducitur.

Hæc mihi perpendenti occurrit brevior

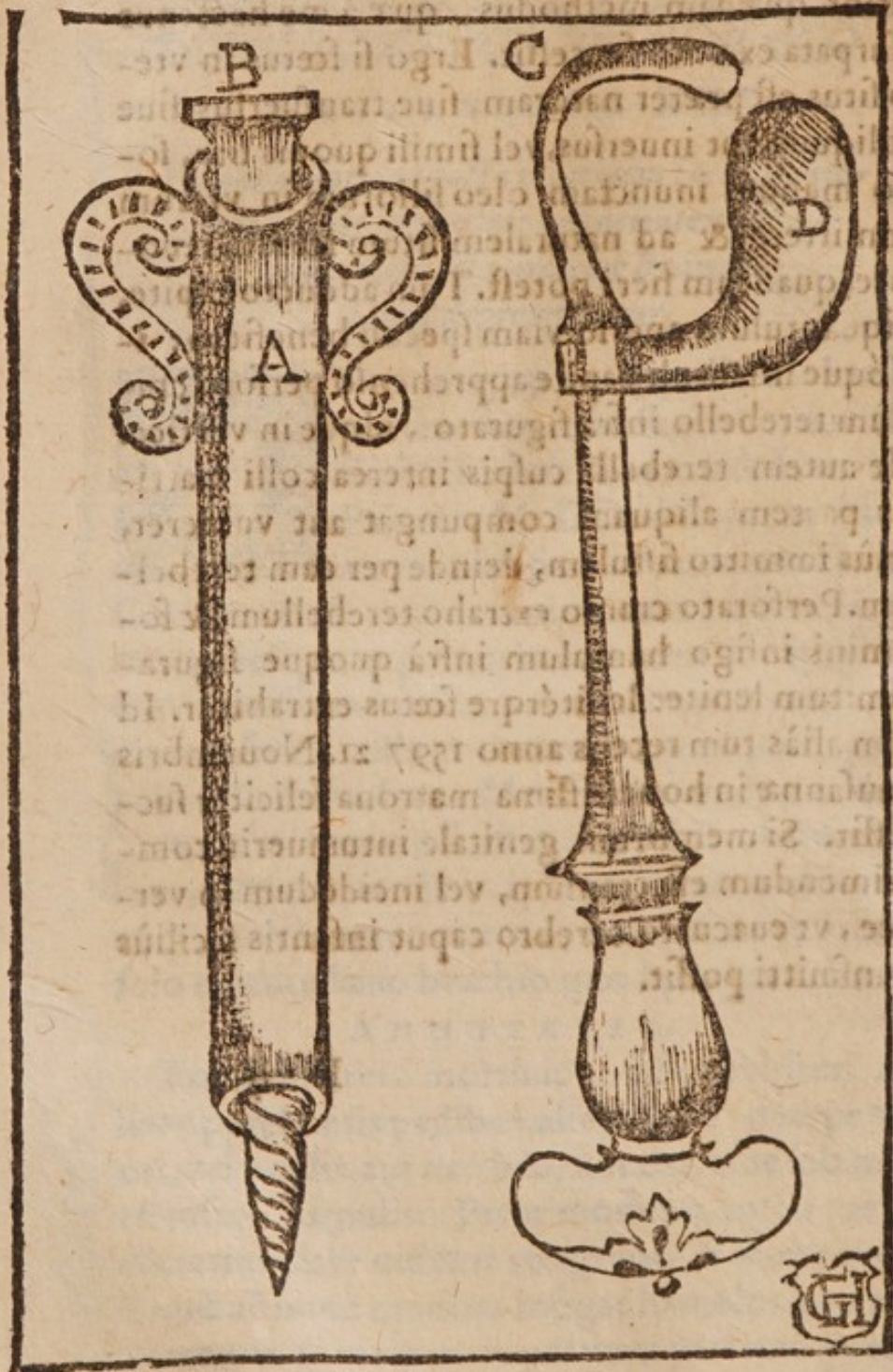
832
tutio

tutior quædam methodus, quæ à me hæcenus
 usurpata ex voto successit. Ergo si fœtus in ute-
 ro situs est præter naturam, siue transuersus, siue
 obliquus, aut inuersus, vel simili quouis situ, so-
 leo manum inunctam oleo liliorum in uterum
 immittere & ad naturalem situm fœtum reuo-
 care, quantum fieri potest. Tum adducto capite,
 aliquantulum aperio viam speculi beneficio: i-
 psôque infantuli capite apprehenso perforo cra-
 nium terebello infrâ figurato, idque in vertice.
 Ne autem terebelli cuspis interea colli matrici-
 cis partem aliquam compungat aut vulneret,
 priùs immitto fistulam, deinde per eam terebellum.
 Perforato cranio extraho terebellum, & fo-
 ramini infigo hamulum infrâ quoque figura-
 tum: tum leniter leuitérque fœtus extrahitur. Id
 cum aliàs tum recens anno 1597 21. Nouembris
 Lausannæ in honestissima matrona feliciter suc-
 cessit. Si membrum genitale intumuerit, com-
 primendum est cranium, vel incidendum in ver-
 tice, vt euacuato cerebro caput infantis faciliùs
 transmitti possit.

F ij



emulledentur in b...
 A. Terebellum per quod in utero
 de ipse cuspis matrici
 Terebellum

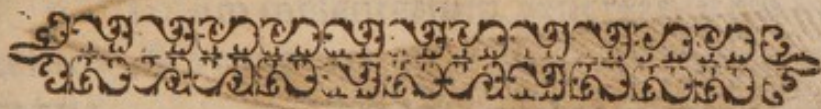


A Fistula, per quam immitendum terebellum,
ne ipsius cuspis vuluam pungat.

B Terebellum.

C Ha-

C Hamulus.
 D Defensorium, quod interim dum immittitur hamulus, retrò versùs manubriũ demittitur: infixo autem hamulo, rursus adducitur: nempe vt si effugeret hamulus, defensorium tamen impediret quominus vulua laceraretur.



OBSERVATIO XXII.

Cultri oblongi dimidium lumbis infixum biennio post extractum est, relictãque inde fistula, sanata.



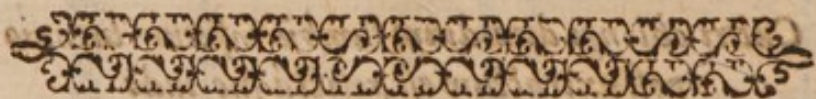
ANNO 1591 adit me iuuenis robustissimus optimique habitus, laborans perangusta quidem, sed profunda & perpetuò dolorifica fistula ad dextram spinæ dorsipartem circa quartam vertebram lumborum. Is narrabat sibi ante bienniũ cultro illatum vulnus in quodam tumultu: quod à nemine hæctenus curari potuisset. Dilatata fistula trochiscis de minio & spongiis præparatis, itẽ radicibus gentianæ, inueni in ima parte oblongi cultri dimidium, cuius mucro defixus fuit inter tertiam & quartã vertebram, reliquũ callo obductũ. Inciso callo extraxi cultrum: cuius longitudo cum latitudine hæc spectatur. Exin mundificato vlcere cum puluere præcipitato, & unguento quod vocant Apostolorum, iuuenis breuĩ conualuit.

Id autem hæc insigne, quòd à vulnere accepto

ad extremam vsque curationem, vix vnquam febricitarit: nedum passus est inflammationem, spasimum, dolorem acutissimum, & reliqua symptomatica quæ solent saucio dorso accidere grauissima.



OBSERVATIO XXII.



OBSERVATIO XXIII.

Adolescens per umbilicum excernens: in cuius dissectione se decim observationes luculentæ.



DOLESCENS duodecim annos natus caecochymus tumore insigni, duro, & dolorifico musculorum rectorum abdominis ad umbilicum laborabat. Rupto tumore excrementa hæc viam inière vt per hebdomadas quatuor vel quinque, nihil per aluum egestum sit.

1. Aperto ventre inuenta sunt excrementa in vacuo, intestinis suffusa.

2. Intestina præter naturalem situm, miro quodam modo intertexta.

3. In colo versus hypochondria sinistra vlcus oblongum & callosum.

4. Colon in maximam capacitatem distentum, vt ventriculum potius esse, quàm intestinum,

num iudicaturus esses.

5. In fine mesenterij tumor insignis & prædurus intestinum rectum ad eò comprimens, ut exinde nihil excerni posset.

6. Quod reliquum fuit excrementorum in intestinis, ad eò induratū, ut lapides potius quam excrementa viderentur.

7. Totum mesenterium, pancreas, item intestina, & vena porta tumoribus scirrhosis scattentia.

8. In imo ventriculo vlcus.

9. Tubercula glandulosa pylori in scirrhum maximum aucta.

10. Lien firmissimè costis hærens.

11. Circa vasa splenis, venam portam & caenam steatomata & scirrhi non pauci.

12. Hepar exangue & scirrhosum.

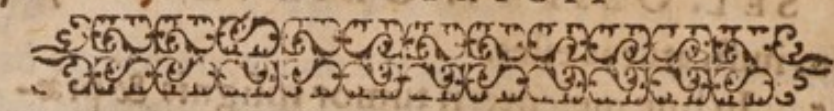
13. Diaphragma vndique tumoribus scirrhosis & steatomatis scattens.

14. In pectore & pulmonis substantia, item circa cordis vasa, œsophagum & asperam arteriam scirrhi quamplurimi, & steatomata penè innumerabilia.

15. In pericardio ichoris magna copia.

16. In cordis acumine tuberculum album ad nucis auellanæ magnitudinem.

Dissectionis testes doctissimi, Petrus Canalis, Georgius Ienischius M. D. Philibertus Saracenus, & M. Simon chirurgus.



OBSERVATIO XXIIII.

Lapis in vesica fellis: item vermis.

CENEROSVS vir Conradus à Stimberg pituitosus & cacochymicus, obstructionibus viscerum, vlcere maligno ad genu sinistram, interdum etiam icteritia annis aliquot laborauit: ac tandem obiit ex febris Dusseldorpiæ Sept. 26. 1582. Incidi & condij cadaver cum præstantiss. Cosma Slotano coram Clariss. ac doctiss. DD. Reipero Solinãdro, & Galeno VViero. In vesica fellis inuenimus lapidem durissimum ad nucis iuglandis magnitudinem, anteriùs atrum, posteriùs croceum.

ANNOTATIO.

Concresecunt lapides in corpore humano ex viscidis & pituitosis humoribus calefactis. Et quamuis id in vesica fellis propter viscidum humoris absentiam perrarum, aliquoties tamen inuentum Dodonæus etiam annotauit.

Sed quid rarius, quid admirabilius, quàm *gigni vermes in vesica fellis?* Attamen præstantissimus Galenus VVierus, vir probus & fide dignissimus in illa dissectione, ac deinde sapius domi suæ Dusseldorpiæ mihi priuatim retulit se inuenisse vermem in vesica fellis. Quod fanè mirabile, cum nihil sit in corpore humano felle amarius, cumque & hominibus & brutis, ipsisque ad eò plantis, vt testatur Galenus, amara omnia aduersissima sint, & ad nutritionem inepta.

Vermis in vesica fellis.



OBSERVATIO XXV.

*Inciso cadavere rara plurima observa-
tu digna.*

AMEDEVVS quidam Faber lignarius
quadraginta annos natus, biennio va-
riis per intervalla morbis, dolore ca-
pitis, ictero, viscerum obstructioni-
bus, imò etiam cachexia, postremùm etiam do-
lore ischiadico laboravit: tandèmque extinctus
est aucta Febri cum paraphrenitide 19. Aprilis
1596.

Incidi cadaver corã DD. Georgio Ienischio
& Philiberto Iani Antonij Saraceni filio. In dif-
fectione visa sunt observatu digna quæ se-
quuntur.

1. Omentum inflatum & corruptum.
2. Intestinum Colon præter consuetudinem
arctum circa ilia sinistra.
3. Inter collum vesicæ & intestinum rectum,
tuberculum scirrhosam, ex quo sæpe urinæ dif-
ficultas, ac interdum etiam ischuria.
4. Ad rotatorem femoris dextri ingens ab-
scessus humorem purulentum copiosissimum
supra libræ pondus continens: hinc erosio arti-
culi ligamentis, imbibitis etiam musculis luxa-
tio, quam passus erat æger.
5. Sub musculo psoa sinistro, cui rē incum-
bit, quique in cruris interiorem partem inseri-
tur, ingens atheroma ultra libras duas puris

crassioris continēs: ibidēque tres aut quatuor lumborum vertebræ ita carie affectæ, vt earum frustula coram adstantibus extraxerim digitis & attriuerim.

6. Intestina vermibus scatentia.

7. Tumor scirrhusus, suppuratus, & ad instar steatomatis, magnitudine duorum pugnorum, ortus ex inferiore parte pancreatis intestinum duodenum circumdederat, sic vt peritonæo tectus, alterum quasi ventriculum mentiretur. Materia per ramos venæ portæ in ipsum pancreas desinentes affluebat.

8. In hepate scirrhuso apostemata exigua multa.

9. Lien totus corruptus multos continebat calculos.

10. Pulmo inflammatus, multis grandinibus refertus.

11. In superficie sterni, ad clauicularum cōiunctionem atheroma oui magnitudine.

12. Apostema sub ala dextra, inter pleuram & costas maximi pugni magnitudine & graueolens, cuius purulenta materia quartam, quintam & sextam costas exederat. Atque adeò non modò diuulsæ erant costæ à vertebris, sed & summa parte qua vertebris iunguntur vsque adeo carie corruptæ, vt facilè eximi digitisque friari possent.

13. In cranio dura mater inflammata.

14. Dura matre detracta, tumor scirrhusus & latus in pia matre ad sinistram falcis partem. Hæc nimirum fuit causa doloris capitis, qui totum biennium perseuerarat.

15. In

15. Inter meningas & cerebrum ichor multus.

16. Plexus choroides inflammatus.

17. Circa cerebri basin & cerebellum scilicet sanguinis & amplius è iugularibus internis affluerat.

ANNOTATIO.

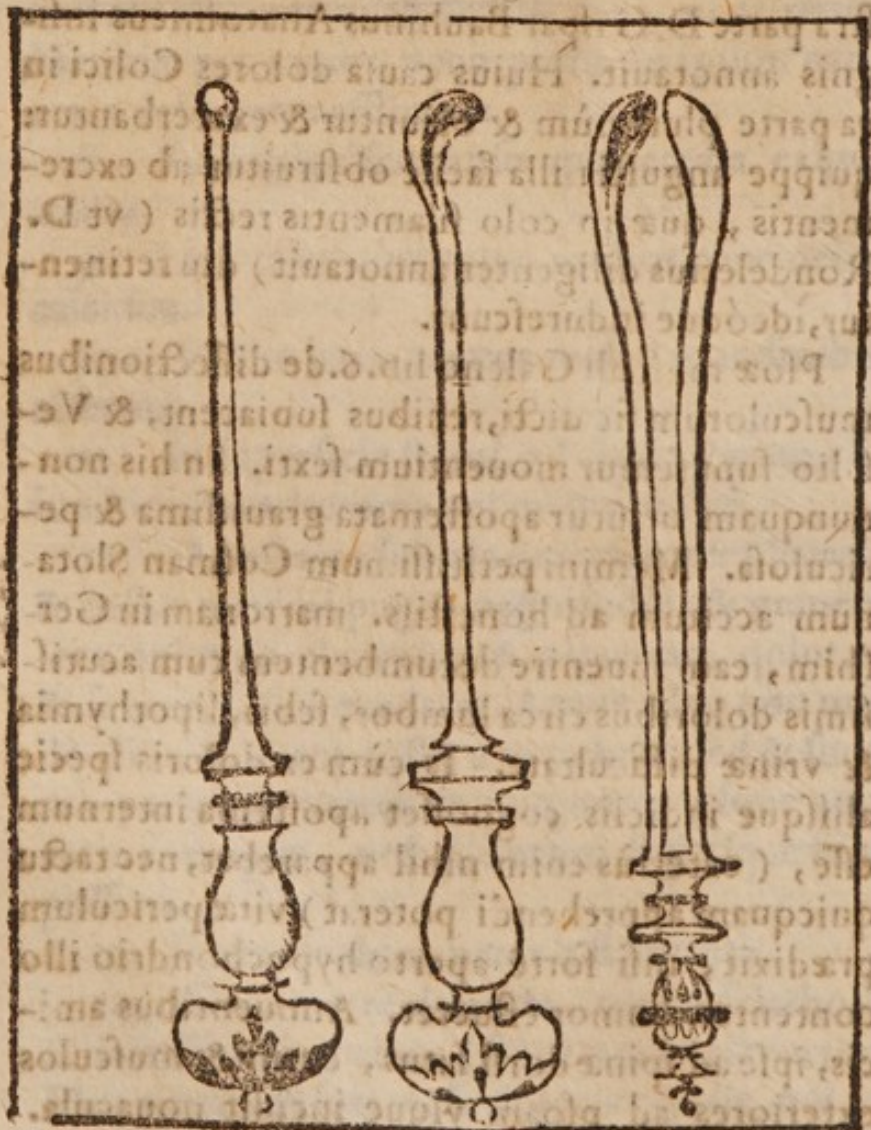
Intestini coli angustiam naturalem in sinistra parte D. Gaspar Bauhinus Anatomicus insignis annotavit. Huius causa dolores Colici in ea parte plurimum & oriuntur & exacerbantur: quippe angustia illa facile obstruitur ab excrementis, quæ in colo filamentis rectis (ut D. Rondeletius diligenter annotavit) diu retinentur, ideoque indurescunt.

Psoæ musculi Galeno lib. 6. de dissectionibus musculorum sic dicti, renibus subiacent, & Vesalio sunt femur mouentium sexti. In his nonnunquam oriuntur apostemata gravissima & periculosa. Memini peritissimum Cosman Slotanum accitum ad honestiss. matronam in Gershim, eam inuenire decumbentem cum acutissimis doloribus circa lumbos, febris, lipothymia & urinæ difficultate. Is cum ex doloris specie aliisque indiciis cognosset apostema internum esse, (exterius enim nihil apparebat, nec tactu quicquam apprehendi poterat) vitæ periculum prædixit, nisi fortè aperto hypochondrio illo contentus humor efflueret. Annuentibus amicis, ipse ad spinæ dorsii latus, cutim & musculos exteriores ad psoam vsque incidit nouacula. Effluxit copiosus humor purulentus & foetidus.

*Abscessus
in psoæ
musculo
apertus.*

Ab eo tempore mitigata sunt symptomata omnia, & ipsa brevi restituta vixit & valuit multis annis.

*Delineatio instrumentorum quibus Autor utitur
in extrahendo globulo, cuius fit
mentio pag. 39.*

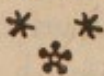


GVLIELMI
F A B R I C I I
H I L D A N I

DE GANGRAENA ET
SPHACELO TRACTATVS
METHODICVS:

In quo

Horum morborum differentia, cau-
sa, signa, prognosis: ac denique
methodica curatio.



M. D. XCVIII.

GALILEI
FABRICII
HILDANI

DE GANGRAENA ET
SPHACLO TRACTATUS
METHODICI

In duo

Horum morborum differentia, causae,
signa, prognos: ac curatio
methodica curatio.

*
*



M. D. XCIII.



LECTORI.



PXPERIVNDO discimus, Candide lector, corporum nostrorum morbos plerosque & symptomata analoga quodammodo esse ad ingrauescens mundi senium sua tum malignitate, tum difficultate & contumacia. Testes è re nata superiorum annorum variola locis plurimis ita curationi repugnantes, imò & maligna, ut præterquam quòd sublatis sunt innummeri tum pueri, tum etiam adulti, in illis quoque qui euasere, grauis quispiam, malignus atque contumax affectus relictus animaduertatur. Vnde sæpius eiusmodi egrotantibus curatione adhibita sæpe subierit dicere, melius ac scelicius fortassis agi cum iis qui variola magna conflictantur, quam cum iis qui variolis illis infestantur. Hac porro nobis omnia, primum quòd corrupta hominis natura, siue caro, vetus Adamus, indies augetur prauitate, malitia & contumacia in Deum: qui idcirco iure suo ingeminat maledictiones, plagas & cetera mala quorum mentio in libris Legis. Deinde etiam, quia corpus humanum hodie multò mollius est & infirmius, quam olim propter summam in rebus omnibus intemperantiam: hinc infirmato innato calido, ut iam nequeat morbis obsistere, maligniores & curatu difficiliore ipsi morbi euadunt. Vix autem est alius isto de quo agere instituimus, lamentabilior atrociorue. Nam præter dolores & cruciatus longè

maximos, quos secum inuehit, quid tandem misero
 tabescenti funestius, quam si vino sibi videat mem-
 brum unum aut plura sensim putrescere ac emori?
 Etsi porro idem morbus perpetuo sat malignus & cō-
 tumax extiterit, fit tamen cum alijs plurimis in dies
 deterior, atque contumacior. Quamobrem debet chi-
 rurgus assiduo meditari qua tandem via queat eò
 valentius tam dire lvi sese opponere. Hac ex causa
 & ipse in manus resumpsi nuperrimè meum tracta-
 tum de Gangrena & Sphacelo Coloniae ante annos
 quatuor & amplius editum: atque cum viderem pro-
 bari quidè compluribus doctis ordinè & methodum
 qua in illo fueram usus, at breuitatem non item,
 perscrutatus sum quàm diligentissime quaecunque de
 hac materia scriptores utroque aeo clari disserue-
 rant, eorūque doctrinam secutus praxin & expe-
 rimenta mea varia recens adieci. Nimirum ante
 viginti annos chirurgiam faciens & vidi curari, &
 curavi ipse quamplurimos, eiusmodi morbis confi-
 ctatos, utens praestantissimorum philosophorū, medi-
 corum & chirurgorum consuetudine & familia-
 ritate. In summa, dedi operam ut fusiùs id genus
 argumenti tractarem vitato tamen, quoad licuit,
 prolixitatis tadio: ea in medium asferre contentus
 qua ad horum morborum cognitionē & curationem
 methodicam attinēt maximè: Neque verò aliud in
 animo fuit quàm ut infelicibus agris leuamē aliquod
 asferrem, chirurgiae verò candidatis adminiculum.
 His enim solis opellam meam consecraui, non item
 eruditis & plurimum exercitatis, quibus eam non
 nisi inutilem esse posse satis superque noni. Tracta-
 tionis autem ordo huiusmodi est. Primò desinimus
 & explicamus quid sint Gangrena & Sphacelus.

Dein

Dein omne gangrana genus ad tres reuocamus causas, Intemperiem, Qualitatem occultam, & spirituum Interceptionem: uti reuera non est gangrana genus ullum, quod non ad aliquam harum trium causarum referre possis: quas quidem in uniuersum primum, dein etiam sigillatim declaramus. Insuper enumeramus signa ex quibus tum agnoscuntur, tum etiam distinguuntur gangrana species: simulque prognostica. Tandem gangranæ & sphaceli curationem persequimur. Medicamenta verò ea tantum proposui, quæ ratione & autoritate ac simul etiam experientia comperi præstantissima, & quibus tuto Chirurgus fidere potest. Caterum quamuis passim ea tractamus quæ veriùs Medicos spectant, putà victus rationem, & præparaciones purgationesque egrotantibus necessarias: non eò tamò facimus, quòd existimemus licere Chirurgo, nedù iõsoribus & cateris imperiis Medici partes præsumere: verum ut Chirurgus ruri aut alibi medici ope destitutus, valeat tamen ea ex tẽpore præstare quæ agrum iuuët. Gangrana enim ceu morbus acutissimus presentissima pascit remedia, quorum alioqui dilatio ac retardatio agris nimium perniciofa. Sin Chirurgus Medici consilio uti potest, erit utique illius presentia magno tum solatio tum etiam leuamento: adde quòd non tam facile Chirurghi periclitabitur existimatio, si curatio non è voto successerit. Quòd ad nostrum dicendi genus atinet, etsi rude id ac impositum esse lubens agnosco, nil tamen sum moratus, excusante Celso, dum scribit, Non eloquentia sed remediis morbos curari. Tu interim Candide lector, hunc nostrum qualemcunque laborem equi bonique consule, & ex eo quencunque poteris factam capio, ad agrorum lenamen & Dei

Opt. Max. gloriam: cuius sacrosancta benedictione
omnia commendo. Vale.

EPIGRAMMATA IN GVLIEL-
MI FABRICII HILDANI CHIRVR-
gi experientissimi tractatum
de Gangræna.

CAROLI V TENHONII.

EST πᾶθος in nobis ἄρνην ἡσπρωτιδὸν, hoc est,
Carnem quod erodendi habet vim emortuam,
Gangrænam Celsus vocat hanc, Herpestida vates
Lucilius, Ἐγινετα Sphakelon nuncupat,
Non malè quæ dici fors mortificatio possit,
Si scenerare eam à Theologis fas fiet:
Sed licet & fas est: Nam mortificatio cen nos
Cælo beare carnis unica est potis,
Sic quoque Gangræna aduersus contagia quod tu
Gulielme alexipharmakon nobis paras,
Ernere à diri pote nos est faucibus Orci,
Qui pignerârat ante tot letho senes.
ΣΑΡΞ Ο' ΛΟΣΩΝ Ο'ΥΘΕ'Ν ΣΑΥΡῆ
ἀντὶ ὀ ΒΙΟΣ.

IOANNIS KHVENII BRID-
bachij Colonienfis Medici.

Quid Gangræna mali sit, quasi cõtagine serpat,
Quæ causa generent illam, quæ signa reuelent.
Hic ubi Fabricius noster miro ordine tradit:
Sitque malum quamuis penè immedicabile, membræ

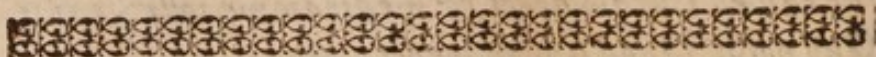
Omnia

Omnia depascat latè, voret, hauriat, urat,
 Vicinàsque trahat partes, & labe pererret
 Devastètque sua, & membro dominetur in agro,
 Ille tamen Curam docet, & medicamine tolli
 Quo possit. Quòd si verò medicamine tolli
 Non possit, ferro ut penitus tollatur & igni
 Demonstrat, curæq; tibi compendia ponit.
 Quisquis aues ignur decus immortale domando
 Tam furiale malum, famamque parare perennem,
 Hunc lege: Nanque malum lecto furiale domabis,
 Atque tibi famam & decus immortale parabis.

IOANNIS SLOTANI P. ET V. M.
 Doctoris Coloniensis.

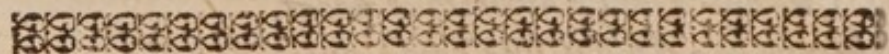
Fabricij ex incude venit quod opus repolitur,
 Intinctum docto est fonte Machaonio.
 Hoc calet ingenij, sed adhuc quoque dotibus artis
 Chironis nostri Fabricijque decus.
 Quis focus Antoni, quæ cause, quomodo possit
 Defendi, seui quæq; medela docet.
 Hic focus irrepens cœlestis fulminis instar
 Euolat, arte sua Frabricijusque domat.
 Lumina magna minus velut obfuscare videntur,
 Ingenitum solet hic sicq; operire focum.
 Susciat huc ignem, velut & freno tenet illum,
 Et reuocat propè quos cymba Charontis habet.
 Roma viros habuit magni quoque nominis olim
 Fabricios, manet & gloria perpetua,
 Insignes habuit quæ & habet Germania multos
 Fabricios, sua qui iura sciuntque sacra.
 Hic tamen ut (patet hinc) clarus sit in arte medēdis

*Chiron, & liber hic testis apertus erit.
Hunc igitur totis vlnis heus excipe librum,
Lector, & hunc mentis collige, quaeso, sinu.*



MATTHIÆ QVADI.

Accipito placidè quem dat gratante libellum
Pectore Fabricius, Lector amice, tibi.
*Quid Gangrena ferox, sphacelòsq, trucissima quid sit:
Effectu & quàm sint exitiosa suo:
Quis sit progressus tantorum & causa malorum,
Præterea qua sint arte leuanda docet.
Fontèque ut è paruo violentus nasceretur amnis
Et minimos ortus grandia quæque tenent:
Sic te principys monet horum obstare, paranda
Postea ne frustra sit medicina tibi.
Tunc etenim in medico non est releuetur ut eger,
Cum mala per longas inualuère moras.*



BALTHASARI GLAVSCRI-
stiani Bernensis.

Romana si gentis honos Fabricius olim
Dictus, si patriæ gloria magna suæ:
*Te meruò, Guilhelme, facit Germania pluris,
Fabri qui clarum de patre nomen habes.
Ille etenim multos occidit, sanguine multos
Exhausit, multis causa doloris erat.
Tu reparas multos: multis medicina dolores
Quam præbes tollit: pluribus illa lenat.*



DE GANGRAENA ET
SPHACELO TRACTATUS
METHODICVS.

CAPVT I.

Quid Gangraena & Sphacelus.

BENE Cicero: Omnis, inquit, quæ à ra- Cic. Offi.
lib. 1.
tione suscipitur de aliqua re institu-
tio, debet à definitione proficisci: vt
intelligatur quid sit id de quo dispu-
tatur. Omissa enim definitione, fluctuat tracta-
tio. Est autem definitionū genus duplex: vnum
quo rei nomen duntaxat declaratur & nonnihil
illustratur: veluti quum etymi ratio affertur: al-
terum, quo plenius rei natura siue essentia ab-
soluitur. Illam nominis, hanc rei definitionem
Dialectici. De gangræna agenti nominalis erit
definitio illa latior etymologica, Gangræna est
morbus carnem exedens. Siquidem Græca vox
gangræna deducta est ἀπὸ τῆς γράειν, siue, vt He-
sychius, γράειν, hoc est, exedere, siue rodere. At
essentiales gangrænae definitiones plures sunt a-
pud idoneos Scriptores Medicos vtriusque æui:
quarum tamen nonnullæ descriptiones potius
quàm definitiones. Medicarum definitionum
author ait, Gangrænam esse mutationem colo-
ris naturalis in colorē præter naturam, & mor-
tificationem, siue adsit exulceratio, siue absit.

*Galen. li.
de tumo-
ribus præ-
ter nat.*

*Galen. in
lib. Hippo-
cr. de ar-
ticulis cõ-
ment. 4.*

*Lib. 2. ad
Glaucõ-
nem.*

*In Hippo-
cr. Apho-
comment.
50. sect. 7*

*Gangrena
definitio
essentia-
lis.*

*Sphaceli
definitio
essentia-
lis.*

Galenus sic videtur definire, initium mortificationis in parte ægra, quæ paulatim sic invadit & occupat partes vicinas & adiacentes: ut nisi afferatur remedium, perfecta subsequatur mortificatio. Idem Galenus dicit gangrænam esse dispositionem mediam inter summam inflammationem & sphacelum, eamque inflammationibus tantò deteriore, quò mitior est gangræna sphacelo. Idem Galenus de gangrænis quæ inflammationibus accidunt, ait tum credi membrum gangræna affectum, quum propter summam inflammationem tendit ad mortificationem, nec tamen planè mortuum est & sensus expers. Alibi dicit locum censeri gangræna affectum, quum propter summam inflammationem incipit mutari color & perire sensus, tenditque ad mortificationem. Omnes omnium definitiones aut descriptiones afferre infinitum fuerit: superiores satis sint, ceu ex quibus etiam reliquæ omnes derivatæ ac penè transcriptæ videntur. Nos quidem ut eam gangrænae definitionem colligamus, quæ & brevis & accommodata sit omni gangrænae ex quacunque causa ortæ, statuimus Gangrænam esse dispositionem partium tum carnosarum, tum spermaticarum ad perfectam mortificationem: Vel, Esse mortificationem earum ipsarum partium imperfectam. Similiter & sphaceli tradenda definitio, quâdo & de eo simul & semel acturi sumus, cum haud ita dissimilis sit affectio, imò in eam sæpius superior degeneret. Sphacelus igitur siue Sphacelismus & Syderatio Latinis, est plena & perfecta mortificatio supradictarum partium: nec

nec ossium duntaxat (vti sæpius vsurpatur apud Hippocratem) verùm & cæterarum omniũ plus minúsve solidarum, nempe carniũ & vasorum, vt speciatim docet Galenus libro de tumor: contra naturam. Reliqua sphaceli significata ab hoc instituto aliena repetat qui volet ex eiusdem Galeni li. 2. de locis affectis. Scio (quod & locis suprâ citatis notauit Galenus) sæpe gangrænam pro sphacelo & contrâ perperam accipi: verùm ista exquisitè sic distinguuntur, vt gangræna sit mortificatio etiam dum in fieri, vt Phisici loquũtur: sphacelus autè, iam facta mortificatio, loci inquam substantiã iam corruptã, ipsòque loco iam sensus experte, siue pungas, aut feces vrãve. Vnde & gangræna solas partes molliores inuadit: sphacelus autem atrocior, præter has, duriores quoque partes, ossa & cartilagineas depascitur.

*Distinctio
gangræna
à sphacelo.*

C A P. II.

Gangræna & Sphaceli cause vniuersales.

GANGRÆNAM & Sphacelum defini-
uimus mortificatione: hunc quidem perfectam, illũ autem imperfectam. Cũ autem mortificatio sit vitæ extinctio, ac proinde innati calidi destructio, vtpote in quo vita verissimè consistat, videndum quot modis & quibus ex causis contingat innati calidi extinctio & perditio. Nam eadẽ causæ si corripiant membrum aut partem corporis, prout plus minúsve sunt efficaces, parti illi vel sphacelum, vel gan-

grænam inducunt: ac plerunque prout augetur gangrænam quidem prius, deinde verò sphacellum. Non potest autem innatum calidum existere sine humido suo radicali & spiritibus fixis in omnibus corporis partibus, adeò vt grauiter læso humido radicali, innati calidi fomite & alumnino, læsis item spiritibus, in quibus tanquam subiecto insidet, ipsum quoque lædatur innatum calidum. Humidum autem radicale resoluitur, dissipatur & absumitur, cibo quotidiano non factis reparatum & instauratum: vel si occurrat illi alienus calor vehemens & diuturnus: aut etiam si concreseat & veluti fixetur cogaturue acutissimo frigore. Sic etiam spiritus, qui partibus affixi ipsum tum humorem radicalem, tum innatum calidum comitantur, possunt vel dissipari, vel suffocari, vel infici. Dissipantur negata refrigeratione & recreatione per influentes spiritus, qui à partibus primariis continenter communicantur ac distribuuntur reliquo corpori per nervos, venas & arterias. Suffocantur abundante humore: siquidem innatum calidum assidue ventilationis egens, non potest integrè conseruari. Inficiuntur denique à materia prorsum maligna, venenata & corrupta. Hinc quæcunque causæ possunt exiccare aut cogere humorem radicalem: quæcunque item dissipant, suffocant, aut inficiunt ipsos spiritus humoris radicalis comites indiuiduos, eadè sunt intercipiendi ac destruendi innati calidi causæ, ac proinde mortis. Et verò interitus omnis siue naturalis, siue violentus, ad aliquam ex his causis reuocatur. Nã, verbi gratia, qui lenta aut violenta febris, aut igni, aut fame,

aut

aut senio intereunt, illi herclè moriuntur ex dissipatione & absumptione humoris radicalis, quæ in his subitò & repentè, in illis fit lentius. Sic & qui rigidissimo algore pereunt, dici possunt interire propter congelatum coagulatumue humorem radicalè. Qui ex ingenti aliquo vulnere cum insigni hæmorrhagia, vel secus, pereunt, illi proculdubio extinguuntur propter magnâ spirituum dissipationem simul & semel factâ. Qui strangulantur aut submerguntur, vel qui ex hydrope aut ingenti insignique contusione pereunt, eos verè dicimus mori propter suffocatos eosdem spiritus.

Postremò, qui ictu morsuue venenato aut toxico sumto pereunt, in his maligna spirituum infectio mortem creat. Quòd si totum corpus hoc modo interit, innato calido sic affecto, vti supra diximus, siue penuria humoris radicalis, siue etiam inopia spirituum eum comitantium, haud dubiè quædam illius partes possunt pariter mortificari, vbi similes defectus innato calido accidunt. Tùm enim necesse est illorum crassim & harmoniam dissolui siue subitò, siue sensim. His ita constitutis, dicimus membra siue partes corporis mortificari seu potius extingui posse aliqua ex his tribus causis. Primò quidem ex vehementi alteratione qualitatis manifestæ, qualis est intemperies calida, frigida, humida & sicca. Deinde ex qualitate occulta, hoc est, materia maligna & virulenta siue corpori ingenta, siue extrinsecus contracta. Omnino enim huiusmodi materia tota sua substantia corrumpit innatum calidû, & spiritus inficit. Tertiò denique, quum

partes corporis pariter afficiantur ex spirituum maximèque vitalium suffocatione aut interceptione. Atque hæ causæ dum extinguunt innatum partibus illis calidū, prout sunt magis minuscule violentæ, efficiunt in eis vel gangrænam, vel sphacelum, vt infra pluribus.

CAP. III.

Prima particularis causa gangræna: alteratio videlicet vehemens ex qualitate manifesta, puta intemperie calida, frigida, humida & sicca.

*Galen. de
simpl.
med. fac-
cult. lib.
4. c. 13.*

*Gangræna
ex inflam-
matione.
Galen. li.
suprà ci-
tato cap.
3.*

*Hippocr.
sect. 6.
Aphor.
25.*

SI QUIDEM res omnes, authore Galeno, conseruantur proprio calido temperato & naturali, contra externo & præter naturam adueniente corrumpuntur, vtique pars aliqua diuturna inflammatione affecta per affluxum aut congectionem humoris sanguinei aut biliosi, desinit tandem in gangrænam, aut etiam sphacelum. Nimirum quia humor radicalis à calido extraneo & præter naturam exiccatur & absumitur: vnde & ipsius tandem innati calidi extinctio. Vsuuenit id quoties phlegmonis temerè adhibentur frigida & astringentia, aut etiam emplastica, à quibus spiritus influentes ipsūque nutrimentum arcentur à parte affecta: ipsiſque adeò poris eorundem medicamentorum vsu constrictis humores parti impinguntur magis ac velut inculcantur, atque ita obruitur præfocaturque quantuncunque inest innati calidi. Ideo monuit Hippocrates, Erysipelas foris intrò conuerti malum.

lum. Adstipulatur & Auicēna, quum ait, magnos interdum oriri dolores ex repercutientium vsu, ipsūque humorē sæpius intrò pelli: vnde pars affecta liuida & nigricans euadat, denique computrescat. Quicquid enim transpiratione minime vētilatur, putrescit facile, teste Galeno. Cum igitur phlegmones antecedens & cōtinens causa sit sanguis calidus & humidus quantitate aut qualitate peccās, hic alio quouis humore citiùs putrescit & corrumpitur, si repercutientibus aut emplasticis intro pellitur aut alioqui retinetur in ima parte affecta: hac ex causa inflammationi plerunque gangræna succedit. Vt autem in inflammationibus astringentia aut emplastica periculosa, sic & præter modum calida: pingua itē & oleosa. Olei enim & similium pinguium vsus nusquam inflammationi conuenit.

Arteria vulnerata, cutis superiecta coalescit: at arteria propter continuum motū & duplicem ac duriusculam qua prædita est tunicam, seriùs agglutinatur & coalescit: ita extrauenatur sanguis, & fit tumor Medicis aneurysma dictus. Tū sanguis ille extrauenatus corrumpitur, auctoque calore putrescit: vnde sæpius gangræna & sphacelus. Id accidit quoties improuidè chirurgus tundens brachij basilicā, non eam modò, sed & arteriam illi subiectam pertundit.

Insignes contusiones, quales ex sclopetorum vulneribus, & aliæ vndecunque factæ partium carnosarum cum ossium fractura, non rarò desinunt in gangrænā & sphacelum: præsertim verò si longo tempore astringentibus curentur, vti fit ab imperitis. Dum enim impediatur digestio,

Auicenna lib. 4.
fen. 3. tra.
1. cap. 3.
Gal. lib.
de ima-
quali in-
temp.

Galeni
de simpl.
met. fa-
cult. lib.
2. c. 21.

2. Gan-
græna ex
aneurys-
mate.

3. Gan-
græna ex
magnis cō-
tusionibus
& vulneribus.

quæ fieri debet medicamentis calidis & humidis, caro contusa & sanguis coagulatus facile corrumpuntur, tandemque putrescentes ipsum innatum calidum extinguunt.

4. *Gangraena pudendorum.*

Accidit etiam gangræna infantium pudendis, siue obstetrices, dum ex utero prodeunt, eorum lumbos durius attrectarint, siue in ipso partu nimium cõpressi fuerint. Pudenda enim ceu mollia & spongiosa facile suscipiunt sanguinem coctum ac liuescetem, qui inibi corrumpitur: unde dolor & inflammatio, quæ demum suffocatur innatum calidum: id quod non ita pridem mihi videre contigit.

5. *Gangraena ex enormi vitione.*

Enormes vitiones interdum excipit gangræna vel etiam sphacelus: quemadmodum accidisse comperi honestissimæ matronæ apud nostrates Hildanos: nempe quia vasa corrugantur vitione & constringuntur, sicque via obstruitur spiritibus vitalibus, ut nequeant liberè permeare. Item, quia humor radicalis partis absumitur & siccatur ignis vehementia. Cùm enim destituatur innatum calidum humore suo radicali, necesse est partem affectam interire. Est & tertia causa, nempe quòd tũ empyreuma, tum etiã corrugatio cutis summum accendant dolorem, ac proinde humorum affluxum excitent, quibus in parte affecta incalescentibus & inflammationem concipientibus exiccatur humor radicalis, ipsumque innatum calidum suffocatur.

6. *Gangraena gingivarum.*

Gingivarum inflammatio, maximè in infantibus, in gangrænam interdum degenerat, partim propter abundantem oris illorum humiditatem, partim quòd non possint ad iustam mor-

bi necessitatem medicamina apponi. Huiusmodi gangrænas memini videre morbo apud Septentrionales frequenti, quem Scorbutum vocant, superuenientes.

Inflammationes quoque internæ non raro 7. Gangræna ex inflammatione interna. desinunt in gangrænam & sphacelum: cuiusmodi vidimus in ipsis etiam cerebri membranis, ut patet ex sequente historia. Fuis apud Delphinates Helueticis, anno 1587 quendam ex eo numero curavi robustum iuuenem, bono habitu, at capite sauciatum hunc in modum. Ensis Helueticus Memorabili historia. ictu secta illi fuerat pars ossis parietalis circiter palmam lata: hæc autem cuti musculosæ adhererat. suoque loco erat reddita: quin & sanguinis & pilorum interuentu concreuerat veluti crusta, quæ totam illam partem contegens, impediens quominus vlla materia sex diebus totis ab accepto vulnere promanaret. Porro abrasis crinibus, apertoque vulnere inuenta est inter partem ossis separati & duram matrem plurima materies graueolens, simul & ossium tenuia aliquot fragmenta: prætereaque, quod maius est, vermes grandiusculi quatuor aut quinque. Insuper & dura mater denigrata & infecta erat putredine tam diu insidente. Æger nihilominus conualuit clarissimi Iani Antonij Saraceni M.D. consilio, & Ioannis Griffonij Chirurgi longè peritissimi opera atque industria: quibus & ego interfui.

Vxor iudicis Oberradensis ad Coloniam 24. Gangræna in hepate. annis scirrho hepatis laborans tam multa subinde adhibuit emollientia, ut tandem inflammatione, deinde etiam abscessu maximo in hepate facto abdominis musculi & cutis labem ex-

communicatione, ac demū etiā exulcerationem
 fenserint. Adhibitus in consilium cum Domino
 Arnolfo Manlio Medicę facultatis in Colonięsi
 Academia Professore primario, deprehendi ma-
 ximum tumorem in hepatis regione, paulò antè
 ruptum quàm aduenissemus, cum tanto fœtore
 vt nihil soprà. Inibi excitatum est vlcus ingens,
 ex quo plurima materies sanguinolenta, subtilis
 & graueolentissima, simulque plures omēti par-
 ticulæ, vt & hepatis lobarū planè syderatæ: vn-
 de paucis pòst diebus obiit.

*Gangræ-
 na ex uri-
 na sup-
 pressione.*

Filio meo septenni accidit magna ex cerebro
 defluxio in vretes: vnde vrinæ obstructio
 tanta, vt ne guttula quidem permeare posset, &
 quantumuis ritè variis adhibitis remediis sexta
 die obierit. Inciso apertoque abdomine coram
 clarissimo Ioanne Slotano D. M. inuenti sunt
 renes cum vicinis partibus inflammati & gan-
 græna correpti. Aperui olim corpora ex iliaca
 passione defunctorum, in quibus omentum &
 intestina tota sphacelo tenebantur: ex his fœtor
 grauissimus vetuit penitiùs inquiri morbi cau-
 sam. Breuiter, nulli non corporis parti gangræ-
 na potest accidere.

*Gangræ-
 na ex fri-
 gore.*

Hactenus de gangræna ex intemperie cali-
 da: nunc de iis quæ ex altera actiua intemperie,
 nempe frigida, oriuntur agendum. Talis ea est
 qualis qua sæpe extremę partes corripuntur, dū
 summa vi frigoris humor radicalis & spiritus
 adeò frigescent, vt cogantur atque concre-
 scant: quo modo pinguedo, oleum & ipsa a-
 qua frigore densantur & congelantur. Humore
 radicali sic indurato, calidum innatum suo defi-
 citur

citur alimento: adde quòd externum frigus spi-
 ritus obuios foràs pellit. Tùm verò natura no-
 uos spiritus parti affectæ subsidiarios mittit, qui
 quidem malè compositam partis harmoniam
 nacti illico ad suam originem recurrunt: atque
 ita pars affecta calido proprio destituta interit.
 Idem vsuuenit hyeme iter facientibus per ni-
 uem, glaciem, & aquam frigidam: maximè in re-
 gionibus algidis, Alpibus, inquâ, Islandia, Nor-
 uegia, Liuonia, & cæteris Septentrionalibus:
 quippe iis in locis frequens hyeme mortuorum
 ex frigore occurfus. Plurimis extrema concidi-
 dūt, aurium, narium ac digitorum. Hic memini
 me anno 1588 mense Decembri cum clariss.
 Iano Antonio Saraceno M. D. curare Comitem
 Mansfeldium, cui gangræna ex frigore vtrumque
 pedem inuaserat, vnde & digiti aliquot perie-
 runt: attamen breui persanatus est. Curabam id
 quoque temporis supra quinquaginta equites &
 milites Germanos hoc ipso morbo ex eadem
 causa contracto laborantes: ex quibus complu-
 res restituti, nec tamen sine tibiæ aut pe-
 dum manuùmve detrimento. Eo tempore (proh
 dolor) dissipatas magnas illas Germanorum
 nostrorum in Gallia copias hostis in Sabau-
 diam vsque ita persequebatur, vt plerique mi-
 feri vadatis annibus, aliisq; locis niuosis su-
 peratis, vitam fuga redimere cogentur. Ea-
 dem ex causa paulò post obierunt plurimi li-
 pothymia, syncope, ac sudoribus frigidissi-
 mis: alij verò gangræna & sphacelo correpti.
 Hos interim boni Geneuenses (quod comme-
 morare iquat) benignè & Christianè amplexi

*Observa-
tio.*

*Observa-
tiones.*

sunt, nonnullos Xenodochio suo, alios priuatissædibus excipientes, iisque liberaliter medicos & chirurgos suos adhibentes: ac inter cæteros præstantissimos viros Ianum Antoniũ Saracenum M. D. & Ioãnem Griffonium Chirurgum. Sed & plerisque sanitati restitutis ac in patriam remigrantibus suppeditauere tum pecuniam, tum etiam vestimenta, quoniam spoliati nudatique venerant.

*Observa-
tio.*

Medicamenta narcotica, velut Opiũ, Cicuta, Hyoscyamus, Mãdragora, temerè inflammationibus adhibita videntur cogere humorem radicalem, ipsũque adeò innatum calidum extinguere, quod & ipsius aque frigore vsuuenire obseruauit. Siquidẽ anno 1591. sub Canicula puella laborans feбри cõtina eaque ardentissima, dum die critico sudore & calore summo estuat, deditur ab imperita quadã scœmina è lecto ad puteum: hinc hausta situla frigidissimæ (qualis est ferè puteorum id temporis) immersisq; manibus ad frigus captandum, statim exortus est dolor quacunq; aqua attigerat, cum tumore & liuore. Propinqui neglectis remediis initio salutaribus, post octauum demum diem me consulere: tũm deprehendi dextram puellæ ad carpũ vsque vesicis liuidis extuberantem: extrema digitorum arida & verè syderata: adhibitis tamen scarificationibus, aliisq; idoneis remediis tãtum effeci, Deo sic fauente, vt tota propemodũ manus conseruata fuerit, excepta prima digitorum articulatione. Altera verò manus initio quidem tumore dolorèq; affecta fuerat, sed postmodũ omnẽ malignitatẽ in dextram quasi deposuerat.

Et si

*Gangra-
na ex in-
temperie
humida.*

Etsi qualitas humida patiens est potius quam agens, tamē (vt supra cap. 2. attigi) spiritus insiti humorque radicalis, & cum his innatū calidum possunt ab ea suffocari. Itaque quoties pars aliqua corporis, ac potissimum tibiæ & pudenda insigni intēperie frigida & humida eaque diuturna conflictantur, facile possunt gangræna aut sphacelo prehendi. Verūm hæc gāgræna species vix aliis accidit, quān qui diutius morbo aliquo laborarint, velut hydrope, aut alio quopiam grauiissimo partium internarum affectu. Neque verò existimanda sola per se id genus intemperies partem extimam occupans inibi gangrænā efficere: at præcipua causa innati calidi, spirituum item & alimenti penuriæ ascribenda. Ista enim morbi diurnitate & acerbitate plurimum imminuuntur, maximè in partibus intimis & organicis: adeò vt partes remotas iis tadē destitutas necesse sit interire: vt sæpius hydropticorū tibiis accidisse memini. Sic & pudēda cum sint vicina hepatis emunctoriis, prætereaque suapte natura rara & mollia, facile imbuuntur humoribus serosis, quibus redundantibus suffocatur innatum calidum, haud secus ac exigua flamma aqua copiosa iniecta facile restinguitur. Quòd si quis imperitus admouerit emplastica, vti fit interdū, tantò citius accidit ipsa suffocatio. Ex eadem intemperie gangræna in ore infantium, quoties copiosus extillat humor ex capite, in iis maximè qui hydrocephalo tenentur.

Etsi sicca difficilè corrumpuntur, est tamen gangrænæ species, quæ nonnisi ad intemperiem siccam reuocari potest, & nihil est a-

*Gāgræna
ex intem-
perie sic-
ca.*

liud, quàm absumtio humoris radicalis, atque exiccatio & quasi marcor venarum & arteriarum ex eo contingens, quòd nullum accipiant à partibus organicis sanguinem: hinc enim fit vt cùm innatum calidum & spiritus insiti non alantur && foueantur amplius sanguine naturali & vitali, necesse sit partem sensim emori, quo modo lucerna oleo, aut ignis ligno deficiente restinguitur. Hæc gangræna solis corporis extremis partibus videtur accidere, præsertim digitis, tibiis && pedibus eorum qui morborum vi extenuantur & contabescunt: verbî gratia, febrium tam acutarum quàm diuturnarum, atrophix, phthiseos & similibus internorum affectuum. Idem senectute aut longa diuturnaque fime confectis euenit. Nam & his partes intimæ & organicæ cùm extremis sufficientem sanguinem & spiritus suppeditare nequeant, non vasa modò, sed & ipsas integras partes exiccari necessum est. Sed & partibus destitutis humore radicali innatòque calido, sensim accenditur calor præternaturalis qui quidem eas corrumpit & putrefacit.

Luxationibus itidem maiorum articulationum, putà scapularum aut coxendicium, malè restitutis, os loco suo motum cõprimit ipsa vasa, prohibetque quominus sanguis & spiritus ad partes subiectas deferantur, vnde atrophia && macies siue brachij siue tibiæ. Quòd si eiusmodi ægri ad senilem ætatem peruenerint, aut longiore morbo conflictentur, tandem ferè in gâgræna discrimen incurrunt.

*Hippocr.
Aphor.
60. sect.
6.*

*Observa-
tio.*

Idem accidit obstructa vena caua, vt ante aliquot annos obseruavi. Quidam alioquin

bono

bono temperamento præditus & ætate integra incidit in gangrænam vtriusque tibiæ, latente causa: nisi quòd antea tibiæ & pedes assiduò frigebant, ingrauescebāt & quasi stupore tenebantur. Vtut sit, illi superuenit gangræna, nulla præcedente febris aut causa externa: itaque paulò post obiit, oborto adusque genua sphacelo. Aperto cadauere inuenimus tumorem scirrhum circa venam cauam descendentem, nempe infra renes, vbi hæc vena ad vtramque tibiam bifurcatur. Scirrhus in magnitudinem auctus ita constrinxerat venam cauam & arteriam descendentes, vt nullus sanguis ad crura nutrienda & viuificanda permeare posset. Hæ igitur duæ posteriores gangrænae species possunt quoque ad spirituum interceptionem ceu causam referri. Breuitati studens taceo cætera similis gangrænae exempla quæ habeo. Ex superioribus autem omnibus colligo, omnem intemperiem posse esse causam gangrænae: nec ita tamen vt omnis intemperies necessariò in gangrænam degeneret, sed ea tantùm quæ & vehemens est & diuturna.

CAP. IIII.

Secunda particularis causa Gangræna, nempe alteratio vehemens ex qualitate occulta.

SVprà de gangrænis quæ oriuntur ex qualitate manifesta, hoc est, ex intemperie aut calida, aut frigida, aut humida, aut sicca: sub quibus etiam compositas complectimur: quando rarò

*Galen. de
inaequali
intempe-
rie.*

sola & simplex intemperies occurrit, ut annotat Galenus. Nunc tradenda est altera causa, qualitas videlicet occulta, ideò sic dicta, quòd non agat in corpora calefactione, refrigeratione, humectatione, aut exiccatione manifesta, quemadmodum superiores intemperies, sed modo quodam occulto & mentibus nostris imperuestigabili subito corrumpat corporum substantiam: ut fit in gangrænis compluribus. Vnde intelligimus, quàm sapienter Hippocrates diuinum quiddam inesse morbis plurimis dixerit. Quamuis autem in gangræna à medicamentis septicis, aut à morfu ictiue venenato, potest plerunque notari causa aliqua manifesta, nempe intemperies: est tamen præterea quiddam aliud peculiare & supra naturam ac mentes humanas: quod vel mediocriter in chirurgia exercitatis licet animaduertere.

*Prænot.
lib. 1.*

*Io. Fern.
de abditis
rerum cau-
s. lib. 2.
cap. 15.*

Porro materia huiusmodi malignitate comitata, aut corpori innascitur, aut extrinsecus aduenit, ex morfu, ictiue virulenti animalis, aut ex adhibitis septicis. Ingenita causa dici potest, verbi gratia, cum grumus aliquis sanguinis extrauenatus, aut alia quæuis materia, corruptione tantâ venenositatem & malignitatē asciscit, ut postea, si naturæ vires tulerint, in extremitates excussa & translata inibi suffocet innatum calidum, ad eoque breui partes eas perdat atque corrumpat. Tale quid obseruavi in rustici puella ad Dusseldorpiam. Huic enim peste antea conflictatæ, cum perfanata videretur ab omnibus luis symptomatis, putà bubonibus, carbūculis, febrī, &c. subito tantus exortus est dolor in vtriusque pedis

*Obserua-
tio.*

dis digitis, vt syderati fuerint illico, adeoque ad vltimam vsque articulationem amputandi fuerint. Verisimile reliquam illi fuisse à pestilentia materiam quampiam malignam, quam velut per crifim natura in extremitates excufferit.

Idem vidimus in morbis minùs malignis, vt in variolis, naturâ criticè exonerante materiam penitus malignam in extremitates & articulos: vnde & ipsa ossa cariola euaserant. Vidi in sequiffima pestilentia, quæ Nouesium Germaniæ oppidum infestauit, aliquot anthracas qui siquam partem carnosam inuaserant, vti clunes, femora, scapulas, mammæ muliebres, eius bonâ partem intra horas 24 ita stupefacerent, primùm, ac deinde etiam planè corrumpent, vt tandem pars tota excideret. Age, quis valeat tantæ malignitatis causam reddere? Et verò omnes pestilentes carbunculi, quoniam momento partis quam occupant natium calorem extinguunt, malignitatem abditam & occultam, quæ tota substantia agit, in sese continent.

Observatio.

Ad hanc quoque causam reuocanda gangræna ex morfu & ictu bestiarum venenatarum.

Quanquam enim quarundam venenum est calidum, putà viperæ, & pastinacæ marinæ, quippe quod calidâ intemperiem ictæ parti imprimat: aliarum verò frigidum, proindèque sanguinem in venis congelans, vti scorpionis & aspidis venenû: habent tamen peculiarem quandâ & occultam vim putrefaciendorum humorum & inficiendorum spirituum. Idem constat ex rabidi canis morfu. Equi & leonis morfus nonnullis venenatus creditur, ob grauiffima quæcipient symptoma-

*Paulus
Agineta
lib. 5. c. 19*

ta: sed dixerim potius has belluas, ceu longè robustissimas, vi sua contundere & cõterere venas ac nervos, imò & ipsa ossa interdum: vnde acutissimus dolor & inflammatio, ac tandem gangræna & sphacelus, ex vehementissima (vti credo) contusione, non quòd venenum vllum latere: comperiatur.

In venazione luporum.

Luporum morsus venenatos tradit Rusticæ domus author: quia quæ momorderint animalia agrè sanentur, ac sæpe numerò demorsæ partes computrescant. Iudicent qui vulneribus ab illorum morflu excitatis adhibiti fuerint.

Denique septica, imprimis Arsenicum, Sandaracha, &c. temerè admota locis calidis & humidis, v. g. ori, emunctoriis, pudendis, & infantium carni molliculæ, scæminarum itidem & eorum qui in otio degunt, aut sedentariam vitam agunt, creant interdum gangrænam & sphacelum. His enim occulta vis ex tota sui substantia liquandæ & putrefaciendæ carnis, cuius vapor dum ad partes principes fertur, spiritus inficit. Memini cùm vix granum Arsenici quantumvis aliorum mistione correctum applicitum esset: vlceri tibie, subinde accidisse deliquia, syncopè, febrim, delirium & inquietem: ex quibus symptomatis facile erat coniiicere tres partes corporis primarias, cerebrum, cor & iecur, labem aliquam sensisse, trãsmissa nimirum pharmaci malignitate per arterias, venas & nervos. Sic mihi retulit clarissimus D. Saracenus, Genevæ intra paucos dies sublatum robustissimũ Heluetium, cui cùm tumore cancroso ad carpum laboraret, Chirurgus quidam alioqui doctus & in arte sua

versatus, pulverem ad cancrum qui recipiebat
arsemici tantillum, quóque aliás erat fœliciter
vsus, adhibuerat.

CAP. V.

*Tertia & ultima causa particularis Gangræna,
nimirum interceptio siue prohibitio
spirituum.*

TERTIA & ultima causa particularis gan-
grænae est interceptio spirituum, sanguinis,
& alimenti: quoties videlicet arteriæ, venæ ac
nerui quacunq; tandem ex causa obstruuntur,
atque ita obstruuntur, vt spiritus illi & sanguis
nequeant permeare fouendo partium humori
radicali & innato calido: vnde necesse sit eas in-
terire. Tale quid nimium frequenter accidit, dum
Empirici & cæteri improuidi homines arctius
luxatos artus ossaue fracta constringunt. Sic e-
nim dupliciter peccatur: Primò, quia maiore co-
pia quàm par sit sanguis & reliqui humores ad
locum affectum attrahuntur: deinde, quia tam
arctè constrictis vasis humorum & spirituum
transitus penitus inhibetur.

Ideo Hippocrates aliique veteres non solùm
vetant in his curationibus tam arctis vinculis
fasciisve constringi partem, sed & ferulas ante
septimum aut vndecimum diem apponi. Nam
totidem dierum interuallo pars affecta ferè ob-
noxia est affluxibus, inflammationibus & cæte-
teris id genus symptomatis.

Prohibetur quoq; spirituum & alimenti ad par-

Hippocr.
de fract.
& arti-
culis.
Gal. lib.
de causis
morb. n.

Hippocr.
lib. de
fract.

Galen.
meth.
med. lib.
6.

Paulus
Ægineta
lib. 6. cap.
100.

tem quampiam transitus, quoties luxata pars superior perperam restituta est, aut occurrunt scirrhosi tumores circa vasa maiora, vt tertio capite annotauimus. Immoderato quoq; vsu astringentium, quæ Practicis defensiuæ dicuntur, interdum adeò constringuntur vasa, vt inhibean- tur arceanturque spiritus & alimentum, refrigeranturque simul & semel insiti parti affectæ spiritus, vt elanguida tandem fiat, & sæpe occupetur gangræna & sphacelo.

Gabriel Fallop li. de tum. cap. 26.

Facta interceptione spiritus animalis, vt in paralyticis & apoplecticis, partes inferiores nõnunquam corripuntur gangræna, & mortificatione tandem perfecta. Huiusmodi iuuenem vidi à lumborum vertebris ad pedis vsque plantas ita paralyticum, vt neque urinam, neque cætera excrementa continere posset. Clunes inuasit gangræna, quos necesse fuit dissecari: nihilominus tamen paulò post mortuus est, quantumuis in eo curando nihil nõ ex arte præstaret doctissimus & peritissimus Cosmas Slotanus illustrissimi Clemensium, &c. Principis Archichirurgus. Ex priuatione illa spiritus animalis accidit vt inferiores partes aggrauatę fuerint, vnde & coccyx cœpit contusione laborare, deindęque propter urinam continenter præterfluentem exulcerari: tandemque gangræna correptus est.

Alicenna lib. 4. sen 3. tract. 1. cap. 3.

Observatio.

In Enterocèle siue hernia intestinorum fit quoque gangræna interceptis spiritibus, quum intestini pars aliquantisper intra scrotum continetur, quæ flatuum & excrementorũ copia plurimum distenditur, in ipsis autem rupti peritonæi aut relaxati angustiis ita arctè cõprimatur,

vt spiritus & alimentum intercludantur. Sic enim necesse locum gangræna & sphacelo prehendi:quemadmodum sæpius accidisse obseruauimus. Corripit & talum gangræna, qualem nuper obseruauimus in ornatissimo viro D. Henrico Balbani. Quoties enim propter fracturam vulnus vlcusue tibię pes diutius erectus insistit talo, inde talus contunditur & comprimitur, atque ex ista contusione & compressione tandem oritur gangræna & mortificatio, compressis & arctatis simul & semel eo situ venis & arteriis ipsum crus & tibię pulpam decurrentibus, vt spiritus & sanguis nequeant liberè ad talum penetrare. Huc quoque facit assidua tibię extensio, per quam distentis etiam vasis innatum calidum & sanguis nequeunt descendere in partem affectam: vnde tandem ea frigescit & interit. Ea porò distensione vasorum posse frigescere partem affectam ex eo intelligitur, quòd equitando per frigidam tempestatem si pedes diutiùs intra fulcra pedum equestria cõtineantur, frigent impensissimè: sin extra fulcra propendeant, per se ociùs incalescunt. Sanguis enim & calor patentibus ipsis vasis illicò ad pedes recurrunt.

CAP. VI.

Signa Gangræna.

Signa gangræne ex inflammatione siue intemperie calida sunt hæc: dolor pulsans qui præcessit cum inflammatione, multò remissior est: mutaturque rubicundus inflammationis color in

Signa gangrænae ex inflammatione.

Hippocr. li. de fræ. Gale. lib. de tum. præ. DATM.

pallidum, fuscum & liuescentem. Exoriuntur & pustulæ grandiores plenæ ichore, loturæ carniū simili. Hæc autem omnia concingunt, quòd locus affectus tendat ad mortificationem, sanguisque & calor partim recurrant ad centrum & originem suam, cor & iecur, partim corrumpantur. Inde enim pallor in parte affecta, remittitque dolor pulsabilis, qui antè extitit ex eleuatis propter conflictum innati calidi cum calido præter naturam vaporibus humorum putrescere incipientium. Nisi verò superetur præsentī remedio morbus, reuocato innato calido ad partem affectam, & expulso eo calore qui est præter naturā, euacuatūq; simul & semel humoribus iam corruptis, tūm quoque desinit artiarum pulsus, quia spiritus non transmittitur, aut si transmittitur, inuenit partem tam malè affectam, vt ab ea recipi nequeat. Sic deficiente spiritu vitali, pars oppletur excrementis & humoribus, vnde ea remollescit & relaxatur, atque adeò si comprimatur, remanet impressum vestigium ceu à compresso œdemate. Denique sensus neruorum minuitur, vt tandem secari, vellitari & vri possit locus absque ægroti sensu aut perceptione distincta. Huiusmodi res accidit nobili sceminae Coloniensi, cuius tibiæ gangræna affectæ tria aut quatuor cauteria actualia applicui, coram clarissimis Medicinæ Doctorib. DD. Henrico Bottero, Illustris. Hassiæ Lantgrauia medico, & Ioanne Kuenio Bridbachio. Tantum verò abest vt conquereretur de cauterum vstione, vt contrà subinde exprobraret à nobis applicitā niuem, glaciem, aut frigidissimum quippiā.

Hæc

Hæc privatio sensus non gangrænæ tantum, sed & sphaceli, adeoque imminentis mortis *ἰεμπύειον* est longè certissimū, eo quòd putredo tanta venis, arteriis & nervis concepta est, vt inde non minima portio ad partes principes deferatur. Tūm quoque secuta est febris acutissima cura syncope, dolore capitis, delirio, vomitu, aliisque grauissimis symptomatis.

Gangrænæ ex frigore facile est indicium. Ex frigore enim subitò magnus dolor oritur pungens & mordax, ac initio rubor scintillans, eo quòd cutis meatibus frigore constrictis calor abundè cogitur: at paulò post locus ex rubeo fit liuidus & frigidissimus, frigore depellente sanguinem & innatum calidum, adeoque refrigeratis & dissipatis insitis spiritibus. Itaque pars priuatur motu & sensu, accedente horrore siue tremore, qualis solet quartanam antecedere. Præterea ex ipso ægro resciri potest vtrumne niues aut aquas frigidiores traiecerit, ex quibus frigus contraxerit. At si tam diuturnum sit frigus, vt loci innatum calidū nequeat amplius resistere, superueniet sphacelus & omnimoda mortificatio. Ait enim Hippocrates, frigida nimica ossibus, dentibus, nervis, cerebro, spinali medullæ, adeoque vitæ nostræ, quæ quidem in calido humidoque temperatis consistit. Signa gangrænæ ex intemperie humida sunt hæc: Locus iam pridem affectus fuit ingenti tumore, aquis & humoribus serosis ac œdematis referto: æger autem est debilis, macilentus, cachecticus, imò etiam plerunque hydropicus. Talis ferè gangræna pudendis & tibiis accidit, nullo tamen antea dolore

*Signa gā-
gr. ex fri-
gore.*

*Leuīn.
Lem. de
occult.
nat. mi-
rac. lib. 4.
cap. 2.
Ambros.
Par. lib.
12. cap.
24.*

*Signa gā-
gr. ex hu-
mido, sine
ex quali-
tate hu-
mida.*

magno. Neque enim humida intemperies dolorem gignit, nisi extensione ob ingentem humorum copiam: attamen membro extinctioni proximo superueniunt dolores acerbissimi, haud secus ac in cæteris gangrænæ speciebus. Postremò arteriarum pulsus desinit, liuesciturque locus, ac sensus deperditur.

*Signa gā-
gr. ex in-
temp. sic-
ca.*

Gangræna ex intemperie sicca, deficiente videlicet alimento, eo primùm cognoscitur, quòd nullus adsit dolor, inflammatio, tumòrue ab initio, deficiente nimirum affluxu siue copia sanguinis aliorumue humorum inflammationi cõcipiendæ paratorum. Deinde hæc gangrænæ species accidit corporibus macilentis, infirmis & extenuatis, siue senio, siue diuturno & graui morbo, quorum vires elanguidæ, alimentumque absumtum est. Tertio pars statim à principio refrigeratur ac stupefit, eo quòd spiritus animales, vitales & natiui in ea minimè vigeant. Quarto hæc gangræna extremis accidit, putà tibiis & pedum digitis plurimùm, aliàs etiam manu & digitis, extremo naso & auriculis. Interim æger morbum vix sentit: at vbi tandem exoriuntur pustulæ aut bullæ aqua rufa plenæ, quarum ima pars, si excideris, conspicitur liuida, nullo aut exili sensu, tùm fiunt acutissimi dolores, febris, aliáque symptomata, simulque sistitur arteriarum motus & pulsatio.

*Signa gā-
gr. ex qua-
litate oc-
culsa.*

Gangræna ex occulta qualitate diligenter & accuratè distinguenda à gangræna ex frigore, aut intemperie sicca: quia, vt dictum est, si intemperies in causa est, symptomata interna, putà febris, syncopæ, deliria, &c. obscura erunt, nec prius se-

se patefacient quàm pars extrema corruptionem capeſſat. At ſi qualitas occulta, materia videlicet maligna corpori ingenita, quam ab intimo corpore ad extremas partes depellat natura, tùm erit ingens naturæ cum morbi cauſa conflictus. Unde etiam ſubitò febris, alteratio, ſyncopæ: partis item liuor, nigredo & mors. Sin gangræna fuerit ex morſu aut ic̄tu beſtiæ venenatæ, aut carbunculo peſtilenti, aut ſeptici alicuius applicatione, id cum per ſe facilè, tum ex egri & adſtantium ſermone intelligi poteſt. Denique ſi gangrænae materies innata ſit corpori, ſymptomata interna ferè apparebunt prima, antequàm gangræna ſeſe patefaciat: ſin extrinſecus aliunde aduenerit venenata materies, contrà eueniet.

Signa gangrænae ex ſpirituum interceptione, *Signa gangrænae ex ſpirituum interceptione.*
 maximè ex arctiore ligatura in fracturis, luxationibus &c. hæc ſunt. Pars prætumida eſt, dura, & diſtenta: nempe quia conſtrictione illa pluri-
 mus ſanguis aliique humores euocantur, qui vehementes dolores faciunt & inflammationem. Exoriuntur etiam bullæ maiuſculæ ichoris plenæ, loturam carniū repræſentantis. Præterea pars affecta ingraueſcit & ſit immobilis, quia deſi-
 ciunt ſpiritus: ex eadem etiã cauſa impreſſi digiti veſtigiū in ipſa parte remanet, ipſaque cutis à carne diduci videtur. Diſtenditur & nonnunquam pars flatibus, ita vt ſi cōtrectes, non aliter crepitet, quàm vitulina caro, quam lanuus ſuo flatu impleuerit. Si pungas ſcalpello, exit flatuſ cum humore pauco ſtridens, hauđ ſecus atque cum ex feruentis ollæ anguſto foramine quidpiam effūditur. Hæc omnia ſigillatim obſeruata anno

1595 mense Ianuario, tum à meipso, tum à clarissimo Ioanne Kuenio Bridbachio M. D. in famulo ornatissimi Gualtherij à Prato. Denique, ex ægro ipso etiam poterit resciri, numquod ingens vulnus acceperit, ex quo vasa per transfuersum secta fuerint: aut nunquæ luxatio ei malè fuerit restituta, vtrumue astringentia emplastra diu gestauerit.

C A P. VII.

Signa Sphaceli.

SUPERIORE capite signa gangrænæ diuersa notauimus, prout ex causis quoque diuersis orta erat: at sphaceli, quantumuis è diuersis orti causis, illa plane eadem. Nam siue ex calida, siue ex frigida, siue ex humida, siue ex sicca denique intemperie, aut ex ipsa spirituum interceptione orientur sphaceli, omnes sunt inter se simillimi: hoc vno excepto, quòd in sphacelo ex qualitate occulta grauiora cernuntur symptomata, febris, inquàm, syncopæ, delirium &c. quàm ex manifesta. Sphaceli signa sunt. 1. Pars affecta multò quàm antè grauior, vix mouente sese ægro propter decedentes spiritus & vitâ ipsam. 2. Rubor & genuinus color depereunt, fitque pars liuida, atra, emortua & graveolens instar cadaueris. 3. Pars antè dū vigeret gāgræna mollis, per sphacelum exiccatur. 4. Cutis apprehēsa & digitis in altum sublata, videtur à carne diduci. 5. Sensus exquisitus & perfectus nullus: vt facile sit secare, ligare, vrere, & quamlibet operationē moliri ci-

*Sphaceli
signa.*

tra

tra sensum ægri. Quòd siquid sentire videatur, non aliunde id accidit quam ex prioris doloris phantasia, aut ex operationum quæ fieri debent apprehensione. Quòd ad motum extremorum qui diutissime peritat, prudens chirurgus non propter eum differet amputationem. Quù enim musculi caput mouetur, eius cauda nempe tēdo motum eum sequitur. Sic quum mouentur tibiæ musculi, pedis sequuntur digiti: quanuis fortè ante quatrimum mortui sint digiti. Etsi verò sphaceli signa quædam cum gangræna sunt cōmunia, veluti color liuidus, grauitas, sensus deprauatio, &c. ea tamen in sphacelo quàm in gangræna euidentiora & longè vehementiora videntur.

*Ambros.
Parac.
lib. 12.
cap. 28.*

C A P. VIII.

Prognostica Gangræna & Sphaceli.

COGNITA gangræna & sphacelo, antequàm ad agendum Chirurgus aggrediatur, prospicere debet, quis morbi futurus sit exitus: utrùmne medicabilis, an immedicabilis sit, an etiam diuturnus futurus. Omnes enim morbos sanare impossibile, teste Hippocrate: quãuis illud optabilius foret, quàm prælagire imposterũ euentura. At cùm fieri nequeat, saltem significare chirurgum oportet ægri familiaribus adstantibus, quis futurus sit euētus: sic enim apud illos fiduciam sibi comparabit ex artis suæ peritia, & imposterum calumniã deuittabit, cui est alioqui ars Medica nimum hisce temporibus obnoxia.

*Hippocr.
præan. li. 1.*

Tria ad prognosim necessaria. Bene verò prædicturus chirurgus tria consideret: essentiam & naturam morbi, hoc est, grauisne sit, an leuis: vires ægri aut vegetas, aut imbecilles: partem denique ægram. Nam si leuis est morbus, & quidem in membro à partibus principibus remoto, velut in brachiis aut tibiis, vires autem vegetæ & firmæ, facillè sanabitur. Sin omnes hæc conditiones aut earum pars contraria sint, æger in vitæ aut diuturnioris morbi periculo versabitur. Verùm hæc fusiùs & accuratiùs declarantur: hunc in modum.

*Celsus
lib. 5.*

Gangrænam, auctore Celso, si nondum planè tenet, sed adhuc incipit, curare non difficillimùm est, vtique in corpore iuuenili. Attamen summa diligētia & industria desideratur: corpus itidem vegetum ac robustum esse par est: alioqui frustra nitente chirurgo definet gangræna in sphacelum, & eum quidem immedicabilem, auctore

*Ægineta
lib. 4. cap.
19.*

Ægineta, nisi tota pars vitiata amputetur. Gangræna in partibus humidis, gingiuis, palato, naribus, pudendis, osculo vteri, & intestino recto rarò sanabilis: in sphacelum autem degenerans, insanabilis: propterea quòd partes illæ sunt calidæ & humidæ, raræ, spongiosæ, adeoque plurimis humoribus & excrementis suscipiendis opportunæ. Præterea verò ipsum innatum calidum cum facile succumbat in illis partibus, eò etiam citiùs suffocatur.

Gangræna partium intimarum, iecoris, lienis, renum &c. periculosa, imò etiam lethalis.

Quibus cerebrum sphacelatum est, intra triduum pereunt. Si verò hos superauerint, sani fiunt, inquit Hippocrates. Tum enim sperandum est,

mor-

morbum inclinare, & vires esse validas quæ corruptionem vincere possint.

Attamen Galenus eo loco negat Hippocratem intellexisse quem nos sphacelum vocamus, sed gangrænam potius, aut ingentem aliquam inflammationem: atque ita sphaceli nomine priscis Græcis dictam interdum gangrænam testatur. Si enim, inquit ille, sphacelus est corruptio partis cuiusque quam is occupat, insanabilis est: at Hippocrati sphacelus est sanabilis nonnunquam. Non est ergò verisimile eo loco proprio significato accipi sphacelum, sed pro gangræna potius verè dicta, quæ est quasi via ad sphacelum & illius velut ante ambulo. Gangræna hydropticorum tibiis superueniens rarò sanabilis, sæpius in sphacelum degenerat. Quòd si releuetur æger, restabit tamen vlcus non nisi longo tēpore sanandum, teste Hippocrate. Cùm enim non sanentur vlcera, nisi exactè priùs desiccata, quod in hydrope fieri nequit propter nimiam humiditatis copiam, necesse est hydropticorum vlcera difficilè sanari, quandiu saltem eorum corpora ita affecta sunt.

Perniciosa tali gangræna, propter symptomata quæ secum inuehit, ratione magni tēdinis acutissimo sensu præditi. Quòd si os tali corrumpitur, ut plurimū eger pedis actionibus priuatur: tum quia corruptio ea non nisi difficillimè corrigi potest (os quippe molle & spongiosum cùm sit, facilè humores allicit & combibit, qui cariem augent ac fouent) tum quòd tendo ille à talo veluti soluitur atq; ita diuellitur, ut ipsius pedis motum deperdi necesse sit.

*Hippocr.
Aphor.
50. sect. 7*

*Hippocr.
Aphor. 8.
sect. 6.
Idē lib. de
vulcerib.*

*Hippocr.
lib. de fra-
cturis.*

Sphacelus à pede aut tibia ortus indéque genu ipsum transcendens lethalis vt plurimum: pars enim illa femoris carnosâ cum sit calida & humida, putredo facillè serpit & in musculos ita sese insinuat, vt nequeat penitus tolli, quantumuis tibia ipsa amputetur.

Gangrænæ ex causa primitiua, putà contusione, vstione, fractura, &c. ferè sanabiliore & minus periculosa, quàm quæ ex antecedente causa ortum ducunt. Huiusmodi enim gangræna interna viscera testatur adèd malè affecta, vt medicamentis vix vllus sit locus.

Beniu. de Abd. ac mir. mor. caus. cap. 71. Rēb. Doct. Med. obser. cap. 27. & 53. Galen. meth. med. lib. 7.

Gangræna ex siccitate & atrophia difficilè & tardè curabilis: in sphacelum verò desinens, penitus incurabilis, imò & lethalis: maximè si æger sit prouectioris ætatis, debilis & macilentus, morbus autem in tibiis sit & pedum digitis. Id enim extremam siccitatem arguit, quæ insana bilis est, teste Galeno.

Gangræna ex qualitate occulta periculosissima, ac plurimum deplorata & lethalis, præcipuè si in sphacelum transeat: siquidem ex partibus sphacelo affectis virus siue vapor quidam venenatus attollitur, qui partes nobiles planè inficit.

Gangrænæ ex prohibitione ac interceptione spirituum vitalium, naturalium & animalium, ac potissimum quæ luxationibus malè restitutis superueniunt, vt & quæ à vasis transuersim sectis proficiscuntur, difficillimè curantur: in sphacelum verò degenerantes, lethales. Rei causam habes capite proprio de gangrænæ causis.

Vlcus in gangræna & sphacelo cōsiderandum quoque diligēter. Nam si sit liquidum & aridum,

aut

aut nigrum & aridum, parum aut nihil egerens materię pro magnitudinis ratione, inclinent autem ægri vires, certa mors intra paucos dies expectanda. Quippe adeò infirmatur altrix facultas, vt nequeat amplius transmittere sanguinem aut alimentum parti affectæ, sed eam siccare sinat. Quòd si qua fortè materies corrupta inerat corpori, antea euacuari solita per vlcus, cum sit facultas expultrix infirmior, quàm vt valeat transmittere & propellere ad partes remotiores, ea manet in corpore, & partes primarias lædit: vnde interim & ipsum quoque vlcus siccum & aridum conspicitur.

Ex gangræna & sphacelo moribundis plurimum adest frigidus sudor vniuersalis: siue quia totum corpus ita abundet humoribus frigidis, vt neque natiuo, neque febrili calore possint incallescere: siue quia natura vel, iuxta Hippocratem, innatū calidum, perquam imbecille est. Accidunt quoque syncopæ & cordis palpitationes, exhalatis per arterias ad cor vaporibus putridis. Interim pulsus obscurissimus & vermiculans est, propterea quòd arteriis vaporum copia oppletis prohibetur diastolæ & systolæ. Ad sunt quoque deliria & paraphrenitides, propter vapores copiosos sublato ad caput & cerebrum offendentibus. Vt autem gangrænæ variæ sunt causæ, ita & varius est ex ea morientium status. Alij enim veluti sopiti moriuntur, alij etiam inter loquendum: plerosque tamen comitantur acutissimus dolor, spasmi, deliria &c. Quibus enim gangræna oriunda ex intemperie sicca, aut quibus ætas grandior & extenuatio multa, hos ferè mors

opprimit loquentes. Quibus autem gangræna ex intēperie humida, hi somnolenti ac soporosi pereunt. Contrà quibus intemperies calida in causa est, ferè morte violenta perimuntur, quam comitantur febris, syncopæ, deliria, paraphrenitides & spasmī: præsertim si iuuenis & robustus æger fuerit.

CAP. IX.

Gangræna curatio vniuersalis.

GANGRAENAE remedia alia vniuersalia, hoc est gangrænae cū aliis morbis pluribus communia, alia particularia. Vniuersalia sunt, verbi gratia, diætā, euacuatio corporis adhibitis purgationibus, phlebotomia, cucurbitulis, frictionibus, &c. Particularia traduntur, scarificationes, cauteria siue potentialia siue actualia, & quæcunque huiusmodi putredini & malignitati repugnant: de quibus infrà fusiùs. In administrandis remediis vniuersalibus accuratè perquirèda est causa antecedēs siue interna, vt ab ea sumatur prima curationis indicatio. Nā si gāgræna proficiscitur ab affluxu humorū calidorū & humidorum, oportet diætā & sex rerum non naturalium vsū tendere ad refrigerandum & exiccandū, nisi adsit febris: tūm enim diætā paulò humidior præcipienda est ægro, præsertim iuueni: vti & si materia peccans fuerit calida & sicca. Purgatio, siquidē erit necessaria, perficietur cholagogis, vti electariis Diasebesten, Diaprunis, lenitiuo, rosato Mesuēi, de succo & similibus.

i. Indica-
tio cura-
tionis.

libus. Phlebotomia & cucurbitarum hirudinumque applicatio conducibilis cum ad reuulsionem & deriuationem, tum ad humoris peccantis euacuationem, praesertim in gangraena ex affluxu sanguinis. Sin erit merabilis flaua, hoc est humor cholericus, phlebotomiae parcendum: quippe sanguis veluti frænum est humoris bilioli. Aeger etiam abstinebit à vino & calidis omnibus: bibat verò ptissanã cui sint incocti Tamarindi, itémque oxalis, addito syrupo citriorũ, aut de succo limonum, de acetosa, arantiorum, acetoso, granatorũ & similiũ. Sin ex causa frigida & humida sit morbus, diætã & sex rerum nõ naturalium vsus vergēt ad mediocrem calorem & siccitatem. Quamobrem addantur in cibis rosmarinus, hyssopus, thymus, maiorana, cinnamomum, radic. petroselini, sceniculi, aliãque diruetica. Purganda quoque pituita Elect. Ind. maiore & minore, Diaturbith, Diaphœnico, Diacartamo, & similibus, pro ratione ægri ætatis & virium.

Tandem quauis arte euacuandum & desiccandum corpus, & roborandę partes interne, ac iecur imprimis, trochiscis de rhabarbaro, de eupatorio & diarrhodon.

Prædominante humore melancholico, siue atrabili, abstineat quoque æger à cibariis crassioribus & concoctu difficilibus, salitis carnibus, aromatis, leguminibus, ferina, auibus aquatilibus. Ac vbi præparatus fuerit humor syrupis de epithymo, de fumaria, & lupulorum sumtis cum aquis stillatitiis, aut decocto earundem herbarũ, purgetur Diasenna lenit. pulu. senne præpar.

confect. Hamech. aut pilul. de fumo terræ: dissolventur isthæc electuaria in decoctione fumarix, epithymi & polypodij. Sin gangræna proficiscatur ex siccitate & ex atrophia, erunt internæ partes humectandæ bono alimento: externæ autem vnctionibus ex oleis amygdalarum dulcium, liliaceo, violaceo & similibus. In hac gangræna specie nocet venæ sectio, itémque frictions & cucurbitæ, nisi fortè ipsi parti affectæ adhibeantur, alliciendorum gratia spirituum & sanguinis quo ipsa alatur. Ætas quoque, temperies corporis, sexus, regio & anni tempestas indicant quid factò sit opus. Amplius enim refrigerantia desiderantur in habitu bilioso, æstuosa regione, tempore & anni tempestate itidem calida, quàm si omnia secus habuerint.

In Topicorum quoque usu habenda erit horum ratio, nempe 1. Causæ. 2. Aetatis. 3. Sexus. 4. Virium. 5. Partis affectæ. 6. Omnium verò maximè, vehementiæ & magnitudinis morbi. A causa prima sumitur indicatio. Nam si fuerit affluxus phlegmonicus, potentiùs refrigerandum est & euacuandum, quàm si causa in humore pituitoso consistat. Præterea humores arcendi sunt defensiuis: contrâque attrahendi iidem si causa sit siccitas sanguinis alimentique penuria. Rursum si causa sit arctior ligatura, ea soluenda & medicamen adhibendum incidendis, abstergendis & desiccandis humoribus retentis circa ligaturam, quò pateat spiritibus via. Si erit luxatio aut ossium eminentia, suo quoque loco restitui oportet, quoad eius fieri poterit.

1. Indica-
tio.

2. Indi-
cario.

Secunda indicatio ab ætate desumitur. Nam
iuueni

iuueni ægrotō caro & partes omnes molliculæ: sunt proin medicamenta adhibenda minùs effi-
cacia, quàm quæ prouectioribus. Horum enim
caro & partes duriores ac solidiores, verbi, gra-
tia, agricolarum, nautarum, venatorum, baiulo-
rum & aliorum eiusmodi laboriosam vitam a-
gentium. A sexu itidem indicatio. Ferè nanque
delicatiùs tractanda mulier aut puella, quàm vir
quispiam, aut habitior adolescens: similiter &
mollitiùs otiosi ac delicati omnes: itémque eunu-
chi, quàm superiores illi agricolæ aliique id
genus.

3. Indica-
tio.

Ab ægri quoque viribus quarta sumitur indi-
catio. Nam si firmæ fuerint, chirurgo integrum
erit applicare valentia remedia, & necessarias
operationes exequi. Sin morbo iam deiectæ vi-
res, vix præstari poterunt quæ alioqui necessaria
forêt. Prudentis autem hominis est, inquit Cel-
sus, eum qui seruari non potest, nō attingere, ne
videatur occidisse quem fors ipsius peremit.

4. Indica-
tio.

Quinta indicatio petitur à parte affecta. Nam
oculi, os, pudenda, vterus, anus, articuli, verte-
bræ & alia id genus, itémque partes exquisito
sensu præditæ sunt molliùs tractandæ, quàm quæ
sunt musculosæ, vti brachium, tibia &c. Ita sese
geret Chirurgus quoad eius fieri poterit pro
ratione indicationum quæ sese offerent.

5. Indica-
tio.

Sexta & postrema superest indicatio quæ pro-
pmodum omnia subuertit, nempe morbi ma-
gnitudo. Itaque si recens est morbus, & putredo
tantummodò superficialis, sat est leuiter scarifi-
care partem affectam, & adhibere Ægyptiacum
vel simplex, vel melle rosaceo temperatum pro

6. Indica-
tio.

partis affectæ natura, prôque ætatis & sexus ratione. Sin grauis sit morbus, mineturque spha-
 celum, incidēda pars est altiùs, apponendùmque
 Ægyptiacum compositum, aut ruptoria & cau-
 teria potentialia: aut ipso actuali cauterio, si qui-
 dem fieri potest, auferendum quicquid corru-
 ptum est. Nihil enim clementer agendum in tam
 diro morbo, solitòq; vel partē affectā vel corpus
 vniuersum perdere: maximè quum degenerat in
 sphacelum. Quapropter si superiores indicatio-
 nes vel tantillam spem faciunt, protinus adhi-
 bendum est extremum remedium iuxta Hippo-
 cratis Aphorismum: Extremis morbis extrema
 sunt adhibenda remedia. Sic enim remedium
 morbo analogum non poterit non esse vtile,
 quantumuis violentum. Sic Heluetio illi in ca-
 pite vulnerato, de quo cap. 3. vidi præstantissi-
 mum Chirurgum Ioannem Griffonium feliciter
 adhibuisse supra duram matrem syrupum ex Æ-
 gyptiaco, liquidissimam videlicet eius vnguenti
 partem, quæ pulueribus subsidentibus innata-
 bat: vnde statim cohibita est putredo quæ du-
 ram matrem occuparat: alioqui remedio imbe-
 cilli nihil fuisse effecturum erat verisimile. At
 Ægyptiacum hîc appello extremum remedium,
 habita partis ratione cui apponebatur. Monitos
 interim chirurgos velim, ne hæc aliãve id genus
 valentia remedia adhibeant cerebri membranis,
 nisi manifesta putredine seu corruptione, tenta-
 tis, qualis in illo Heluetio cernebatur: alioqui su-
 peruenirent grauissima symptomata. Ac ne iis
 quidem diutiùs vtendū cēseo, imò intermitten-
 da statim atq; morbi malitia cohibita videbitur.

Porro

Hippocr.
 Aphor. 6.
 sect. 1.

Porro quia omnis in vniuersum gangræna & sphacelus putrefactionis ratione veneni plus minusve particeps est, pro ratione morbi maioris minorisve, conseruandę firmandęque partes primarię, cerebrum, cor & iecur, vt ne vaporibus & exhalationibus à putredine ista sublatis tententur, idque remediis tum internis, tum externis. Cor à vaporibus malignis egregiè tuetur lapis Bezoar, cuius quinque aut sex grana in vino albo propinantur, si absit febris: sin minus, in aqua buglossi aut cardui benedicti. Quibus non suppetit Bezoar, per interualla scrupulus terrę sigillatę aut boli Armenę, aut cornu monocerotis exhibendus: huic tamen cerui cornu haud multum cedit contra venena. Succus citriorum cum saccharo & ptissana in eundem vsum efficacissimus. Theriaca & Mithridatium laudantur, si soluatur aqua aut decoctione cardui benedicti & ægro præbeantur à scrupulo ad drachmam vnam. Sunt quoque conseruę rosarum, violarum, buglossi & nenupharis vtilissimę: & si vehementior sit febris, cordialibus (theriacę ac Mithridatio imprimis) addendum est aliquantum trochiscorum de Caphura: hæc enim putredinē inhibet. Extrinsecus applicandum epithema sequens:

℞. aquarum ros.
buglossę &
borraginis, ana ℥ ij.
vini odorati ℥ j.
aceti ℥ ss.
spec. diamargar. frig. ℥ ss.
ligni aloës

*Christop.
Andreas
in aciatr.
cap. de
cornibus.
Ambros.
Parac
lib. 21.
cap. 62.*

cort. citri.

rasuræ ebor. ana ℥ β.

croci gr. 6.

Misce: Fiat epithema. Applicetur tepidum cordis regioni cum panno purpureo.

In pauperiorum gratiam æstate accipitur copiosa borrago cum paululo melissæ: contundetur in mortario cum cyatho vini albi, & paulillo aceti rosati: expressioni addetur cinnamomum & crocus puluerata: dein applicabuntur vt suprâ.

Contemperandus quoque vehemens iecoris calor, idque exhibito ægrotanti syrupo citriorû, granatorum, aut acetosæ, cum aqua destillata aut decoctione endiuix, lactuæ, portulacæ, acetosæ aut cum ptissana, cui potest addi paulû diamargariti frigidi. Interim prorsus abstineat vino aliisque calidis. Extrinsecus iecori applicetur epithema sequens:

℥. aquarum endiuix,

cichorij,

lactuæ,

absinthij, ana ℥ ij.

aceti ℥ β.

spec. Diarrhod. Abbatis ℥ j.

fantali rubri ℥ β.

Misce. Si fueris ruri desintque aque, harum loco herbæ illæ aut omnes, vel pleræque vsurpêtur, succus exprimatur: aut fiat earundem decoctio: deinde addito paulillo aceti & caphuræ, applicetur iecori.

Si capitis dolor vehemens sit, nec æger somnum capiat, vapores clysteribus & suppositoriis

reuellentur: inungantur malæ & frons populeo,
vel sequenti:

℞. olei rosar.

nenuphar. ana ℥ss.

caphuræ,

opij dissolut. in aqua betonicæ, ana gr. ʒ.

Misce: Fiat linimentum.

In eundem vsum applicato frontale huiusmodi:

℞. aquarum ros.

betonicæ, ana ℥ij.

aceti,

olei rosati &

nenupharis, ana ℥j. Misc.

Æger, vti dictum, temperet vino & cæteris calidis aut concoctu difficilibus: quippe ex his vapores ad cerebrum copiosi transmittuntur: quos vt inhibeas, post cibum sumi poterit aliquantum ex miua cydoniorum sine speciebus, è conferua rosarum, Rob de Ribes, aut Berberis, & similibus.

C A P. X.

Curatio Gangræne particularis, nempe eius quæ ex alteratione vehementi per qualitatem manifestam ortum ducit.

IA M primo capite attigimus quæ ad gangræ-
næ curationem pertinent: sed cum non veniat
in chirurgi manus grauior aut difficilior mor-
bus, haud erit abs re eandem paulò fusiùs perse-
qui. Vbi igitur ex antè commemoratis signis
perspexeris oriri gangrænam ex affluxu humo-

*Curatio
gangr. ex
inflama-
tione &
phlegma-
te.*

rum phlegmonicorū, considerandum sistatur nec materia, an verò adhuc defluat in partem affectam. Defluere autē iudicabis, si dolor ingēs, inflammatio item magna ac vehemens febris fuerit, axillarūque aut ilium glandulę subtumidę sint ac dolorificę. Tūm quavis arte primò inhibenda est defluxio: deinde eadem aliò deriuanda: tertio euacuandum quod in loco affecto iam

3. Scopus.

congestum est. Primum illum scopum assequemur astringentibus siue defensiuis, quibus defluxio potest arceri à parte affecta. Chirurgus igitur statim initio post præscriptam victus rationem, qualis antè proposita est, applicet loco affecto defensiuum sequens:

Antonius
Chalmet.
lib. 1. c. 3.

℞. boli Armen. ℥ iiij.

terræ sigillatæ ℥ ij.

cornu cerui vsti &

rasuræ eboris, ana ℥ ij.

caphuræ ℥ iiij.

ceræ ℥ iiij.

olei rosati ℔ j.

aceti ℥ iiij.

aquæ rosar. ℥ ij.

album. ouorum num. 2.

Misce: Fiat vnguentum, quod diu seruari potest. Aut quod parabilius est impensæque minoris:

℞. Far. hord. ℥ iiij.

boli Arm. ℥ ij.

pulu. gallar. virid.

nucum cupressi

cortic. granat. ana ℥ j β.

Cura

Cum oxymelite fiat cataplasma.

Alterutro in eundem usum promiscuè aut alio quoque ad arbitrium uti potest chirurgus: mihi posterius usitatum est. Oleosa enim mihi omnia aut quovis modo pingua suspecta sunt in gangræna: quoniam inhibent transpirationem poros obstruendo & astringendo. Cessante defluxione possunt defensiva intermitteri, ut innatum calidum minore negotio penetrare queat in partem affectam. Sin aliquod corruptionis principium sese patefaciet, tùm erunt cõtinuanda ad arcendos vapores, qui ex putredine ad partes primarias attolluntur.

Alter scopus est, aliò reuellere & deriuare humores in partem affectam affluentes, idque quàm citissimè, adhibitis purgationibus, phlebotomia, cucurbitis, hirudinibus, aliisque id genus remediis. Corpus purgandum medicamentis lenientibus, putà bolo sequenti:

℞. Cassiæ recens extractæ ℥ ij.

catholici ℥ ss

Cum Saccharo, fiat bolus.

Aut dissolvendo in aqua buglossæ, aut decocto endiuidæ, lupul. scabiosæ, cichorij, & florum cordialium, fiat potio. Aluus laxa seruanda: lubrica reddetur quoad eius fieri poterit usu seu clysterum & balanorum, seu etiam prunorum dulcium decoctorum in infusione Sennæ, Mechoacam & Rhabarbari, quibus libenter utor si quando est animus purgare validiùs. Secunda vena, nisi ætas, tempus, aliudve quippiam obstiterit, & multus extrahendus sanguis, sumta indicatione à magnitudine morbi & virium ægro-

ti. Vena aperiatur quæ consensum habeat cum parte affecta, obseruata interim fibrarum rectitudine. Hic quoque vtilis cucurbitæ, iis præsertim qui phlebotomiam ferre nequeunt. Sic & hirudines ano adhibitæ ad euacuandum humorem atrabilarium. Arctior quoque ligatura remotarum partium utilis: at frictiones noxiæ, quod sanguinem accendant, & subtiliorem reddant.

3. *Scopus.*

Tertius scopus est, vt pars in pristinum ac naturalem statum restituatur. Id fiet euacuato accuratè sanguine & cæteris humoribus parti affectæ impactis ac in ea conclusis. Itaque quamprimùm prospiciendum est quid facto sit opus, & scalpelli acie tentandum sitne gangræna profundior, an superficiali: tum pro diuersitatis ratione scarificationes leuius aut altius imprimendæ: dein satis magna sanguinis quantitas finenda effluere. Quinetiam si qua sit in parte affecta grandior insigniorque vena, ea audacter & sine mora incidenda: sic enim exoneratur & refrigeratur pars affecta, & aperitur pororum obstructio, quæ arteriarum systolen & diastolen inhibeat. Id tamen non nisi in grauiore morbo & viribus egri firmissimis aggrediendum. Nervos autem maiores, tendones & arterias nefas attingere, quandiu nulladum cernitur corruptio. Alioqui metuendum à conuulsione, motus deperditione, doloribus acutissimis, sanguinis profluuio, & spirituum vitalium resolutione, imò & syncope.

*Paulus
Ægineta
lib. 4. c. 19*

Præter scarificationes Guido noster & ceteri Scriptores iubent apponi hirudines, quò plus de-

depleatur sanguinis & humorum: id quod & ipse soleo facere, quoties potissimum sanguis parcius educitur scarificatione. Si desint hirudines, aut si æger eas respuat, soleo tres aut quatuor cucurbitulas minores applicare: maiores enim cucurbitæ violentius attrahunt. Hirudines tamen aptiores & proposito convenientiores. E-

*Hippocr.
de liquidis
usu, &
de diata
lib. 2.*

uacuato sanguine abluenda pars aceto & sale marino simul liquatis. Hęc enim putrefactioni plurimum repugnant. At si profundior fuerit gangræna, efficacior adhibenda lotio, qualis ea est quæ sequitur:

℞. lixiuij fortiss.

aceti optimi, ana ℥ ij.

scordij,

absinthij,

rutæ,

lupin. contusorum, ana M S.

radic. Aristot. rotund.

vincetoxici, ana ℥ S.

salis marini ℥ iij.

Coquantur ad consumptionem tertiæ partis.

In colatura dissolue

Aloës

myrrhæ, ana ℥ S

aquæ vitæ ℥ ij.

Quoties remedia permutare necesse fuerit, lauari oportebit partem fotu illo tepido: nam præterquam quod plurimum resistit putredini, etiam reuocat innatum calidum, resoluit & exiccet corruptos humores inibi conclusos. Insuper toti parti affectæ scarificatæ imponendum vnguentum Ægyptiacum Mesuęi, quod componi-

*Ægyptiacum
cum Mesuęi
suas.*

tur hunc in modum :

℞. Æruginis ℥ v.
mellis optimi ℥ xiiij.
aceti ℥ vij.

Coquantur omnia simul, donec fiat vnguentum spissum & colore purpureum.

Quod si corruptio maior est, soleo idem vnguentum sic conficere :

*Ægyptia
anno ma-
gistrale.*

℞. Æruginis ℥ iiij.
mellis optimi, & cum decocto absint. & scordij despumati ℥ j.

aceti scillitici ℥ vj.
alummis rochæ,
falis ammoniaci, ana ℥ β.
succu rutæ &
scordij, ana ℥ ij.

Coquantur ad spissitudinem: dein admisce theriacis optimæ,
mithridatij, ana ℥ β

Caphuræ (plurimum enim penetrat & putredinem inhibet) ℥ j.

*Jo. Fern.
method.
med. lib.
11. cap. 5.
lib. 22.
cap. 24.
Joã. Mes.
de Anti-
dot. lib. 3.
Ambros.
Par. lib.
12. cap. 27
Joan. ide
Vigo lib.
2. cap. 17.
Leonh.
Fuch. de
medic.
suarb. lib.
3. cap. 5.*

Sic præparatum vnguentum non solum resistit putrefactioni, sed & temperat ac minuit vaporum malignitatem, qui perpetuo attolluntur à parte obfessa gangræna, & lædunt partes principes. Breuiter Ægyptiacum præstantissimum & primarium est in gangrænae remediis, separátque mortuam carnem à viua & laudabiligignens escharam. Vbi tota pars Ægyptiaco cōtecta fuerit, insuper applicandum cataplasma sequens, quod & ipsum resistit putredini, exiccat humores excrementitios dolorésque sedat.

℞. Farinæ lupinorum,

len-

lentium,

fabarum,

lolij,

salis marini, ana ℥ iij.

pulu. summit. absinthij,

scordij,

rutæ, ana ℥ j.

Coquantur in oxymelite simplici: Fiat cata-
plasma. Refrigerato adde Aloës, myrrhæ, ana ℥ j.

Aquæ vitæ ℥ iij. Misce.

Farinæ non sunt diu coquendæ: fieret enim
nimis viscosum cataplasma. Atque ego hanc au-
tumo causam esse cur Nicolaus Goddinus in
chirurgia sua militari has repudiet, vtpote ad
gangrænâ inutiles: siquidem emplasticas pu-
tat. Quamobrem leuissimè tantùm excoquendæ
sunt cum pulueribus. Hæc autem remedia o-
mnia, ablutio, cataplasma, &c. tepidè sunt admo-
uenda: linteisq; prætereà calidis obuoluenda
pars affecta, etiamsi gangræna orta sit ex inflam-
matione. Sic enim penè extinctum & intermor-
tuum innatum calidum reuocatur, & quasi rur-
sum accenditur in parte affecta.

Ambros.
Par. lib.
12. c. 27.

Chirurgus quoties ad ægrum accedet, his re-
mediis excitatæ escharæ summam partem tolle-
re conabitur, aut scalpelli acie incidet vsque ad
partem sanam, quò detur medicamêto quacun-
que penetrandi via ad corrigendum quicquid
deprauatum & corruptum est: nec alia procedet
methodo, donec viderit morbum superatum &
euctum. Id verò ex eo deprehendet, quòd ma-
lum non latius serpet: & circa ipsum apparebit
circulus exactè rubens & exquisiti sensus: hoc

est, fiat separatio partis mortuæ à viua carne. Præterea verò reperietur inibi materia densior: adeoque laudabilis.

*Cauter
potentia-
lin.*

Corriguntur etiam corruptio & caro emor-
tua cauterè tum potentiali, tum actuali. i. De Vi-
go & quidam alij laudant Ægyptiacum fortifica-
tum Arsenico. At si Arsenici effecta consideres,

Gal. li. 4.

de comp.

med. se-

eund. loc.

Aetius

lib. 14. c.

53. &

Galen. de

simp. me-

dic. facul.

lib. 5. c. 14

meritò reiicies eam compositionem. Enimverò
Arsenicum censetur in numero medicamento-
rum quæ Galeno septica dicuntur, hoc est, pu-
trefacientia: his enim corrumpitur temperies
partis affectæ, & ad eam extraneæ humiditates
alliciuntur. Gangræna autem ferè nihil aliud
est, quàm putrefactionis initium, quæ pluri-
mùm ex calido & humido gignitur. Frustra igitur
speres Arsenicum, quod ex causis suprâ alla-
tis putrefacit, quicquam laudabile ibi efficere:
cùm sit potius putrefactionem promoturum.
Præterea Practici qui vlcibus, scrophulis & fi-
stulis applicuerunt vnguenta & trochiscos ex
Arsenico paratos, facilè potuerunt obseruare,
quàm grauia exoriatur ab eo symptomata, nem-
pe dolor ingens viginti quatuor horis perseue-
rans, febris, delirium, deliquia & syncopæ. Hæc
autem symptomata ex eo sunt omnia, quòd Ar-
senicum transmittat vapores suos malignos ad
partes principes, liquata priùs carne in materiã
quæ illi pro vehiculo est ad deferendam illius
qualitatem malignam ad eas partes primarias.
Et quanuis vlcera sint remotiora à partibus pri-
mariis, eius tamen malignitas ad eas facilè per-
uadit per medias venas, neruos & arterias. Hinc
intelligimus Arsenicum nihil ad gangrænã con-
ferre.

ferre. Itaque si quando applicanda sunt cauteria potentialia, felicius & tutius vsurpanda mihi videntur caustica parata ex fortissimo lixiuo è cineribus sarmentorū, & calce viua. Huiusmodi enim ruptoria operantur presentissimè & leui cū dolore, quique vix ad horulæ spatium perseuerat: contra Arsenico excruciatu æger 24 horas, imò & totum biduum, cum symptomatis longè grauissimis. Adhæc cūm Arsenico dissoluatur liqueturque caro, ruptoria contra extenuant, desiccant & dissipant humores superfluos. Item cūm Arsenicum soleat peruadere ad partes principes, vti dictum est, ruptoria cūm sint crassioris substantiæ, in ea tantum agunt quæ proximè contingunt.

Cauter verò actualis, vti est supremum remedium, ita maximum putatur dignitate & præstantia, siue ad inhibendum putrefactionem, siue ad exiccandam & roborandam partem affectam: siquidem operatio eius non altiùs peruadit quàm quò ignis pertingit: ac desinit quoque dolor simulatque ferrum amouetur. At medicamentorum contraria vis, vt antè diximus.

Atque hîc omnino certum est ac verum axioma

Veterum: Quæ medicamenta nō sanant, ferrum sanat: quæ ferrum non sanat, ignis sanat: quæ ignis non sanat, ea insanabilia putare oportet.

Tamen in gangræna ex intemperie calida sine affluxu, pariter atque in illa quæ ex siccitate & atrophia existit, cauteris non nihil suspecti sunt.

Eschara his remediis facta, curandum est quamprimùm vt excidat. Id tamen fieri non debet remediis applicari solitis ad relaxandam es-

*Cauter. a.
Actualis.*

Hippocr.

*Aphor.
sect. 8. A.
phor. 8.*

*Galen. de
arte au-
randi ad
Glauc. li.
2. c. 9.
De diata
lib. 2.*

charam, putà butyro recenti, basilico, oleo dulci, adipe suis, anseris, caponis, & ceteris id genus, quæ cum sint calida & humida, possunt nouam generare putredinem, simulque vlcus sordidum reddere. Itaque ex Galeni sententia applicandus est succus porrorum cum sale: hic enim penetrat & exiccat plurimum, sicque putrefactioni repugnat. Adde quod relaxat, & adiuuat escharæ casum humectatione sua, inquit Hippocrates. Morbi vi superata Paulus Ægineta vult applicari farinam hordeaceam decoctam in hydrelæo, aut (quod magis probatur) farinam orobi cum melle. Vtile quoque ad escharæ casum vnguentum sequens, itémque ad vlcus abstergendum & mundificandum:

℞. Farinæ erui,

radic. Aristol. rotundæ,

iridis Flor.

vincetoxici, ana ℥ S

theriaces ℥ ij.

cum s. q. mellis rosati, fiat vnguentum.

Veruntamen hinc meminisse oportet eorum quæ supra monuimus, videlicet non expectandū, dum naturæ beneficio aut medicaminis ope eschara separetur. Natura enim cum sit debilis, tardior esset, ac interim posset regigni noua putredo sub eschara. Adde quod eschara cum non debeat humectari oleis, pinguedine, & similibus, exiccatur, ac proinde contrahitur & corrugatur: quod ipsum dolore non vacat.

*Cura gā-
gr. ex E-
rysipelate
malè cu-
rata.*

Si fuerit gangræna ex Erysipelate malè curato, aut ex proprio partis calore incenso, diæta præcipiatur frigida & humida, exhibeanturque

sepe

sepe hordeata aliáque iuscula ex veruecina aut volatilium carne, incoctis lactucis, portulaca, acetosa, berragine & similibus. Corpus quoque sic purgandum:

℞. Catholici ℥vj.

rhabarb. in ℥iiij. aquæ endiuix cum paululo cinnamomi infusi & expressi ℥j.

syrupi rosati solut. ℥.ij. Fiat potio.

Pars affecta scarificetur ad viuum, exin lauetur decoctione sequenti:

℞. Aquarum endiuix,

lactuæ,

solani, ana ℞j.

aceti ℞s.

lupinorum ℥j.

rutæ,

scordij,

falis, ana M S.

Coquantur ad consumptionem tertiæ partis.

Parti ad hunc modum lotæ applicandum Ægyptiacum Mesuæi, dein cataplasma sequens:

℞. Farinæ fabarum,

lupinorum,

hordei, ana ℥iiij.

scordij pulu. ℥ij.

Cum oxymelite fiat cataplasma.

Sin continuatis doloribus & cæteris symptomaticis pars affecta repletur humoribus, quâtuvis prima causa fuerit humor biliosus, aut inflammatio sine affluxu, nempe ex proprio partis calore, ad valétiora progrediendum remedia, nêpe cauteria actualia vel potétialia, & escharæ casus procurandus ad modum antè propositum. Ve-

*Albuca-
sis lib. 1.
cap. 1.*

rùm tamen seriùs, nec nisi summa necessitate applicandus est cauter actualis: quia cùm inflammationes biliosæ sint suapte natura siccæ, eas cauter magis magisque desiccat.

*Curatio
gangræna
ex conge-
latione.*

Si ex congelatione sit gangræna, (præter vniuersalia, quæ iudicabit necessaria chirurgus) videndum est accuratè incipiâtne tâtùm affectus, an iam aliquantisper perseuerarit: id autem ab

*Leuin.
Lemnius
de occult.
nat. mi-
rac. lib. 4
cap. 20.*

ægro & adstantibus promptum est rescire. Aliàs morbus potest intelligi incipiens duntaxat, si pars eximio rubore scintillet, dolor autem sit vehementissimus, punctorius & exurens. Sin vt-
cunque inueteratus est morbus, pars erit liuida

*Ambros.
Paræus
lib. 12. ca.
24.*

& frigida, vti cap. 6. diximus. Ergò si incipiat tantùm morbus, non statim admouendus ignis, aut calida quælibet apponenda: quin potiùs aqua frigidissima irriganda est pars, aut niue perfricâda: sic enim ea poterit restitui, & paulatim incalescet. Hoc ipsum facilè quilibet hyeme experitur, si manus frigore propè congelatas fricet niue aut aqua gelida. Sic enim subito incalescēt: at igni admotè magnum sentiēt dolorem eúmque punctorium. Præterea si quis poma aut rapas cōgelatas iniiciat in aquam frigidissimam, videbit ipsum gelu internum foras quasi allici: ita vt fructus illi redeant ad suam naturam pristinam. Sin verò demergâtur in aquam calidam aut tepidâ, confestim flaccescent, & paulò pòst nigrore cōtracto computrescent. Istiusmodi porrò curatio Livoniæ, Irlandiæ, Noruegiæ, & ceterarû septentrionalium plagarû incolis vsitatissima est. Neque enim vesperi ingrediuntur in diuersoriû, aut ad ignem vel vaporariû accedunt, nisi egregie perfricatis

fricatis prius manibus, extremo naso & auriculis plurima niue. Quod si cui vecto traha, pro regionis ritu, manus pedesque propè congelati fuerint, cum primùm diuersorium ingressus est, non dubitant illicò immergere partes gelidas in aquam frigidã aut niuem: & sic eũ refouent. Frigore enim quod inest aque vel niui per antiperistasin repellente & cogente in vnũ quod reliquũ est innati calidi in partibus affectis, ipsum innatum calidũ ita inualefcit, vt frigus ceu aduersarium expellat. Narrauit mihi vir quidam nobilis *Observatio* & fide dignus se, cum eas regiones peragraret, *110.* incidisse aliquando in viatorem secũdũ viam frigore rigidũ ac penè mortuũ: quẽ plastro suo impositum cum deduxisset in diuersorium, hospes illicò demersit in frigidã: quo factò, vndiquaq; ita erupit gelu, vt ipsius corpus glacie ceu ferreo thorace contactum conspiceretur. Tũ quoque propinatum illi aiebat cyathum ampliorem hydromelitis, quo illi ceu potu ordinario vtuntur, addito puluere cinnamomi, caryophyllorum & macis, vnde sudor in lecto prouocatus est: atque ita ægrum ad se rediisse, amissis duntaxat manuum & pedum extremis articulis. Hinc intelligimus, hanc methodum sanandi congelatos veram & tutam esse: ac eam etiam probat summus Philosophus, qui regiones illas frequentauit: modò ne frigore prorsus rigeant partes ac nonnullus calor subsit. Nam si innatum calidum extinctum aut extinctioni proximum *Leuini. Lemn. lo. co iam cõfuso.* sit, tũ aqua frigida nunquam reuocabit, imò vix etiam medicamentum vllum. Quauis tamen ratione illiciendum erit in partem affectam fri-

ctionibus & cæteris, quæ paulò pòst in medium afferentur.

Coniiciens autem chirurgus ex sedato dolore pungente, ipsam quoque congelationem magna ex parte mitigatam, missam faciet aquam frigidam, aut niuem, & lenes frictiones adhibebit: deinde fodus è lacte dulci, cui lauri baccæ, rosamarinus, salvia, lauendula & similia calida incocta fuerint. Ius è capite, pedibus & intestinis veruecinis, incoctis herbis iisdem, aptissimú est alliciendo sanguini, partíque affectæ in pristinum vigorem restituendæ.

*Joan. de
Vigo.*

Raparum decoctio, aut eadem rapæ contusæ cum paululo calcis viuæ & applicitæ, plurimùm iuuant. Rapæ enim quodlibet gelu foras extrahunt. His peractis componendus æger in lecto, probéque contegendus, circumponendæque partibus congelatis vesicæ plenæ iure illo modò dicto, aut lacte dulci. Deinde per os exhibédum quod calidú innatú & sanguinè vitalè partium intimarum ad extimas impellat. In eum verò vsum laudatissima Theriaca electa, in vino albo eoque generoso dissoluta. Per endie continuandi fodus ex iure intestinorum & herbarum suprà dictarum. Dein illinenda pars affecta oleo de lateribus, de terebinthina, de cera, sem. vrticæ, nasturtij, &c. Quin & aliquoties theriacæ vsus ex vino iterabitur. Sin frigore vehementissimo & diuturno planè suffocatum sit innatum calidum, ipsaque gangræna multùm inualuerit, tùm adhibenda est scarificatio, aliáque antè proposita remedia. Defensiuorum vsus híc nullus: nisi fortè corpore plethorico existente parti affectæ vehementer

hemens quispiam & ingens affluxus contigerit. Partis verò calor conseruandus, adhibitis assiduò vesicis plenis sequente decoctione:

℞. Foliorum lauri,

melissæ,

rorismarini,

rutæ,

origani,

scordij,

absinthij, ana M S.

radic. vincetoxici,

angelicæ, ana ℥ ij.

Coquantur in vino albo ad cōsumtionem tertiæ partis.

Quoniam in gangræna ex intemperie frigida & humida morbi origo vt plurimum consistit in partibus intimis, hepate, splene & cæteris, habenda est imprimis ratio harû partium, & præcipienda diæta, purgationes & cætera, prout earundem dispositio postulabit. Hic autem consulendus doctus aliquis medicus. Quoad remedia topica, chirurgus, si adsit magnus humorum pituitosorum affluxus, applicet defensiuam: ex calidis tamen & siccis compositum, quale quod sequitur:

℞. Rosarum,

myrtillorum,

absinthij,

schœnanthi,

stœchados, ana M S

sampsuchi,

anthos, ana parum.

nucum cupressi aliquantulū contritarū nu. 10.

Curatio
gangr. ex
intemperie
frigida
& humi-
da.

Defensiu-
um de
Vigo.

malum. rupei.

salis, ana ꝑ ij.

cinnamomi ꝑ j.

croci ꝑ s.

Bulliant omnia simul cum vini & lixiuij barbitonsoris æquis partibus, addito pauco aceto, ad consumptionē tertiæ partis. Deinde colentur: & ex colatura cum farina fabarum, lentiũ & hordei ad ignem fiat emplastrum solidum, addendo ol. rosati completi, chamæmelini, de spica, ana ꝑ ij.

Sin affluxus nullus, nihil defensiuo opus, nisi putrefactio plurimum progressa fuerit, parsque sphacelo sit proxima: tũ enim defensiuo cohibendi vapores putridi, quominus ad partes principes peruadant. Applicato defensiuo, quauis ratione desiccanda est humorum copia ingens loco affecto conclusa, exhalandusque calor extraneus, qui putrefactionis fuit in causa. Itaq; scarificatis locis omnibus suspectis siue altius siue superficialitenus, prout malũ magis minusue altas radices egerit, fouenda est & lauanda calidè pars affecta decoctione sequente:

℞. Lixiuij barbitonsoris ℥ viij.

calcis viuz ℥ j.

Coquantur parum:

In colatura iterum coque lupin. M j.

scordij,

absinthij,

rutæ,

salis marini, ana M. S.

Tandem coquantur ad consumptionem tertiæ partis. Colaturæ fortiter expressæ admisce

Aquæ:

aquæ vitæ,
 aceti scilliteri, ana ℥ iij.

aloës,
 myrrhæ, ana ℥ ij.

Postea vbiq̄ue applicandum **Ægyptiacum** nostrum antè descriptum, aut etiam ruptorium, si sit necesse escharam profundiozem excitare: ac tandem inducenda pars sequenti cataplasmate:

℥. Far. lupinorum &
 lolij, ana ℥ iij.

summitat. absinthij,
 scordij,

rutæ minutissimè incisæ, aut in pulu. redactæ,
 ana M. ij.

pulu. radic. Vincetoxici,
 angelicæ, ana ℥ ij.

salis marini M. ij.

Coquatur leuiter cum lixiuio iam præscripto.

Deinde cum penè refrixerit, admisce

aloës,

myrrhæ, ana ℥ S.

aque vitæ ℥ iij.

Misce: fiat cataplasma.

Pars sic curata calida est in lecto continenda: in idque plurimum laudo fragmēta lapidis molaris calefacta, & parti circumposita. Is enim lapis præterquàm quòd calidū innatum reuocat, exiccat quoque & resoluit plurimum. Chirurgus dum cataplasma detrahēt, conabitur scalpelli acie aut alio id genus instrumento accommodato escharam **Ægyptiaco** vel ruptoriis excitatam separare: deinde abluet denuò partem antedictò fotu, adhibebitque **Ægyptiacum** &

cataplasma, vt antè: nec aliter se geret, donec si-
sti malum animaduertit. Tandem nitetur se-
parare escharam pharmacis antea commemora-
tis: continuãdo interim cataplasma quod putre-
factioni repugnet. Quòd si Ægyptiacum aut ru-
ptoria non satis valeant contra vim putredinis,
adhibendus erit cauter actualis, qui mihi in hoc
gangrænæ genere admodum probatur: propter-
ea quòd egregiè desiccet, resoluit & roborat par-
tem affectam, eiusque calor agens penetrat al-
tiùs quouis remedio.

*Curatio
gangræna
ex intem-
perie sic-
ca.*

In gangræna ex intemperie sicca, nimirum ex
atrophia, quauis ratione humectandum est cor-
pus, tum commodo victu, tum his quæ sequun-
tur. Igitur est necesse diætam ægri & aërem in
quo moratur tendere ad calorem & humidita-
tem: debet ergo cibus vti sanguinem & alimen-
tum plurimum gignentibus, concoctu facilibus,
vt iuribus colatitiis & restaurantibus, aliisque
bonis iusculis è veruecina, gallinaceis pullis &
capis: hordeo item mundato bene cocto, dein
colato: muliebri quoque lacte, vel si desit, asini-
no. Cubiculum meridiem spectet. In summa
humectandum est corpus, vitatis quæ exiccant,
qualia sunt vehementer purgantia, sudorifica &
diuretica omnia. Extrinsecus inungendum cor-
pus oleo amygdalarum dulcium, liliorum & vio-
larum: vt hoc modo comprimantur pori, & in-
natum calidû intus conseruetur. Partes quæ sunt
supra affectam partem, putà tota tibia ad femur
vsque, si pes æger sit, inungendæ sunt succo lam-
bricorum terrestrium ad eum modum para-
to, qui extremo hoc capite describetur. Succus
ille

ille longè optimus est, quia calefacit & humectat, aperitque simul & semel vasorum obstructions, vt eò liberius sanguis & spiritus permeent. Quòd ad partem affectam, videndum nū sola intemperies sicca proxima sit causa gangrænæ, an verò iam gangrænâ inuaserit. Si sola siccitas, quauis ratione humectandum est, & alliciendum alimentum in partem ægram. Quare fouenda iure tepido intestinorum, capitis & pedum veruecis, cui incocti lumbrici aliquot terrestres efficaciam addent. Deinde applicandę cucurbitulæ citra scarificationem, & dum fit attractio, tegendus locus linteo duplicato, spōgia, aut filtro intincto in iure antedicto. His continuatis vsquedum rubeat locus, illico demendæ sunt cucurbitule, simulque lintea calentia ne resoluatur & euacuetur quod attractū fuerit: dein inungenda pars vnguento sequente:

℞. Olei amygdal. amaran.

synap. ana ℥ij.

fucci lumbricorum terrest. ℥iiij. Misce.

Sequens deinde emplastrum applicandum:

℞. Picis liquidæ ℥vj.

farinæ lolij & lupinorum quantum satis erit ad inspissandum.

Si gangrænâ iam inuaserit, & putredinem concipiat locus, duplex aut triplex sumenda erit indicatio, prout erit morborum & symptomatum complicatio. Enimuerò quia totius morbi causa est atrophia, alimentum quauis ratione atrahendum est frictionibus mediocribus (asperæ enim protinus desiccant & euacuant quod attractum est) vel linteis calidis, vel manu inunctis

oleis suprà memoratis, cucurbitis, &c.

Quia etiam iam adest putredo, hæc euacuan-
da est siue scarificationibus, siue hirudinibus
& Ægyptiaco applicito: deinde apponendum
cataplasma sequens, putredini obsistens simul
& nonnihil attrahens:

℞. Farinæ lupinorum &

lolij, ana ℥ iij.

sum. absinthij

scordij,

folior. rutæ minutim incis. vel in pulu. redact.

ana M. j.

radic. vincetoxici &

angelicæ, ana ℥ s.

pice liquidæ quantum satis est. Fiat un-
guentum.

*Albucasis
lib. 1. c. 1.*

Hic improbamus ex Albucasis doctrina cau-
terem actuaalem, quod resoluat & deficiet nimio-
perè. Itaque quum erit subito inducenda escha-
ra, applicanda erunt ruptoria, vel nouacula rese-
candum est quicquid corruptum est: deinde que
apponendum Ægyptiacum, & procurandus es-
charæ casus, velut antè monuimus. Hæc gangræ-
næ species planè abhorret à defensiuis, siquidem
defensiuæ astrictione sua prohibent spiritus & a-
limentum à parte affecta. In desperata tamen
gangræna, quæ in sphacelum degenerauit, de-
ueniendum ad extremum remedium, membri
videlicet extirpationem: tuncque defensiuis est
locus, ut arceantur putredinis vapores à parti-
bus principibus.

Antequàm autem pars amputetur, necesse ha-
bet chirurgus ventura pericula prædicere, eâ-
que

que palàm commemorare apud agri amicos & adstantes omnes: nam etsi amputetur altiùs pars affecta ad viam vsque carnem, tamen malum serpere non desinit. Atque vt paucis dicam, gangræna omnis ex siccitate, plurimùm lethalis: vti ante dictum octauo capite.

Sedata gangræna, mundificandum & incarnandum vlcus mundificatiuo nostro de succo Apij, infrà cap. 15 describendo, aut melle rosato, addito pauillo aquæ vitæ & theriacis, idque citra pinguedinem vllam. Tandem incarnandum & cicatrice obducendum instar aliorum vlcera.

Succus lumbricorum terrestrium supràmemoratus variè componitur. VVierus in tractatu de Scorbuto lumbricos vsurpat cœmeteriorum pinguißimos, quos aqua primùm, deinde vino apprimè lotos minutatim incidit, & phialè indit pasta obuolutæ: hanc furno inserit cum alio pane: hocque cocto phialam simul extrahit pasta obuolutam: ac vbi refriguit, mergit in aqua, hincque mollescente pasta, ac phialam deferente, lumbrici resoluti in liquorem sese offerunt.

Preparatio succi lumbr. terr. ex VViero.

Cosmas Slotanus Illustrissimi Cleuensium, &c. principis Archichirurgus, vsurus hoc succo ad atrophiam & extenuationes particulares, aut ad gangrænam ex sicca intemperie, sumebat eosdem lumbricos, eosque vt supràmendatos collocabat in magno recipiente: deinde sat copiosum oleum amygdalarum dulcium & violarum affundebat: demum super cinere calète resoluebat in liquorem: quo post fortem expressionem

Eiusdem succi præ. ex Cosma Slotano.

colato utebatur. Hæc autem mihi longè præstantissima compositio videtur in siccitate particulari: quoniam hoc modo integra feruatur utraque facultas & olei & lumbricorum. Succus lumbricorum propria & peculiari vi penetrat illicò, permeátque ad nervos & nervosa omnia, ipsásque adeò venas & arterias, quarum tunicæ nervosa constant substantia: & eas quidem partes succus ille roborat, alit & calefacit mediocriter, tollendo quæ in iis sunt obstructions. Inest præterea compositioni huic qualitas viscosa ab oleis: cuius ratione statim atque succus penetravit, oleum poros claudit & obstruit: atque ita cohibetur innatum calidum, & intra partem affectam veluti concluditur.

CAP. XI.

Curatio secunda speciei Gangraenæ, ex alteratione videlicet vehementi per qualitatem occultam.

CAPITE quarto diximus esse aliã gangrænæ speciem, quæ quidem ortum non ducit ex causis manifestis, intemperie videlicet calida, frigida, humida, aut sicca: verùm ex qualitate & malignitate occulta, nostrisque mentibus imperuestigabili: vnde sequitur non esse instituentam curationem solis pharmacis operantibus per qualitates manifestas, sed illis etiam quæ occultis agunt qualitatibus, siue ore sumantur, siue foris adhibeantur. In his autem excellunt Theriaca, Mithridatium, scordium, vincetoxicum, ange-

angelica, dictamnus Creticus, & succus citriorum. In hac autem gangræna summa vigilantia opus est, quia plurimum lethalis: quippe illicò appetit læditque partes principes. Quamobrem chirurgus aggrediens ad curandam id genus gangrænam, nec plenè compertam habens, vt sibi à calumnia præcaueat faciátque quæ decet, suæ eruditioni diffidens consulat præstantissimum aliquem medicum, aliósvē doctos & in arte chirurgica plurimum exercitatos.

Vbi autem intellexerit gangrænam oriundam ex qualitate occulta, illicò infundat ægroto, si stipata est aluus, clysterē lenitium aut suppositoria subdat, & ab illorum operatione sequentē potum propinet:

℞. Radic. angelicæ

vincetoxici, ana ℥ S.

herb. scordij,

rutæ,

dictamni, ana p. j.

Coquantur in f. q. aquæ buglossi & cardui benedicti, vt colatura redeat ad ℥ ij. In quibus dissolue

theriaces opt. ℥ j.

succi citrij ℥ S.

Æger sumto potu tegatur aliquantisper dum promoueatur sudor, vt hoc modo maligna materies à partibus principibus arceatur: foris etiã applicetur cordi epithema, quale nono cap. descripsimus. Iteretur item idē ille potus aucta imminutæ ingredientium dosi pro ægri ætate & habitudine. Quamuis autem ad singulos haustus non procedat sudor, minimè tamen is utilis esse

desinet. Quippe huius ope materia maligna, si qua fuerit corpori ingenita, foras ad extrema detruditur procul à corde & cæteris primariis partibus: sin extrinsecus adueniat, corroborat etiam ac tuetur partes primarias, dum ab illis malignitatem arcer. Hic vehementes purgationes minimè conueniunt, vti nec phlebotomia, aut somnus diuturnior, ne fortè retrahatur venenū ad partes primarias. Quòd ad victus rationem sperctat, vitet æger cōcoctu difficilia, salita & piperata aut alioqui acria. Sorbeat cremorem hordei ritè cocti, aut iuscula ex veruecina, pullis galinaceis, aut capis, incocta copiosa borragine & acetosa. Loco vini bibat ptissanam cui borraginis, acetosæ & scordij paululum incoctum fuerit. Utatur abundè & frequenter succo citrij, tum in ptissana, tum etiam in iurulentis. Huius succi loco potest etiam vsurpari syrupus ex eodem succo paratus.

Quòd ad Topica, chirurgus summo studio debet extrahere & euacuare malignā materiem. Itaque scarificabit profundius quacunque videtur obrepere gangræna, & quantum satis sit sanguinis effluere sinet: vel adhibebit hirudines & cucurbitas: prætereaque abluet partem decoctione sequente:

℞. Radic. angelicæ

vincetoxici, ana ℥j.

lupinorum,

scordij,

absinthij,

dictamni,

gutæ, ana M. j.

Coquantur in lixiuio ad consumptionem tertiæ partis.

In ℥ duabus colaturæ dissolue
theriacæ ℥ S.

succi citrij ℥ ij.

Postmodum indito scarificationum vestigiis Ægyptiaco nostro, quod capite præcedenti descripsimus, applicetur emplastrum sequens calidiusculum:

℥. Farinæ lup.

ferm. acris,

alliorum sub prunis coctorum, ana ℥ ij.

folior. rutæ,

scordij,

dictamni Cretensis, ana M. S,

pulu. radic. angelicæ,

vincetoxici, ana ℥ S.

theriacæ opt. & mithridatij, ana ℥ j.

Cum decocto scordij fiat emplastrum in mortario.

Exinde pergens chirurgus in ægri curatione, auferat escharam, si adsit: deinde scarificet de nouo partem affectam ad educendum sanguinem: & applicet cucurbitas ac hirudines: locum abluat & applicet Ægyptiacum cum cataplasmate: & in iis perseueret, donec malum superatum fuerit. Tandem nitatur escharam remouere succo porrorum, vel (quod magis placet) nouaculâ. Exin vlcus diu apertum teneat, ex interuallis ægro præbens theriacam & Mithridatium, aliâque cor præseruantia, vti terram sigillatam, lapidem Bezoar, cornu monocerotis, cerui, &c.

Cum verò gangræna oriunda est ex materia

maligna extra corpus genita, velut à morfu venenato, aut septicis adhibitis, vnde periculum ne malignitas communicetur partibus principibus, necesse est cauterij actualis ope vrere & absumere subito quicquid eius malignitatis est particeps: aut etiam (quod magis probatur) abradi potest nouacula quicquid suspectum est, ita vt copiosus sanguis erumpat: dein adhibebitur cauter actualis. Demum abluendum erit vlcus prædicto lixiuo, tandemque applicandum Ægyptiacum nostrum, superimposito cataplasmate præscripto: forti quoque defensiuo arcendi sunt vapores maligni à partibus principibus. Sin gangræna orta fuerit ex materia maligna corpori ingenita, quæ ad partes externas feratur, defensiuo aut quibusvis astringentibus nullus est locus. Sedata gangræna, superest vt mundificetur & incarnetur vlcus mundificatio nostro de succo apij, aut melle rosato mixto cum pauillo aquæ vitæ & Theriacæ: deinde cicatrice obducatur instar reliquorum vlcera.

 CAP. XII.

Curatio tertiæ & vltimæ speciei Gangrænae ex spirituum interceptione.

IN huius gangrænae curatione præscriptis vniuersalibus, nempe diæta, siue vsu sex rerum non naturalium, item phlebotomia, purgationibus & cæteris pro morbi ratione & ægroti viribus, diligenter inquirenda erit causa ob quam spiritus arcentur à parte affecta, eaque si fieri possit,

possit, statim tollenda. Itaque si arctior sit ligatura, laxanda est: deinde adhibenda pharmaca resolventia, exiccantia & incidentia quicquid ligatura illa attractum est. Tale est cataplasma è farinis lupinorum, fabarum, oroborum, & lentiũ coctis cum oxymelite, aut syrupo acetofo. Sin inualefeat nihilominus ægritudo, statim scarificandus locus, & apponendæ hirudines, Ægyptiacum aliâque remedia, vti dictum est, cap. 10. in curatione gangræne ex intemperie calida & humida. Si in causa sit defensuum astringens aut emplastica adhibita, hæc pariter protinus auferenda sunt: deinde frictionibus moderatis & calidis reuocandum innatum calidum, aut locus fouendus forti lixiuio, cui incoquantur lupini, scordium & folia rutæ, cum pauxillo aceti sub finem addito, vt hoc modo rursus aperiantur pori & detergeatur ab emplastico medicamêto inducta viscositas.

Si sint tumores scirrhusi circa maiores arterias, venas & cætera vasa, qui spiritus ipsos arceant & inhi-beant, emolliantur ij & resoluantur hoc vel simili vnguento:

℞. Pingu. gallinæ

anatis,

vr̄si, ana ℥j.

ol. liliorum albor. ℥ß

succi lumbricorum ℥j.ß. *Misce.*

Deinde applicetur emplastrum ex muillaginibus, aut ex Ammoniaco dissoluto in zeto. At si tumor in quapiam parte sit, in qua potè possit operatio perfici, præstiterit incidere utim: deinde separare tumorem radicitus, ligatumque

refecare, vt expeditior fit spiritibus via. Hic autem diligenter cauendū, ne attingatur aut transferim secentur vasa: id enim aut subitam mortem, aut gangrænam insanabilem afferre posset.

Si fuerit retentio aut obstructio spirituum animalium, vt in paralyfi & spasmo accidit, neruorum origo simul cum ipsa parte affecta inungatur oleo de cera, de terebinthina, de lateribus, vulpino, costino, & succo lumbricorum terrestrium, & similibus: si prius foueris illam neruorum originem decoctione florum chamæmeli, saluæ, roris marini, lauendulæ, maioranæ, thymi, origani, granorum iuniperi, idque è vino.

Quod si gangræna accidat coccygi aut clunibus, æger decumbet modò in dextrum, modò in sinistrum latus ad leuandam partem affectam. Sic & in tali gangræna, siue gangræna sit ex spirituum interceptione, siue ex cõtusione, siue ex alia quapiam causa, pes ita locandus & ad latus reclinandus vt ne talus offendatur. Si sit paralyfis in vesica & guttatim stillet lotium, id diligenter excipiendum est comparatis in id vasculis. Nam si tibiæ simul & semel fuerint resolute, vnde cogatur æger in lecto decumbere, lotium incalescet, tandèmq; exulcerabit coccygem, qui deinde procliuis erit in gangrænam, vti sæpius accidisse memini.

Si causa sit luxatio, ea restituenda est, & os cohibendum loco suo fasciis & ptygmatis accõmodatis: restituto verò esse, astringentia parcè adhibenda, ac potiùs inungenda pars succo lumbricorum terrestrium, cui addi poterit tantillum olei rosati ut myrtillorum. Si autem pars infra
luxa-

luxationem sit præsicca, macilenta & extenuata, ea scarificanda, fricanda, & cetera necessaria peragenda, quæ cap. 10. declarauimus, dum de gangrænæ ex intemperie sicca curatione ageremus.

CAP. XIII.

Sphaceli curatio.

SI quantumuis sedulam chirurgi vigilantiam & adhibita remedia natura morbo succumbens ita eludat, vt desinat gangræna in sphacelû siue mortificationem perfectam, tûm non erit ampliùs sumenda indicatio à causis antecedentibus, aut pro illarum ratione mutanda remedia. Siue enim gangræna orta fuerit ex intemperie calida, siue frigida, &c. sphacelus semper est idem, nempe mortificatio. Cùm igitur sphacelus (vti sæpius dictum) sit perfecta corruptio & mortificatio substantiæ partis affectæ, vt loquitur Galenus, quæ quidem partes vicinas sensim inficit & corrumpit, fieri nequit vt ei quod plenè mortuû est & corruptum vita restituatur. Vnica igitur hæc erit curandi sphaceli ratio, vt pars sincera conseruetur: id quod fiet applicatis defensiuis, & extirpato eo omni quod corruptum est. Ergò paulò supra aut circa partem iam emortuam applicandum erit defensiuum, quale suprâ cap. 10. Et quâuis non detur spes conseruandi quod sincerû est, defensiuum nihilominùs sedulò applicandum est, vt hoc modo vapores à putredine exhalâtes arceantur à partibus principibus. Corrupti extirpatio variis fit modis. Nonnulli sca-

*Gal. comment. 50.
in Aph.
Hippocr. sect. 7.*

1. modus rificationi altiùs factę inter sanã partem & mor-
extirpãdi tuam inspergunt puluerem ex Arsenico, vel Æ-
carnem gyptiacum indunt Arsenico fortificatũ. At nos
mortuam. iam antè docuimus Arsenicum in medicamētis
 septicis censerī, atque dira & periculosa inferre
 symptomata, ac proinde alienum esse ab huius
 morbi curatione. Loco Arsenici mirè placēt ru-
 ptoria facta ex cinere sarmentorum & calce viua:
 quippe illicò & indolenter profundam gignunt
 escharã, & cùm nulla qualitate maligna sint præ-
 dita, nequaquam lædūt partes principes, vt facit
 Arsenicũ. Hęc inserēda sunt incisionibus factis
 ad carnem sanam. Eschara verò facta, non est e-
 ius casus expectandus naturæ aut medicamen-
 torum ope, sed remouenda separandaque est
 nouaculã aliõve instrumento idoneo. Tan-
 dem, si videat chirurgus carnem mortuam
 nondum penitus extirpatam, denuò applicabit
 vt antè ruptoria, quoad quicquid est putre à sa-
 no & sincero planè separatum sit. Alter mo-
2. modus. dus extirpandi quod corruptum est cauterē a-
 ctuali, perficitur dum vritur quicquid infectum
 corruptumque est, & remouetur eschara noua-
 culã vel pharmacis, putã succo porrorum aliisq;
3. modus. antè propositis. Tertio modo ressecamus pri-
 mùm vna eadẽque vice nouaculã quicquid
 corruptum & mortuum est. idque quàm proxi-
 mè accedentes ad sanum & sincerum: dein cau-
 tere actuali vulnus inurimus tum sistendi san-
 guinis gratia, tum etiã siccãdarum & absumen-
 darum reliquiarum sanguinis & humorum cor-
 ruptorum in parte affecta: postmodũ aggredi-
 mur ad remouendam, vt antè, escharam. Verun-
 tamen

tamen si insit parti vas aliquod, veluti arteria, aut vena, operatio tantò erit periculofior, quanto hæ grandiores fuerint. Itaque si metus est hæmorrhagiæ, præstabit cauterè potentiali & actuali operationem exequi, quàm nouaculâ, quâuis hæc ratio tutior & securior est: tum quia dum amputatur caro emortua, fit simul & semel sanguinis & corruptorum humorum euacuatio: vnde pars nō nisi plurimùm leuari potest, tum quia dum primùm resecatur portio carnis corruptæ, cauter actualis altiùs penetrat, adeoque exiccat potentiùs corruptionis reliquias: contrà verò, si relinquatur caro mōrtua, cauter subitò gignet escharam durissimam, sub qua putredo manebit cōclusa citra per spirationē vllam: itaque res erit loco quam antè peiore. Hæ operationes possunt exerceri quum sphacelus inest parti corporis quam non sit necesse aut possibile totam extirpare: verbi gratia femori, clunibus & cæteris id genus partibus. At si sit in manu, pede, brachio, tibia, totùmque mēbrum occupet, id vnū restat vt supremo remedio extirpentur nō solùm partes carnosæ, sed ipsum etiam os. Verùm antequàm declaremus operationis modū, videamus, quo loco tutiùs & cōmodiùs ea possit institui.

 CAP. XIII.

De amputationis loco.

DICTURIS de loco in quo amputatio faciendâ est, consideranda occurrit partis affectæ differentia. Quare si sphacelus sit in pede, aut tibia, operatio faciendâ est quatuor quinquéve

digitis infra genu, nempe sub poplite. Etsi enim chirurgus tenetur quâ tum potest corpus quàm integerrimum conseruare, tamen cùm reliquis tibiæ truncus non nisi impedimento futurus sit, debet, vti diximus, fieri amputatio prope genu: sic enim æger commodiùs vtetur lignea tibia. At si sphacelus genu superârit, quàm minimum sinceri resecandum quoad eius fieri poterit. Idem de manu iudicium: in qua operatio comodè fiet ad carpi articulationem, vt tantum è brachio conseruetur, quantum cõmodè alligandæ & aptandæ manui ferreæ sufficiat.

Porro quoniam volût nonnulli partem resecari in ipsa carne mortua, ac corrupti etiam non nihil relinqui, ad vitandam, inquiunt, hæmorrhagiam & dolorem, ac nihilominus censent quicquid putredinis reliquum est absumentum cauterè actuali, nostram quoque super hac re sententiam afferre non abs re fuerit: præsertim cùm ex hac operatione minùs rectè administrata periculum non leue impendere sit certissimum. Primùm igitur videndum, num huiusmodi operatio tutò administrari possit. Ideoque reuocandum in memoriam Galeni illud, Sphacelum corruptionem esse substatiæ partis quam ipse occupat, ita vt ipsa etiã ossa labem sentiant.

*Com. 50.
sect. 9.
Aph. Hip
sec.*

Hæc cùm ita sint, non sat est extrinsecus curam conspiciari, sed quousque peruadat malum attendere, vt tota pars affecta extirpetur: alioqui futura est inutilis operatio: nempe quia corruptio ossi impressa denuo inficiet partem sanam. Aduertendum præterea quò calidiores & humidiores sunt partes, eò faciliùs eas putrescere.

re. Est autem certum musculos & vasa in intimis sita partibus multò calidiora & humidiora esse, quàm sit cutis extima, ac proinde putredini & corruptioni magis obnoxia. Hinc sequitur corruptionem & putredinem altiorem esse sepe numerò in ima parte, quàm foris in summa cute appareat. Itaque si iuxta id quod apparet operationem tuam administraueris, frustra ægrum cruciabis, dum carnis emortuæ plurimum in ima parte relinques. Quoad hæmorrhagiam, ea non magnopere pertimescenda, si partem ad ipsam carnem emortuam resecueris. Verùm hîc intelligendum est, ex præstantissimorum quorundam chirurgorum sententia, operatione facta sanguinis quantitatem aliquam sinendam effluere: neque id abs re. Enimuero sanguis putredini siue carni mortuæ contiguus, cum iam quodammodo corruptionem conceperit, non nisi nocere potest, quandiu in parte moratur: imò nisi sufficienter euacuatus fuerit, paucis post operationem diebus gangræna rursus truncum inuadit, aut saltem inflammatio phlegmonéve aut dolor, & cætera grauia symptomata superuenient: quæ vt vites, sinèdus effluere aliquantus sanguis pro ægri virium ratione. Hæ tamen si nequeant sanguinis illam euacuationem ferre, chirurgus facilè sistet hæmorrhagiam, etiamsi partem amputarit altiùs intra carnem sanam: nempe si arctissimè constringat lorum quod superligatur parti cui serra adigenda est. Sic enim venarum & arteriarum vasa ita constringuntur, vt vix tres quatuorve sanguinis vnciæ in amputanda tibia pereant, modò chi-

rurgus industriè sese gesserit. Tamen etiamsi paulò plus pereat, non est existimandum supernè omnè prodire, sed partem etiam ex ipsa parte amputata manare, quæ quidem protinus quicquid continebatur sanguinis regurgitat.

Quod ad dolorem, intelligendum est arcta ligatura chirurgis vsitata, spiritû animalem impediri quominus vigeat in parte affecta, adeoque hanc veluti obstupescere, propterea que nouaculâ optima priùs sectionem absolui, quàm æger ipse animaduernerit. At vbi os ferrâ rescandum venit, tùm acutissimi percipiuntur dolores, non quidem ossis ratione quod insensile est, sed ipsius perioestij quod est acutissimo sensu præditum. Vt igitur operatio fieret citra dolorem, necesse foret totam partem ita corruptam esse, vt illi etiam membranæ corruptio communicaretur. Id si ita haberet, annò, quæso, & ipsum os tali imbutum esset corruptione, & caro ossi adhærens itidem corrupta, putris & emortua multò profundius quàm extimam cutem spectanti videretur? cùm caro illa ossi vicina procliuior sit ad corruptionem, quàm quæ cuti proxima, sicut antè monuimus. Sic autem inutilis foret operatio, cùm reliqua corruptio nunquam possit caute corrigi. Isti autem dum vitare dolorem nituntur, eundem duplo videntur augere. Vbi enim tantum emortuæ carnis absumendum est, quantum relinqui volunt, vix satisfacient duo trésvè cauterés, imò etiam quinque séxve cum ardentissimo igni desiderabuntur vsque dum inquam eos percipiat æger: alioqui irritus labor. Cæterùm summo cauteriorum ardo-

re liquantur adeps ac reliqui humores, imò & effervescent atque ita vruntur & immodicè incallescunt partes sentientes, quales sunt nerui, tendones & pāniculi, vnde acutissimus dolor: & (quod maius est) vehementi horum cauterum vltione gignitur eschara siue crusta durissima & densa, quæ malignorum & putridorum vaporum exhalationem inhibet: vnde fit verisimile eos ad partes principes ferri. Neque enim sic possunt omnia cauteri exiccari, quin remaneat aliquantum nouæ quasi corruptionis fermentum, dum eschara putrescit. Præterea carne mortua sic absumta, cutéque cauterum vi contracta & corrugata, magna ossis eminentia relinquitur, ac fortè talis quæ ferræ opus denuo flagitet. At enim uerò si perpetuò incidenda pars in carne mortua, quid fiet in pedis sphacelo? nunquid magna tibiæ portio tibi relinquenda erit, aut expectandum dum corruptio aut putredo altius peruaserit? Hoc autem ægro erit periculosissimum, illud eidem molestum ac laboriosum. Concludemus igitur ex

Cor. Celsi l. 7. c. 33.
Act. lib. 14. c. 33.
Guido trait. 6. doct. 1. c. 8.
Leonh. Fuchsi de med. mor. lib. 5. c. 5.
Petri Francus lib. de hernijs c. 95. c. 103.

Celsi, Aëtij, & plurimorum recentium medicorum & chirurgorum sententia operationem administrandam in parte sana: cùm satius sit sincerum aliquid resecare, quàm emortuum quippiam relinqui. Neq; quicquā interest, ait Celsus, an satis tutum præsidium sit quod vnicum est: & cùm morbus sit extremus, quis non fateatur adhibendum extremum remedium? Denique si tutò opereris, feliciorum spectabis euētum, quàm si secus feceris. Nullo verò modo tuta operatio quæ fit in carne mortua: quoniam mali radix re-

*Galen. de
arte cur.
ad Glau.
lib. 2. c. 9.*

linquitur. Quòd ad Galeni doctrinam attinet, ea videtur pugnare cum Celsi & còplurium recentiorum vsitata praxi. Verùm intelligendum est Galenum spectasse quod præcipuum est potius, quàm quæ ex eo consequuntur. Quia ergò putredo semper altior est in ima parte, ceu calidior simul & humidior, vt antè docuimus, noluit Galenus inchoari amputationē extrinsecus à mali radice, ita vt relinquatur præcipua radix & putredo in ima parte, nimirū inter musculos & vasa: ibi enim vera putrefactionis radix, nō itē foris in cute. Vt igitur tollatur radix illa, necesse est sinceri aliquid resecari, idq; extrinsecus. Hinc patet non pugnare Galenum cum Celso & aliis quos antè citauimus.

Quòd spectat ad eam quæstionem quæ proponitur, liceátne membra sphacelo affecta in ipsa articulatione amputare, necne: tum mea, tū & aliorum quorū operationib. interfui experientia fretus, affirmare ausim in articulatione fieri amputationē minori cum dolore & citra periculū. Minore quidem cum dolore: quia nunquam tam præcisè amputes & separes neruorum & membranarū portiones, quin aliquatenus ferra in eas incidat, easq; diuellat cum vehementissimo egri cruciatu. Citra periculū verò, quia nerui & tendones penitus abscissi sursum cōtrahuntur eosque caro operit: vnde nec spasmi nec aliūsymptomatis vllius metus est. At hīc rursus pro partis affectæ differentia administrāda operatio, Nā si malum sit in pede aut tibia, incisio faciēda circa poplitem, vt eò cōmodiūs aptetur ægro lignea tibia. Sin sphacelus poplitem superarit, in ipsa

ipfa genu articulatione incisio facienda veniet.

CAP. XV.

Amputandi membri ratio.

ANTE amputationem, nisi vehementiùs
 urgeat morbus, præscribenda ægro vni-
 uersalia remedia, nempe victus ratio, purgatio,
 phlebotomia, cordis roboratio, & cætera quæ
 necessaria videbuntur. Quare si æger est iuuenis,
 validus & plethoricus, parum alendus, leniente
 pharmaco purgandus, deindèque secanda illi ve-
 na. Cõrrà si debilis is sit, liberaliùs alendus est ci-
 bis cõcoctu facilibus, citra phlebotomiã. Dein-
 de vbi roboratum fuerit cor epithemate, quale
 cap. 9. præscriptũ est, ac vbi exhibita fuerint oua
 recentia & panis tosti vino intincti buccella, si-
 quidem amputanda est tibia, collocandus æger
 super scãno, quò firmior maneat tibia. Tùm chi-
 rurgus sursum retrahet musculos & cutim: arctif-
 simoque vinculo partem sanã constringet paulò
 supra locum amputadum: erit id vinculum è te-
 nui redimiculo, cuiusmodi illud est quo mu-
 lieres ad religandos nodãdõsque suos crines vti
 cõsueuerũt. Vfus ligatura duplex. Primùm enim
 ita comprimet venas & arterias, vt non metuẽda
 sit hæmorrhagia. Deinde compressione sua in-
 hibebit spiritum animale, quominùs per ner-
 uos deferatur: vnde reddetur pars quasi stupida
 adeoque incisionẽ faciliùs perferet. Guido vult
 vinculum alterũ adhiberi parti emortuæ, vt in-
 ter duo illa fiat incisio: nec malè fortassis. Cùm
 enim adstantes terreantur hæmorrhagia seu san-

*Guido de
 Caul. 17a.
 6. doct. 18a
 cap. 8.*

guinis eruptione, quæ sæpius chirurgum calumniandi occasionem præbet: huiusmodi ligatura coercetur sanguis intra vasa partis emortuæ, ne tam copiosus diffuat. Alij supra genu vinculum adhibent, si sit amputanda tibia circa poplitem, aut sub cubito, si sit incidenda manus ad carpum: ut sit, inquiunt, obscurior sensus. At præterquam quòd nerui sunt ibi profundius sititi, quàm ut eos ligatura valeat comprimere, contunduntur sæpius istiusmodi compressione partes musculosæ, & noua fit spirituum interceptio. Arcta ligatura sic facta, chirurgus ad extremum scamnum locabit tibiam, ita ut illius extremitas perueniat infra genu: tum fascia alligabit genu scamno, nequà fortè dimoueatur. Insuper & habebit scabellum eiusdem cum scamno altitudinis, supra quod pedem ac tibiæ quoque reliquū collocabit, similiter alligās ipsum etiam pedem scabello. Præter hæc, statu & pone egri humeros robustum aliquē iuuenem etiā alterum: qui amplectatur cum ipso genu scamnum: tertium qui pedem cum scabello contineat. Ita firmiter continebitur pars, eoque agilius operabitur chirurgus, nec ferra vsquā implicabitur: quod vbi accidit, cruciatur æger & adstantium calumniam chirurgus incurrit. His peractis, nouacula probè exacuta aut alio quouis cultro incuruo incidet carnē ad os vsque, separans simul & semel periostium, quoad eius fieri poterit. Si duo sint ossa parallela, veluti infra genu, & supra carpū, cultro incuruo & acuminato separanda est caro intermedia, ne quod ferræ obstaculum occurrat. Tandem ferra resecat os quanta poterit agilitate & dexte-

dexteritate: ac vbi sanguinem effluere siuerit pro-
 ratione plenitudinis ac viriū ægri, cauterio vasa
 inuret ad sistendum sanguinem, ipsūque etiam
 os quo citiūs excidant eius fragmenta. Demum
 soluet vinculū quod est supra incisionem, & ap-
 plicabit ptygmationē è stuppis intinctum priūs
 oxycrato, dein ouorum albuminibus, & asper-
 sum puluere sequenti plurimo:

℞. Far. volatil. ℥vj. sang. drac. thuris, aloës, *Puluis ad*
 ana ℥ss. boli Arm. terræ sigillatę, gypsi, ana ℥ij. *sistendum*
 ranar. aquatil. præparat. (mirificè enim & pro- *sanguinis*
 prietate quadam occulta sanguinem sistunt) ℥ij. *proflu-*
 pil. leporis minutiss. incisorum, spongię nouę *uium.*
 torrefactę, ana ℥ss. Misce. Fiat puluis subtilis-
 simus. Postea defensiuo circa truncum appli-
 cito ipsum reuinciet fasciis intinctis in oxycrato:
 nec mutabit hunc apparatus ante secundum
 tertiumve diem, si æstas fuerit, aut quartū quin-
 tūmve, si hyems.

Defensiuum tale fuerit, quale descriptum est *Defensi-*
 cap. 10. aut etiam huiusmodi: *uium.*

℞. boli Armen. sangu. draconis, mastiches,
 gypsi, ana ℥j. olei rosati, myrtini, ana ℥j. al-
 bum. ouorum nu. 2. aceti q. s. Fiat vnguen-
 tum in mortario.

Nōnulli quò securiūs præcaueatur hemorrha-
 gia, ligaturę solutionem differunt in secundum
 apparatus. At hoc non nisi cum ægri damno fie-
 ri potest, quoniam vinculum illud magnos exci-
 tat dolores, attractionemque promouet sangui-
 nis atque humorum, qui accensi tandem in parte
 suppurantur: vnde noua prauorum symptoma-
 rum occasio.

Quarto quintove die ablato apparatu primo, rursus apponēda sūt vasis pygmatia è stuppis intinctis in albuminib⁹ ouorū cū puluere memorato: ipsi vero ossi linamēta cōcerpta arida: tandē contegetur vulnus digestiuo sequēte aut simili:

℞. Tereb. lotæ in aqua plantag. ℥ iij. olei rosati ℥ β. vitellum vnius oui, croci ℥ j. Misce.

Neque verò mutabuntur hæc remedia ante digestionē factam, imprimis defensiuum: aspergeturque vasis puluis ille, quoad non sit ampliùs ab hæmorrhagia periculū. Tūm remoto digestiuo, detergebitor vlcus mūdificatiuo nostro de succo apij, cuiusmodi infrà extremo hoc capite: aut etiam sequente:

℞. Terebinth. lotæ in vino ℥ vj. Pulu. radic. Aristol. rotundæ, Iridis Flor. far. hordei, ana ℥ iij. mellis rosati ℥ iij. aquæ vitæ ℥ j. Theriacis ℥ ij. Misce: fiat mundificatiuum.

Interim nitendum deorsum retrahere cutem ac musculos qui sursum attracti fuerant, vt paulatim denuò contegant ossium incisorum extrema, vtque post cicatricem inductam cutis ea & ipsi muscoli puluini instar extremis illis ossibus substernantur. Quamobrem solent nonnulli decussatim ipsa vulneris labia suere statim ab ipsa operatione, sicque cutem & carnem appropinquant. At id quantumuis expeditè fiat & industriè, tamen non sine aliquanta sanguinis profusione accidere potest. Præterea intumescens vulneris labris donec digestio facta sit, sutura laxatur, adeoque cutim lacerat. Hæc vt vitentur incommoda, placet adhiberi futuram quam vocant siccam hunc in modum: Linteum induco
em-

plastro sequente, idque trunco circumpono, ad ipsas videlicet oras vulneris :

℞. Farinæ volat. ℥j. mastiches, thuris, sanguinis drac. rosar. rub. gummi tragac. ana ℥ij. Misce cum albuminib. ouorum.

Siccato emplastro & tenacissimè hærente, acum filo traiectam infero, sicque vulneris labra nihilo seciùs appropinquo, quàm si ipsam cutem & carnem perforassem. Tandem dum curatur vulnus, procurandus casus extremorum ossium, quæ aëris & ferre contactu alterata fuerint, aspersis puluerib. catagmaticis, cuiusmodi hic fuerit:

℞. Radic. Aristol. rotundæ, peucedani, iridis Flor. corticum pini, ana ℥β. Misce.

Euphorbium quoque (etsi genuino & legitimo Dioscoridis caremus) separat & deturbat ossium cariosorum fragmenta, velut & emplastrum è Betonica. Neque verò maiore vi extrahenda illa extrema, fragmentave ossis, sed interdum concutienda leuiter: reliquum naturæ & pharmacis permittendum. Non est interim expectandus horum casus ante trigesimū vel quadragesimum diem ab amputatione. Est & excrescens in trunco ipso caro coërcēda puluere aluminis vsti: deinde inducenda cicatrix emplastro palmeo, de cerusa cocta, vngu. desiccata. rubro, diapompholygos, & similibus.

Ad mitigandum dolorem & conuulsiones, quæ vt plurimū operationi superueniunt, tum quòd nerui secti retrahuntur ad suam originem, tum quòd spiritus animalis obstructa via regrediens punctorios nonnihil & conuulsivos dolores excitat, inungenda est tota pars, imò e-

tiam ceruix vnguento sequente:

℞. Olei saluix, aneth. cham. vulpini succi lumbric. V Vieri, ana ℥ ij. olei terebinth. ℥ j β axung. humanę ℥ j. croci ℥ j. aquæ vitæ ℥ ij. Misce: fiat linimentum.

*Ambrosi.
Paræus
lib. 12. ca.
36.*

Hic Ambrosius Paræus plurimum laudat vnguentum sequens, maximè efficax contra spasmus, paralyfin, stuporem, contorsiones, distensiones & cæteros, præsertim neruorum, affectus ex causa frigida ortos.

℞. Saluix, chamæpityos, maioranæ, rorismarini, rutæ, lauendulæ, ana m. j. flor. chamæm. meliloti, summ. anethi & hyperici, ana P. ij. baccarum lauri & iuniperi, ana ℥ ij. radic. pyreth. ℥ ij. mastiches, assæ odoratæ, ana ℥ j β. terebin. Venetæ ℥ j. olei lumbricorum, aneth. & castellorum, ana ℥ vj. olei terebinth. ℥ iij. axungix humanæ ℥ ij. croci ℥ j. vini albi odoriferi ℥ j. ceræ quantum satis sit.

Contundenda contundantur: pulueranda puluerentur. Postea coquantur cum oleis & axungia prædictis in vase duplici. Fiat linimentum secundum artem. Adde in fine aquæ vitæ ℥ iij.

Sunt qui ægro ante operationem soporiferum aliquod præbeant, ut minus sentiat dolorem. At

*Guido de
Caul. tra.
6. doct. 1.
cap. 8.
Io. de Vi-
go. lib. 4.
traît. 7.
cap. ult.
Mundi-
fic. de suc-
co apij.* nos ex boni Guidonis de Caul. sententia abstinemus. Quippe ista narcotica perquam periculosa sunt propter grauissima quæ inducunt symptomata, imò & mortem. Quare de iis agere supersedebo. Mundificatiuum nostrum de succo apij ad mundificanda & incarnanda gangræne vlcera, aliâque sordida & maligna, sic præparatur:

℞. succi apij, seordij, arnoglossæ maioris, ru-
tæ,

ta, ana ℥ iiij. mellis rosati ℥ j.

Coquantur ad consistentiam syrupi: tùm admisce far. lupin. pulu. radic. aristol. rotundæ, angelicæ, vincetoxici, theriaces, ana ℥ ß. aquæ vitæ ℥ j. Misce. Fiat vnguentum, quod seruetur in vase vitreo.

C A P. XVI.

Ægri à precedente curatione victus ratio.

NEc verò in curatione tātùm cauta esse debet ægri diætā, verumetiam, si fauēte Deo liberatus fuerit à tā dira & funestra lue, aliquantisper sibi temperabit laudabili victu cōtentus, omnem intemperātiā seu in potu, seu etiam in cibo vitabit, multò magis quam antehac sobrietati studebit, quandoquidem imminuto corpore non tantū alimenti desideratur. Si fuerit iuuenis quispiam robustus & sanguine copioso præditus, purgabitur interdum & venam malleoli tūendam curabit. Plurimùm enim quibus amputatum est brachium vel crus accidit, vt dum natura de more trāsmittit sanguinē alimentarium, vt ante solebat, is obstructa via cogatur sursum regurgitare, & inflammare partes intimas, hepar nimirum, pulmones, diaphragma & cæteras id genus partes. His igitur vt occurras, præter vitæ cōtinentiam, purgandum est corpus, & aperienda vena interna malleoli, vt non solùm humores & sanguis depleātur, sed deorsum trahantur & à partibus principibus deriuentur. Hic porrò Venus nocentissima: in ipsa quidem curatione le-

*Obserua-
tio.*

thalis, & multis etiã post diebus planè periculo-
sa. Eiusce rei fidem faciet historia memorabilis
nobilis cuiusdam, cui Cosmas Slotanus experiẽ-
tissimus Chirurgus Valentiaë læuam amputatã,
ex ictu sclopeti inflicto contusam. Ægrotanti
iuueni voluptatib. dedito disertè interdictum
erat ab vxoris congressu: at is vulnere propemo-
dum persanato, & sedatis symptomatis omnibus
eam interpellauit, qua renuente propter seria
Slotani mōnita, ipse emisit sperma citra coitum:
atque hinc recidit protinùs in febrim, deliria,
spasmos, aliãq; grauia symptomata, tandẽmque
obiit quarto post die. Ex his intelligimus,
quàm infesta sit Venus neruis & neruo-
rum vulneribus æquè ac capitis
& articulorum affe-
ctibus.

FINIS.





O D E

IOAN. RHETERII GEN.

Ad

GVLIELMVM FABRICIVM

HILDANVM CHIRVRGVM

Mense Februario 1598.

Hildane, à patrio solo:
 (Nam te Fabricium tempero dicere
 Detrito malè nomine)

Nunc cum limen amat ianua, nunc agè
 Dicamus calidè ad focum

Obstipi, niuis in mole volatili

Quantam non memorant senes:

Quid tantùm properas te gelido solo

Longis addere tractibus,

Quò mi sepe negat casta virum Venus

Incitare, suis timens

Mater molliculis prouida amoribus?

En lactens, oculi tui,

Blandus Ianiculus, quàm citò disfluat,

Maior rore tenerior,

Patrino procul à Paone nobili

Natiuum fugiens larem!

Natura poteris vincula scilicet

Numen distrahere alterum:

Aut ipsum temerabis stolidè Iouem,

Postquàm fulmineus gigan-

tum victor placidè regna tenet potens.

Coepti desine: vel mihi
 Si non certa fides, consulito tuam,
 Quae sacro numero legens
 Annos nunc puerascit verecunda, Si-
 byllam vaticinam tibi:
 Ne uelut caelum, ast animum quare nouum, praecor.
 Quin illi Tanaim bibant
 Extremum, Oceani flexibiles gyro,
 Quos fallunt gemini poli
 Axes, & diameter pedis ad pedem.
 Hac tu sede sedens, tuum
 Lustrato $\mu\pi\rho\acute{o}\nu\sigma\mu\omicron\nu$ Podalirius
 Noster, tutius ac tibi
 Nobisque utiliùs: publica cum vagum
 Merces detineat libens.
 Curta namque aliquid semper abest rei,
 Quo te cunque feras, nisi
 Ditet sese animus diuitiis suis.
 Pergis propositi tenax
 Insigni à Rhodano, & veliuolo lacu
 Hildanumque redux tuum,
 Dilectamque salutare Coloniam?
 Non ultra laterem lauo,
 Sed me, eheu, lacrymis quas ferus exprimis.
 At ne dissidium loci
 Fraternos animos diuidat, hoc vide.
 Quin ut mistus adest labos,
 Sic mistum caleat perpetuò iecur.

